

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ
ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
(MONEY LAUNDERING) – ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ
ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ
ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ**

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΜΑΪΟΣ 2013

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ (MONEY LAUNDERING) – ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΜΙΧΑΗΛ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2013

*«Καλύτερα να αποτύχεις με τιμή παρά να επιτύχεις με απάτη»
Σοφοκλής, 495 – 406 π. Χ.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Περίληψη (στην Ελληνική)	σελ. 8
Abstract	σελ. 9
Ευχαριστίες	σελ. 10
Εισαγωγή	σελ. 11
Κεφάλαιο 1: Οικονομικό Έγκλημα και “Money Laundering”	
1.1 Το Οικονομικό Έγκλημα	σελ. 15
1.2 “Money Laundering” («Ξέπλυμα Χρήματος»)	σελ. 16
1.2.1 Ορισμός του Φαινομένου	σελ. 16
1.2.2 Ιστορική Αναδρομή	σελ. 17
1.2.3 Η Ποσοτικοποίηση του “Money Laundering”	σελ. 18
1.2.3.1 Το Μοντέλο Walker	σελ. 19
1.2.4 Τα Αποτελέσματα του “Money Laundering” σε Μικροοικονομικό και Μακροοικονομικό επίπεδο	σελ. 22
1.3 Η Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας	σελ. 23
Κεφάλαιο 2: Μοντέλα “Money Laundering”	
2.1 Τα Μοντέλα των Κύκλων	σελ. 25
2.2 Το Τελεολογικό Μοντέλο	σελ. 26
2.3 Το Αμερικανικό Μοντέλο Τριών Φάσεων	σελ. 27
2.3.1 Η Τοποθέτηση (Placement)	σελ. 28
2.3.2 Η Διαστρωμάτωση (Layering)	σελ. 29
2.3.3 Η Ολοκλήρωση – Ενσωμάτωση (Integration)	σελ. 30
Κεφάλαιο 3: Τεχνικές και Διαδικασίες “Money Laundering”	
3.1 Τεχνικές “Money Laundering” (Φάση Τοποθέτησης)	σελ. 31
3.2 Τεχνικές “Money Laundering” (Φάση Διαστρωμάτωσης)	σελ. 32
3.3 Τεχνικές “Money Laundering” (Φάση Ολοκλήρωσης – Ενσωμάτωσης)	σελ. 33

Κεφάλαιο 4: Το Νομικό Πλαίσιο του “Money Laundering” σε

Διεθνές και Ευρωπαϊκό Επίπεδο

4.1	Οι Διεθνείς Δράσεις Απέναντι στο “Money Laundering”	σελ. 36
4.1.1	Η Διεθνής Σύμβαση της Βιέννης	σελ. 36
4.1.2	Η Διεθνής Σύμβαση του Στρασβούργου	σελ. 37
4.1.3	Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης)	σελ. 37
4.1.4	Η Διεθνής Σύμβαση του Παλέρμιο	σελ. 38
4.1.5	Η Διεθνής Σύμβαση κατά της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας	σελ. 38
4.1.6	Οι 40 + 9 Συστάσεις της FATF (Financial Action Task Force)	σελ. 39
4.1.6.1	Οι 40 Γενικές Συστάσεις της FATF	σελ. 40
4.1.6.2	Οι 9 Συμπληρωματικές Ειδικές Συστάσεις της FATF	σελ. 45
4.2	Η Κοινοτική Απάντηση στο “Money Laundering”	σελ. 46
4.2.1	Η Οδηγία 2005/60/EK (3 ^η Οδηγία)	σελ. 47
4.2.2	Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1781/2006	σελ. 50

Κεφάλαιο 5: Το Νομοθετικό Πλαίσιο του “Money Laundering” στην

Ελλάδα

5.1	Οι Ελληνικοί Νόμοι Ενσωμάτωσης των Διεθνών και Κοινοτικών Οδηγιών	σελ. 52
5.2	Ο Νόμος 3691/2008	σελ. 53
5.2.1	Η Έννοια του “Money Laundering” στην Ελλάδα – Βασικά Αδικήματα	σελ. 53
5.2.2	Η Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας	σελ. 55
5.3	Το Ελληνικό Έλλειμμα Διακυβέρνησης Τροχοπέδη στην Καταπολέμηση του “Money Laundering”	σελ. 57

Κεφάλαιο 6: Διασφάλιση των Τραπεζικών Συναλλαγών από

Κακόβουλες Πρακτικές του “Money Laundering”

6.1	Ο Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (ΕΕΤ)	σελ. 59
6.2	Ενδεδειγμένος Έλεγχος – Διαδικασίες Αναγνώρισης και Πιστοποίησης της Ταυτότητας των Πελατών	σελ. 60
6.2.1	Βασικές Μέθοδοι Πιστοποίησης/Επαλήθευσης της Ταυτότητας του Πελάτη	σελ. 61
6.2.2	Δευτερεύουσες Μέθοδοι Πιστοποίησης/Επαλήθευσης της Ταυτότητας του Πελάτη	σελ. 63
6.3	Η Αρχή “Know your Customer” (KYC) στα Πλαίσια των Υποχρεώσεων του Τραπεζικού Τομέα	σελ. 64

Κεφάλαιο 7: Εμπειρική Μελέτη

7.1	Μεθοδολογία της Εμπειρικής Έρευνας	σελ. 68
7.1.1	Ο Σχεδιασμός του Ερωτηματολογίου	σελ. 68
7.1.2	Μεθοδολογικά και Δειγματοληπτικά Στοιχεία της Παρούσας Έρευνας	σελ. 71
7.2	Παρουσίαση Ευρημάτων της Έρευνας	σελ. 74
7.3	Συμπεράσματα – Παρατηρήσεις της Εμπειρικής Έρευνας	σελ. 86

Επίλογος – Συμπεράσματα σελ. 88

Βιβλιογραφία σελ. 91

Γλωσσάριο σελ. 98

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι σελ. 99

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ σελ. 115

Περίληψη (στην Ελληνική)

Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες (“Money Laundering”) – Τραπεζική Πρακτική και Προσέγγιση του Ζητήματος τα Τελευταία Χρόνια

Σκοπός της εν λόγω μεταπτυχιακής διατριβής είναι να σκιαγραφήσει πλήρως, με σαφή, επιστημονικό και εμπειριστατωμένο τρόπο, το θεσμοθετημένο νομοθετικό πλαίσιο της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ευρέως γνωστό ως «ζέπλυμα χρήματος», όπως αυτό ανακύπτει από τις επιταγές των ελεγκτικών αρχών σε διεθνές, κοινοτικό και εθνικό επίπεδο, και παράλληλα να αναδείξει την τάση μεταστροφής του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα, προς μια εντατικότερη και αυστηρότερη τήρηση των πολιτικών καταπολέμησης του φαινομένου. Από μεθοδολογικής απόψεως, στο θεωρητικό σκέλος της διατριβής, παρατίθενται αρχικά οι εννοιολογικοί ορισμοί του «ζέπλυματος χρήματος», το ιστορικό του υπόβαθρο, οι εκτιμήσεις των ποσοτικών μεγεθών του σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και ο μικροοικονομικός και μακροοικονομικός αντίκτυπός του στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Εν συνεχεία, η διατριβή εμβαθύνει στα μοντέλα “*money laundering*”, που απαντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία, με επίκεντρο τις τεχνικές και τις διαδικασίες του «*Αμερικανικού Μοντέλου Τριών Φάσεων*». Κατόπιν, παρατίθεται μία πλήρης και χρονολογικά δομημένη απεικόνιση του νομοθετικού πλαισίου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, έχοντας ως αφετηρία τις διεθνείς και κοινοτικές δράσεις της τελευταίας 20ετίας, μέχρι την ενσωμάτωση των δράσεων αυτών στην ελληνική νομοθεσία και τη σταδιακή εναρμόνιση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα με τα νέα δεδομένα. Η εναρμόνιση αυτή, αναδεικνύεται εμφανώς και από τα ευρήματα της εμπειρικής μελέτης, η οποία επιβεβαιώνει την τάση μεταστροφής που αναφέρθηκε αρχικώς. Συμπερασματικά, αυτό που απορρέει από την εν λόγω διατριβή, είναι το γεγονός ότι το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και η ελληνική πολιτεία, παρά τη διστακτικότητα εφαρμογής της νομοθεσίας, που επέδειξαν κατά πρώτα χρόνια θέσπισής της, πιθανή απόρροια του ελληνικού ελλείμματος διακυβέρνησης, σήμερα πλέον δεν φαίνονται διατεθειμένοι να ανεχθούν φαινόμενα, που εμπίπτουν στις διατάξεις του “*money laundering*”, κατανοώντας πλήρως την αναγκαιότητα τήρησης του κανονιστικού πλαισίου.

Abstract

“Money Laundering” – Banking Practices and Approach of the Issue in the Recent Years

The objective of this postgraduate thesis is to thoroughly outline the legislative framework of “*money laundering*” in an explicit, scientific and circumstantial manner, as it emerges from the dictates of the audit authorities on an international, EU and national level. Simultaneously, the thesis serves to highlight the shifting tendency of the Greek financial system towards a more intensive and rigorous compliance with the policies which intend to impugn the “*money laundering*” phenomenon. From a methodological aspect, the theoretical component of the thesis consists of the notional definitions of “*money laundering*”, its historical background, as well as the microeconomic and macroeconomic impact it has on globalized economy. Subsequently, the thesis thoroughly examines “*money laundering*” models which are found in international references, having the “*American Model of Three Stages*” as a focal point. Thereafter, a complete and chronologically structured depiction of the legislative framework is cited, having the international and EU actions of the last two decades as a starting point, up to the integration of set actions in Greek legislation and the gradual conformation of the Greek banking system with the new facts. This conformation is prominently highlighted by the findings of the case study, which confirms the shifting tendency previously mentioned. In conclusion, what derives from this case study is the fact that, nowadays, the Greek credit system and the State do not seem willing to connive at phenomena that come under the conditions of “*money laundering*”, fully comprehending the necessity of complying with the legislative framework, despite showing hesitation to implement the legislation in the first few years of its establishment, which is in all probability an outcome of the government shortcomings in Greece.

Ευχαριστίες

Η παρούσα διατριβή είναι αφιερωμένη στη σύντροφό μου, Τάσα, για την αμέριστη στήριξη που μου παρείχε, ηθική και ουσιαστική. Καθ' όλη τη μοναχική πορεία συγγραφής, δεν αισθάνθηκα ποτέ μόνος και αυτό το οφείλω σε εκείνη.

***

Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Δασκαλάκη Ν., για τις γόνιμες παρατηρήσεις του και την προθυμία του να μου επιλύσει άμεσα, όποια στιγμή κι αν τον χρειάστηκα, κάθε απορία που ανέκυπτε στα διάφορα στάδια εκπόνησης της διατριβής.

Εισαγωγή

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ευρέως γνωστή στη διεθνή βιβλιογραφία ως “*money laundering*” («ζέπλυμα χρήματος»), αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, που κατορθώνει να επιβιώνει, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο του οικονομικού συστήματος και σε βάρος της νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας. Παρά το γεγονός ότι, μέχρι τη δεκαετία του 1980, δεν είχε διαγνωστεί ακόμη ο αντίκτυπος του φαινομένου στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία, τα τελευταία 20 χρόνια περίπου έχουν υλοποιηθεί πληθώρα συντεταγμένων δράσεων καταπολέμησης του “*money laundering*” σε διεθνές και εθνικό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, ο ελληνικός χρηματοπιστωτικός τομέας φαίνεται να αναγνωρίζει σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, την αναγκαιότητα της πιστής εφαρμογής του θεσμοθετημένου – πάνω στο «ζέπλυμα χρήματος» – κανονιστικού πλαισίου.

Βάσει της σχετικής διεθνούς εμπειρίας, το φαινόμενο προσεγγίζεται από διάφορες οπτικές γωνίες και, συνήθως, εξετάζεται συνδυαστικά με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και το οικονομικό έγκλημα γενικότερα. Ενδιαφέρουσες μελέτες – προσεγγίσεις, που απαντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία, είναι, μεταξύ άλλων, αυτές των Hopton D., Masciandaro D., Takats E., Unger B., Pickett K.H.S., Pickett J., Reuter P. και Truman E.M., ενώ εξαιρετική είναι η προσπάθεια ποσοτικοποίησης του φαινομένου από τον Walker J. («*μοντέλο Walker*»). Από την ελληνική βιβλιογραφία, ξεχωρίζουν οι προσεγγίσεις του Κάτσιου Σ. και του Τραγάκη Γ., οι οποίοι ενσωματώνουν το φαινόμενο του “*money laundering*” στην ελληνική πραγματικότητα.

Σκοπός της εν λόγω διατριβής είναι να σκιαγραφήσει πλήρως το κανονιστικό πλαίσιο (τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο) του “*money laundering*”, το οποίο καλούνται να εφαρμόσουν τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και το βαθμό ανεκτικότητας του πιστωτικού τομέα και τη πολιτείας γενικότερα, σε τέτοιου είδους φαινόμενα, με έμφαση στη τάση μεταστροφής του ελληνικού χρηματοπιστωτικού τομέα, προς μια αυστηρότερη τήρηση των πολιτικών ασφαλείας, σε θέματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Η σημαντικότερη θέση, που απορρέει από την εν λόγω διατριβή, αποτελεί το γεγονός ότι σήμερα ο χρηματοπιστωτικός τομέας στην Ελλάδα, κατανοεί πλήρως την αναγκαιότητα απαρέγκλιτης εφαρμογής των πολιτικών καταπολέμησης του “*money laundering*» και συντάσσεται προς αυτήν την κατεύθυνση. Κανένα πιστωτικό ίδρυμα

δεν φαίνεται διατεθειμένο πλέον να «*ρискάρει*» τη φήμη και την αξιοπιστία το υ (ενδεχομένως και κάποιο υψηλό πρόστιμο των ελεγκτικών αρχών), εφαρμόζοντας χαλαρή πολιτική καταπολέμησης του φαινομένου, όποιος και αν είναι ο αντίκτυπος της στάσης αυτής απέναντι στην πελατειακή βάση.

Ουσιαστικές δυσκολίες ή ανυπέρβλητα εμπόδια δεν προέκυψαν κατά τη συγγραφή της εν λόγω διατριβής. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ίσως, στο θεωρητικό σκέλος, η προσπάθεια αναζήτησης αξιόπιστων ποσοτικών στοιχείων, που να εκτιμούν με ακρίβεια το μέγεθος του “*money laundering*”. Και ο λόγος που δεν απαντώνται ικανοποιητικά ποσοτικά δεδομένα στη διεθνή βιβλιογραφία, οφείλεται στη φύση του ίδιου του φαινομένου: το «*μαύρο χρήμα*» παράγεται και κυκλοφορεί μέσα στο οικονομικό σύστημα, χωρίς να είναι καταγεγραμμένο πουθενά, και συνεπώς μόνο κατά προσέγγιση μπορεί να υπολογιστεί. Ως προς το σκέλος της εμπειρικής μελέτης, παρά το γεγονός ότι το δείγμα, στο οποίο στηρίχθηκε η έρευνα, δεν καλύπτει επαρκώς το γεωγραφικό φάσμα της ελληνικής επικράτειας (λόγω έλλειψης πόρων), εντούτοις τα αποτελέσματα, που ανέκυψαν, προσεγγίζουν σε μεγάλο βαθμό τα πραγματικά δεδομένα.

Μεθοδολογικά, η διατριβή αποτελείται από δύο μέρη: (α) τη θεωρητική προσέγγιση και (β) την εμπειρική μελέτη:

Ως προς το θεωρητικό σκέλος της διατριβής (κεφάλαια 1 – 6), αρχικά δίδονται οι απαραίτητοι ορισμοί του “*money laundering*”, της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και του οικονομικού εγκλήματος γενικότερα. Εν συνεχεία, παρατίθενται οι τεχνικές και οι διαδικασίες του “*money laundering*”, ενσωματωμένες σε μοντέλα φάσεων. Τέλος, σκιαγραφείται πλήρως το κανονιστικό πλαίσιο σε διεθνές, κοινοτικό και εγχώριο επίπεδο, δίνοντας βαρύτητα στις υποχρεώσεις του πιστωτικού τομέα.

Η εμπειρική έρευνα (7^ο κεφάλαιο) αποτελεί πρωτεύον συστατικό της διατριβής, αποσκοπώντας στην αντικειμενική προσέγγιση του θέματος. Για την άντληση των πληροφοριών πάνω στην τραπεζική πρακτική, που εφαρμόζεται από τον χρηματοπιστωτικό τομέα, χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια, απευθυνόμενα σε τραπεζικούς υπαλλήλους ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πιο συγκεκριμένα, στο 1^ο κεφάλαιο, οριοθετούνται εννοιολογικά οι έννοιες «*οικονομικό έγκλημα*» (υποενότητα 1.1), “*money laundering*” (υποενότητα 1.2), «*χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*» (υποενότητα 1.3). Στα πλαίσια της υποενότητας

(1.2) παρατίθεται μία σύντομη ιστορική αναδρομή του φαινομένου, αναφέρονται ορισμένα ποσοτικά μεγέθη («μοντέλο Walker»), ενώ σκιαγραφούνται με σύντομο και περιεκτικό τρόπο τα αποτελέσματα του “*money laundering*” σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο.

Στο 2^ο κεφάλαιο αναλύονται τα 3 μοντέλα “*money laundering*”, που απαντώνται στη διεθνή βιβλιογραφία: (α) τα μοντέλα των κύκλων (υποενότητα 2.1), (β) το τελεολογικό μοντέλο (υποενότητα 2.2), (γ) το αμερικανικό μοντέλο τριών φάσεων (υποενότητα 2.3).

Στο 3^ο κεφάλαιο εξετάζονται διεξοδικότερα οι τεχνικές και οι διαδικασίες του “*money laundering*”, με έμφαση στις 3 φάσεις – στάδια του αμερικανικού μοντέλου: (α) τοποθέτηση (υποενότητα 3.1), (β) διαστρωμάτωση (υποενότητα 3.2), (γ) ολοκλήρωση – ενσωμάτωση (υποενότητα 3.3).

Το 4^ο κεφάλαιο προσεγγίζει το νομικό πλαίσιο του “*money laundering*” σε διεθνές (υποενότητα 4.1) και κοινοτικό επίπεδο (υποενότητα 4.2). Πιο συγκεκριμένα, στην υποενότητα (4.1) πραγματοποιείται εκτενής αναφορά στη διεθνή Σύμβαση της Βιέννης, του Στρασβούργου, του ΟΟΣΑ (Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), του Πατέρμου και στη διεθνή Σύμβαση κατά της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας, με έμφαση στις «40 + 9 Συστάσεις» της FATF (Financial Action Task Force). Η υποενότητα (4.2) επεξηγεί επιγραμματικά τα κυριότερα σημεία της *Οδηγίας 2005/60/EK* και του *Κανονισμού (ΕΚ) 1781/2006*.

Το 5^ο κεφάλαιο προσεγγίζει το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει το “*money laundering*” σε εθνικό επίπεδο (υποενότητα 5.1), έχοντας ως επίκεντρο τον Νόμο 3691/2008 (υποενότητα 5.2). Η υποενότητα (5.3) σκιαγραφεί τη διστακτικότητα των πρώτων ετών να εφαρμοστεί ουσιαστικά το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, γεγονός που φαίνεται να έχει ως «ρίζα του κακού» το ελληνικό έλλειμμα διακυβέρνησης.

Στο 6^ο κεφάλαιο, το κανονιστικό πλαίσιο που αναπτύσσεται στα προηγούμενως, συγκεκριμενοποιείται και ενσωματώνεται έμπρακτα, υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα. Στην υποενότητα (6.1) γίνεται αναφορά στον *Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας* της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (ΕΕΤ), στην υποενότητα (6.2) αναδεικνύεται η σημασία της τήρησης των διαδικασιών αναγνώρισης και πιστοποίησης της ταυτότητας των πελατών, ενώ στην υποενότητα (6.3) συνοψίζονται τα κυριότερα σημεία των υποχρεώσεων του τραπεζικού τομέα, βάση της Αρχής “*Know your Customer*” (KYC).

Τέλος, η εμπειρική μελέτη της διατριβής αναλύεται εκτενώς στο 7^ο κεφάλαιο, χωριζόμενη σε 3 ενότητες: (α) στα μεθοδολογικά χαρακτηριστικά της έρευνας (υποενότητα 7.1), (β) στην παρουσίαση και ανάλυση των ευρημάτων της (υποενότητα 7.2), (γ) στα τελικά συμπεράσματα – παρατηρήσεις που ανακύπτουν (υποενότητα 7.3).

1. Οικονομικό Έγκλημα και “Money Laundering”

1.1 Το Οικονομικό Έγκλημα

Η οικονομική εγκληματικότητα αποτελεί μία νοσηρή πραγματικότητα, η οποία «*παρασιτεί*», εντός του πλαισίου του οικονομικού συστήματος. Η ευρεία εξάπλωση του φαινομένου, καθώς και η άμεση προσαρμογή του στα δεδομένα κάθε εποχής, καθιστά δύσκολο το έργο της εννοιολογικής προσέγγισης. Σε γενικές γραμμές, οικονομικό έγκλημα αποτελεί κάθε μη βίαιο έγκλημα, το οποίο προξενεί οικονομική ζημία σε τρίτους, οι συνέπειες του οποίου δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές από το κοινωνικό σύνολο.

Ωστόσο, το οικονομικό έγκλημα εκμεταλλεύεται στο έπακρο τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, την παγκόσμια διάχυση του διαδικτύου και τη διεθνοποίηση των συναλλαγών, δημιουργώντας νέα πεδία και ευκαιρίες εγκληματικών δράσεων. Για το λόγο αυτό, η παράθεση οποιουδήποτε καταλόγου οικονομικών εγκλημάτων θα ήταν ελλιπής ή ανεξάντλητη.¹

Μερικά ενδεικτικά παραδείγματα οικονομικών εγκληματικών πράξεων, μεταξύ άλλων, αναφέρονται ακολούθως: αδικήματα “*cartel*”, πρακτικές εξαπάτησης και κατάχρησης της οικονομικής κατάστασης από πολυεθνικές εταιρίες, καταχρήσεις κρατικών κονδυλίων, δημόσιων προμηθειών ή κονδυλίων διεθνών οργανισμών, ηλεκτρονικό έγκλημα, ψευδο-εταιρίες και εικονικές επιχειρήσεις, παραποίηση εταιρικών ισολογισμών και λογιστικών βιβλίων, απάτες σχετικά με την οικονομική κατάσταση και το εταιρικό κεφάλαιο εταιριών, παραβίαση από εταιρία των προτύπων της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων, απάτες σε βάρος πιστωτών, σε βάρος καταναλωτών, αθέμιτος ανταγωνισμός, καταβολή δωροδοκιών, παραπλανητική διαφήμιση, φορολογικά αδικήματα, χρηματιστηριακά και τραπεζικά αδικήματα και παραβιάσεις περιβαλλοντικών προτύπων.²

Η δυσκολία εντοπισμού των οικονομικών εγκλημάτων, γεγονός που οφείλεται, αφενός στις αναρίθμητες μορφές που λαμβάνει μία οικονομική απάτη, και αφετέρου στην εμπλοκή μεγάλο αριθμού ατόμων διαφόρων βαθμίδων (από επίπεδο

---

¹ Κάτσιος Σ., (2008), «*Το Οικονομικό Έγκλημα στην Αρχιτεκτονική των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων – Τα πρότυπα ως Εργαλεία της Σύγχρονης Διακυβέρνησης*», εκδόσεις Παπαζήση, 2008, Αθήνα, σελ. 88.

² Τα παραπάνω αδικήματα αποτελούν ουσιαστικά τις 16 εγκληματικές πράξεις, τις οποίες η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης χαρακτήρισε ως «*οικονομικά εγκλήματα*» στην υπ’ αριθμό R (81) 12 Σύσταση.

κλητήρων ως υπουργών) αποτελεί ένα επιπλέον κίνητρο για την ολοένα αυξανόμενη ένταση του φαινομένου, με την εμπλοκή οργανωμένων οικονομικών ομάδων. Οι εν λόγω δραστηριότητες, ναι μεν παράγουν σημαντικό πλούτο για τους εγκληματίες, ωστόσο επιβραδύνουν την πορεία της οικονομίας. Νόμιμα κεφάλαια μετατοπίζονται στη σφαίρα της παραοικονομίας, το εθνικό εισόδημα συρρικνώνεται, ενώ μελλοντικοί επενδυτές αποθαρρύνονται και περιορίζουν τις νόμιμες οικονομικές τους δραστηριότητες. Αξίζει να αναφερθεί, πως ένα μεγάλο ποσοστό του εθνικού εισοδήματος απορροφάται από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς και τις μεθόδους αστυνόμευσης για τον περιορισμό του φαινομένου, εκτρέποντας έτσι σημαντικούς πόρους από το νόμιμο οικονομικό σύστημα.

Πολλές φορές, κυρίως σε κοινωνίες όπου το ασαφές φορολογικό σύστημα, η γραφειοκρατία καθώς και το σύστημα απονομής δικαιοσύνης αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα για την οικονομική πρόοδο και ανάπτυξη, η παράνομη δραστηριότητα αποτελεί συνειδητή, ίσως και την οικονομικότερη επιλογή, καθίσταται κοινωνικά αποδεκτή και λογίζεται ως «*αναγκαίο κακό*». Στηριζόμενοι στην ανεκτικότητα της κοινωνίας, οι οικονομικές μονάδες εθίζονται στη φοροδιαφυγή, τη διαφθορά, την υπεξαίρεση κρατικών προμηθειών, τη ρύπανση του περιβάλλοντος και εξωθούν τους ανταγωνιστές τους να χρησιμοποιήσουν αντίστοιχες μεθόδους, συντηρώντας με αυτό τον τρόπο το «*φαύλο κύκλο*» της παραοικονομίας.³

1.2 ‘Money Laundering’ («Ξέπλυμα Χρήματος»)

1.2.1 Ορισμός του Φαινομένου

Ο όρος «*νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες*», ευρέως γνωστός ως «*ξέπλυμα (μαύρου ή βρώμικου) χρήματος*» (“*money laundering*”) ουσιαστικά αναφέρεται στη διαδικασία μέσω της οποίας τα έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες «*μεταμφιέζονται*», έτσι ώστε να αποκοπούν εντελώς από την πηγή προέλευσής τους και να ενσωματωθούν στα πλαίσια του νόμιμου οικονομικού κυκλώματος.⁴

Ο παραπάνω ορισμός απαντάται στη συντριπτική πλειοψηφία της βιβλιογραφίας, η οποία μελετά το φαινόμενο. Ωστόσο, λόγω των διαφορετικών ποσοτικών εκτιμήσεων του προβλήματος, υφίστανται διαφοροποιήσεις και πλειάδα

³ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 96 – 97.

⁴ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 99 – 100.

διαφορετικών ορισμών – ερμηνειών ως προς τη δραστηριότητα⁵, το αντικείμενο⁶ και τον σκοπό⁷. Από νομικής απόψεως όμως, ο χαρακτηρισμός ενός συνόλου ενεργειών ως «ζέπλυμα χρήματος» προϋποθέτει την τέλεση τουλάχιστον μίας εγκληματικής πράξης (πχ. η από ρυψη της πηγής προέλευσης από μόνη της δεν αποτελεί εγκληματική δραστηριότητα).⁸ Το λαθρεμπόριο εμπορευμάτων, όπλων, ναρκωτικών ουσιών, η σωματεμπορία, οικονομικά εγκλήματα, όπως η κατάχρηση, η χειραγώγηση μετοχών, η διαφθορά, η δωροδοκία, το ηλεκτρονικό έγκλημα κλπ. αποτελούν σαφώς εγκληματικές πράξεις και αποφέρουν στους παρανομούντες – εγκληματίες υψηλά χρηματικά ποσά και κίνητρα για νομιμοποίηση.⁹

Για πολλά χρόνια, ο όρος «ζέπλυμα χρήματος» ταυτιζόταν είτε με το εμπόριο ναρκωτικών είτε με τη μετατροπή του χρήματος (πλαστό ή μη) από βρώμικο σε καθαρό είτε με τη μεταμπίηση – συγκάλυψη των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Ωστόσο θα πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι στις μέρες μας, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, η διαδικασία του “*money laundering*” συντελείται χωρίς την απτή παρουσία φυσικού χρήματος. Συνεπώς, βάσει μιας σύγχρονης ορολογίας, «ζέπλυμα χρήματος» πραγματοποιείται κάθε φορά που λαμβάνει χώρα μία συναλλαγή ή συνάπτεται μία συμφωνία, η οποία εμπεριέχει στους κόλπους της οποιασδήποτε μορφής περιουσιακό στοιχείο ή αγαθό (υλικό ή μη) ως προϊόν παράνομης ή εγκληματικής δραστηριότητας.¹⁰

1.2.2 Ιστορική Αναδρομή

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 το «ζέπλυμα χρήματος» δεν συγκινούσε τις διωκτικές αρχές και τους ασκούντες πολιτική εξουσία, καθώς δεν αναγνωριζόταν ως πρόβλημα. Παρά το γεγονός ότι υπέρογκα χρηματικά ποσά, προϊόντα εγκληματικών δραστηριοτήτων, «ξεπλένονταν» ήδη από τη δεκαετία του

⁵ Θα πρέπει να γίνεται γενική αναφορά στη δραστηριότητα του “*money laundering*” ή σαφής περιγραφή της κάθε πράξης – σταδίου του φαινομένου;

⁶ Αντικείμενο του “*money laundering*” είναι το χρήμα αυτό καθ’ εαυτό ή γενικότερα οποιοδήποτε περιουσιακό στοιχείο; Παράνομο ή εγκληματικό;

⁷ Ποιος είναι ο σκοπός του “*money laundering*”; Η εμφάνιση των παράνομων εσόδων ως νόμιμα ή η απόκρυψη της πηγής προέλευσης; (Η μήπως και τα δύο;)

⁸ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 102 – 104.

⁹ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 100.

¹⁰ Hopton D., (2009), “*Money Laundering – A Concise Guide for All Business*”, 2nd ed., Gower publishing, London, p. 1 – 2.

1920, δεν είχε συνεκτιμηθεί ο αντίκτυπος του φαινομένου πάνω στο νόμιμο οικονομικό κύκλωμα.¹¹

Ο όρος «ζέπλυμα χρήματος» φέρεται να έχει τις ρίζες του στη δεκαετία του 1920 στις ΗΠΑ. Η μαφία της εποχής συγκέντρωνε στους κόλπους της υπέρογκα ποσά από εκβιασμούς, πορνεία, τζόγο και ποτό (εποχή ποτοαπαγόρευσης), τα οποία θα έπρεπε, εν συνεχεία, να τα εμφανίσει ως νόμιμα. Η μαφία συνήθιζε να δραστηριοποιείται σε επιχειρήσεις καθαριστηρίων (laundries), εντός των οποίων διακινούνταν μεγάλες ποσότητες ρευστού χρήματος, για να μπορεί με αυτό τον τρόπο να ενσωματώσει το νόμιμο χρήμα στο παράνομο. Αστικός μύθος αναφέρει ότι ο Αλ Καπόνε συνήθιζε να κρύβει το «βρώμικο» χρήμα μέσα στα πλυντήρια.¹²

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1980, ξεκίνησε η συστηματική μελέτη και αντιμετώπιση του φαινομένου με σειρά νομοθετημάτων σε διεθνές επίπεδο.¹³ Στις μέρες μας, το μέγεθος του “*money laundering*” εκτιμάται ότι αποτελεί το 2% με 5% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Για το λόγο αυτό, η ανάγκη για συνεχή βελτίωση και αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου κρίνεται επιβεβλημένη.¹⁴

Μετά την 11^η Σεπτεμβρίου 2001 το φαινόμενο του «ζέπλυματος χρήματος» και οι αποφάσεις που λαμβάνονται εξετάζονται συνδυαστικά με το φαινόμενο της «χρηματοδότησης της τρομοκρατίας»¹⁵. Υπ’ αυτό το πρίσμα, το «ζέπλυμα χρήματος» δεν αποκρύπτει μόνο την πηγή προέλευσης των εγκληματικών εσόδων, αλλά και τον προορισμό του χρήματος, το οποίο δύναται να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών.¹⁶

1.2.3 Η Ποσοτικοποίηση του “Money Laundering”

Οι όποιες προσπάθειες υπολογισμού και ποσοτικοποίησης του μεγέθους του “*money laundering*” ουσιαστικά έπεσαν στο κενό. Όποια μεθοδολογία, είτε σε μικροοικονομικό είτε σε μακροοικονομικό επίπεδο, και αν χρησιμοποιήθηκε,

¹¹ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 107.

¹² Καθημερινή (01/02/2008), «Ξέπλυμα Χρήματος: Μία επικερδής επιχείρηση με ανυπολόγιστο κόστος», <http://mobile.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/ w articles kathextra 1 01/02/2008 220513>

¹³ Το διεθνές ρυθμιστικό καθεστώς εξετάζεται διεξοδικά στο 3^ο κεφάλαιο.

¹⁴ Α. Τσιγκρής, (24/08/2008), «Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες», Καθημερινή, <http://news.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles economy 1 24/08/2008 282179>

¹⁵ Για το φαινόμενο της «χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» υπάρχει εκτενέστερη αναφορά στην υποενότητα 1.3.

¹⁶ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 108.

απέδωσε ενδεικτικά – ως επί των πλείστων – αποτελέσματα και εκτιμήσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι η ίδια η FATF¹⁷ αμφισβητεί ανοικτά τις εκτιμήσεις του ΟΗΕ, κρίνοντάς τις ως αόριστες.¹⁸ Ωστόσο, γενικευμένες – περισσότερο συντηρητικές – εκτιμήσεις της FATF προσδιορίζουν το μέγεθος του «ξέπλματος χρήματος» στο 2% περίπου του παγκόσμιου ΑΕΠ.¹⁹ Ομοίως, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) εκτιμά το ίδιο μέγεθος λίγο υψηλότερα, μεταξύ 2% και 5% του παγκόσμιου ΑΕΠ.²⁰

1.2.3.1 Το Μοντέλο Walker

Από τις ελάχιστες ίσως αξιόπιστες εκτιμήσεις του “money laundering” που απαντώνται στη βιβλιογραφία, και θα ήταν χρήσιμο να αναφερθεί, είναι το μοντέλο του Αυστραλού οικονομολόγου John Walker (“Walker model”, 1999).²¹ Παρά τις κριτικές που δέχθηκε ο Walker, θα λέγαμε ότι το μοντέλο του αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη ολοκληρωμένη προσπάθεια ποσοτικοποίησης του μεγέθους του “money laundering” σε παγκόσμιο επίπεδο. Βάσει του εν λόγω μοντέλου, το μέγεθος αυτό εκτιμάται περί τα 2,85\$ τρισεκατομμύρια παγκοσμίως.

Στο μοντέλο ενσωματώνονται λεπτομερείς έρευνες ποσοτικών²² και ποιοτικών (ανά εγκληματική δραστηριότητα) δεδομένων, σε εθνικό επίπεδο, πάνω στο «ξέπλυμα χρήματος», κυρίως δύο βιομηχανικών χωρών μεσαίου μεγέθους, της Ολλανδίας²³ και της Αυστραλίας. Αν και μεγάλο ποσοστό του μοντέλου επικεντρώνεται στις δύο αυτές χώρες, στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποια ενδεικτικά ποσοτικά δεδομένα που αφορούν το μέγεθος του “money laundering” σε παγκόσμιο επίπεδο.²⁴

---

¹⁷ Η Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης (Financial Action Task Force – FATF) αποτελεί τον παγκόσμιο ρυθμιστή του “money laundering”. Εξετάζεται διεξοδικά στο 3^ο κεφάλαιο.

¹⁸ Κάτσιοι Σ., (2008), ό. π., σελ. 109 – 111.

¹⁹ Κάτσιοι Σ., (2008), ό. π., σελ. 118.

²⁰ Unger B., (2007), *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar publishing, Gr. Britain, p. 9.

²¹ Walker J., (1999), *How Big is Global Money Laundering?*, Journal of Money Laundering Control, 3 (1).

²² Τα μεγέθη επανεκτιμήθηκαν εκ νέου το 2003.

²³ Στο πλαίσιο των κριτικών που δέχθηκε το μοντέλο Walker, περιλαμβάνεται η υπερεκτίμηση (περίπου 40%) του μεγέθους των παράνομων κεφαλαίων που «ξεπλένονται» στην Ολλανδία.

²⁴ Unger B., (2007), ό. π., p. 9 – 10.

Στον Πίνακα (1.1) απεικονίζεται το top20 των χωρών προέλευσης²⁵ των παράνομων κεφαλαίων. Στις χώρες αυτές, σύμφωνα με τον Walker, «ξεπλένεται» πάνω από το 90% επί του συνόλου του “*money laundering*”. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο Walker εκτίμησε το μέγεθος αυτό στα 2,85\$ τρισεκατομμύρια περίπου. Μεταξύ των κριτικών που δέχθηκε, συγκαταλέγονται (α) το γεγονός ότι τα μεγέθη του “*money laundering*” ορισμένων πληθυσμιακά μικρών χωρών, με χαμηλά ποσοστά εγκληματικότητας, εμφανίζονται δυσανάλογα υψηλά (πχ. Αυστρία) και (β) ότι ενδέχεται τα αριθμητικά δεδομένα, που αναφέρονται στις ΗΠΑ, να είναι λίγο υπερεκτιμημένα (reports Napoleoni, 2003).²⁶

Πίνακας (1.1):

Χώρες Προέλευσης (Top 20) του “money laundering” (Walker model)²⁷

A/A	Χώρα Προέλευσης	Μέγεθος “Money Laundering” σε εκατομμύρια \$ ανά έτος	% του “Money Laundering” επί του συνόλου
1	ΗΠΑ	1.320.228	46,3%
2	Ιταλία	150.054	5,3%
3	Ρωσία	147.187	5,2%
4	Κίνα	131.360	4,6%
5	Γερμανία	128.266	4,5%
6	Γαλλία	124.748	4,4%
7	Ρουμανία	115.585	4,1%
8	Καναδάς	82.374	2,9%
9	Ηνωμένο Βασίλειο	68.740	2,4%
10	Χονγκ Κόνγκ	62.856	2,2%
11	Ισπανία	56.287	2,0%
12	Ταϊλάνδη	32.834	1,2%
13	Νότια Κορέα	21.240	0,4%
14	Μεξικό	21.119	0,7%
15	Αυστρία	20.231	0,7%
16	Πολωνία	19.714	0,7%
17	Φιλιππίνες	18.867	0,7%

²⁵ Η Αυστραλία, την οποία ο Walker μελέτησε εκτενώς ως προς το «ζέπλυμα χρήματος», δεν περιλαμβάνεται στη συγκεκριμένη λίστα.

²⁶ Unger B, Siegel M., Ferwerda J., de Kruijf W., Busuioic M., Wokke K., Rawlings G., (16/02/2006), *The Amounts and the Effects of Money Laundering – Report for the Ministry of Finance*, Utrecht School of Economics – Australian National University, http://www.maurizioturco.it/Media/2006_02_16_report_for_the_m.pdf, p. 44.

²⁷ Walker J., (1999) and revised calculations.

18	Ολλανδία	18.362	0,6%
19	Ιαπωνία	16.975	0,6%
20	Βραζιλία	16.786	0,6%
Σύνολο	Όλες οι χώρες	2.850.470	100%

Στον Πίνακα (1.2) απεικονίζεται το top20 των «ελκυστικότερων» χωρών – προορισμών, όπου συγκεντρώνεται το «βρώμικο χρήμα»:

Πίνακας (1.2):

Χώρες Προορισμού (Top 20) του “money laundering” (Walker model – Εκτίμηση ΔΝΤ)²⁸

A/A	Χώρα Προορισμού	% του “Money Laundering” σε Παγκόσμιο Επίπεδο	Μέγεθος “Money Laundering” σε εκατομμύρια \$ (Walker Model)	Μέγεθος “Money Laundering” σε εκατομμύρια \$ (Εκτίμηση ΔΝΤ)
1	ΗΠΑ	18,9%	538.145	283.500
2	Νησιά Κέϋμαν	4,9%	138.329	73.500
3	Ρωσία	4,2%	120.493	63.000
4	Ιταλία	3,7%	105.688	55.500
5	Κίνα	3,3%	94.726	49.500
6	Ρουμανία	3,1%	89.595	46.500
7	Καναδάς	3,0%	85.444	45.000
8	Βατικανό	2,8%	80.596	42.000
9	Λουξεμβούργο	2,8%	78.468	42.000
10	Γαλλία	2,4%	68.471	36.000
11	Μπαχάμες	2,3%	66.398	34.500
12	Γερμανία	2,2%	61.315	33.000
13	Ελβετία	2,1%	58.993	31.500
14	Βερμούδες	1,9%	52.887	28.500
15	Ολλανδία	1,7%	49.591	25.500
16	Λιχτενστάιν	1,7%	48.949	25.500
17	Αυστρία	1,7%	48.376	25.500
18	Χονγκ Κόνγκ	1,6%	44.519	24.000
19	Ηνωμένο Βασίλειο	1,6%	44.478	24.000
20	Ισπανία	1,2%	35.461	18.000

Στη δεξιά στήλη εμφανίζεται το μέγεθος του “money laundering”, όπως αυτό εκτιμήθηκε μεταγενέστερα από το ΔΝΤ, και συγκεκριμένα υπολογίζεται περίπου στα 1,5\$ τρισεκατομμύρια του παγκόσμιου ΑΕΠ. Σύμφωνα με τον Walker, τα 2/3 των

²⁸ Walker J., (1999) and own calculations.

παράνομων κεφαλαίων, σε παγκόσμιο επίπεδο, καταλήγουν στις 20 αυτές χώρες. Η λίστα περιλαμβάνει ανεπτυγμένες οικονομίες (ΗΠΑ, Ιταλία, Γαλλία, Καναδάς, Γερμανία), αλλά και μικροσκοπικά κράτη (Νησιά Κέυμαν, Βατικανό, Βερμούδες, Λιχτενστάιν), που ανήκουν στην κατηγορία «φορολογικών παραδείσων». Με μια πρώτη εικόνα, αυτό που παρατηρείται είναι ότι «οι μεγάλοι ξεπλένουν περισσότερο».²⁹

1.2.4 Τα Αποτελέσματα του “Money Laundering” σε Μικροοικονομικό και Μακροοικονομικό Επίπεδο

Από μικροοικονομική σκοπιά, το “*money laundering*” προσφέρει στους εγκληματίες ένα παράνομο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς και κοινωνικό και οικονομικό κύρος έναντι των νομότυπων φυσικών και νομικών προσώπων. Η στρέβλωση της κατανάλωσης είναι μνημειώδης. Ακριβώς επειδή τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα θα πρέπει να νομιμοποιηθούν και να εισαχθούν στο νόμιμο οικονομικό σύστημα, οι παρανομούντες επιλέγουν να τοποθετήσουν το «βρώμικο» χρήμα σε μη παραγωγικές επενδύσεις (αγορά ακινήτων, πολύτιμων λίθων, κοσμημάτων, ειδών πολυτελείας, επενδύσεις στον τομέα της εστίασης – ψυχαγωγίας κλπ.), και μάλιστα δεν διστάζουν να αποδεχθούν τιμές πολύ υψηλότερες από τα φυσιολογικά επίπεδα της πραγματικής οικονομίας.³⁰

Σε μακροοικονομικό επίπεδο, το φαινόμενο του “*money laundering*” επιφέρει στρέβλωση της ίδιας της οικονομίας, καθώς μειώνεται η παραγωγικότητα, λόγω της εκτροπής πόρων σε μη προσοδοφόρες οικονομικές δραστηριότητες. Η ανοχή και η ενθάρρυνση της οικονομικής εγκληματικότητας και της διαφθοράς επιβραδύνει τους οικονομικούς δείκτες³¹ και στρεβλώνει τον ανταγωνισμό. Για τις αναπτυσσόμενες χώρες μάλιστα, οι συνέπειες του φαινομένου είναι σοβαρότερες, καθώς ο χρηματοπιστωτικός τομέας των χωρών αυτών φέρεται να είναι περισσότερο επιρρεπής σε θέματα διαφθοράς, καλλιεργώντας μία αίσθηση αφερεγγυότητας και έλλειψης εμπιστοσύνης, τόσο των χρηματοπιστωτικών οργανισμών όσο κυρίως των ίδιων των αναπτυσσόμενων χωρών.³²

²⁹ Unger B., (2007), ό. π., p. 79 – 81.

³⁰ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 115 – 116.

³¹ Το “*money laundering*” μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα στη ζήτηση χρήματος μιας ολόκληρης εθνικής οικονομίας. Σε μία πληγείσα αναπτυσσόμενη χώρα το νόμισμά της καθίσταται ανεπιθύμητο για τις διεθνείς αγορές, η συναλλαγματική ισοτιμία επηρεάζεται αρνητικά, ενώ τα επιτόκια έχουν ανοδική τάση.

³² Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 118 – 121.

Το «ζέπλυμα χρήματος» επιδρά αρνητικά όχι μόνο πάνω στη νηνεμία της οικονομικής ζωής, αλλά φέρει αρνητικό αντίκτυπο και στην ίδια την κοινωνία. Για να μπορέσει να συντηρηθεί, εμπλέκει σε ένα φαύλο κύκλο διαφθοράς ένα σημαντικό αριθμό επαγγελματικών κλάδων, όπως είναι οι δικηγόροι, οι συμβολαιογράφοι, οι τραπεζικοί, οι λογιστές – φοροτεχνικοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι κλπ. Σε πολλές περιπτώσεις τα πρότυπα ηθικής καταβαραθρώνονται, ενώ ο κοινωνικός ιστός αποσυντίθεται.³³

1.3 Η Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας

Το φαινόμενο της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας συνδέεται άμεσα με το ζήτημα του “*money laundering*” και θα αποτελούσε σημαντική παράλειψη η μη αναφορά του. Ο όρος «*χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*» αναφέρεται στη συλλογή και συσσώρευση οικονομικών πόρων, με σκοπό να προωθηθούν και να χρησιμοποιηθούν σε τρομοκρατικές επιθέσεις.

Η εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών έχει καταδείξει ότι η τρομοκρατική βία διακρίνεται σε δύο είδη: την ατομική και τη μαζική. Η *ατομική βία* εκφράζεται συνήθως με μεμονωμένες βίαιες επιθέσεις είτε σε σύμβολα μιας αμφισβητούμενης τάξης πραγμάτων είτε σε φυσικά πρόσωπα – εκφραστές ή μέρος του συστήματος που αμφισβητείται. Η *μαζική βία* εκφράζεται μέσω μαζικών επιθέσεων κατά συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, τάξεων, κοινωνιών, ακόμα και χωρών που αποτελούν σύμβολο μιας καθεστηκυίας τάξης (πχ. το τρομοκρατικό χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ).

Σύμφωνα με έκθεση της Financial Action Task Force³⁴ (FATF Terrorist Financing – 29/02/2008), τα χρηματικά κεφάλαια που απαιτούνται για να αναπτυχθεί και διατηρηθεί ένα τρομοκρατικό δίκτυο είναι ιδιαίτερος υψηλά. Τα κόστη για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας διακρίνονται σε άμεσα και έμμεσα.

Τα άμεσα κόστη συνδέονται με τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων τρομοκρατικών ενεργειών και είναι αναλογικά χαμηλά, σε σχέση με τις οικονομικές – και όχι μόνο – ζημιές που επιφέρουν. Αφορούν συνήθως μεταφορικά έξοδα, χάρτες, έξοδα οπλικών, βομβιστικών μηχανισμών και υλικών παρακολούθησης κλπ.

³³ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 122 – 123.

³⁴ Ο ρόλος της «Ομάδας Χρηματοπιστωτικής Δράσης» (FATF), καθώς και οι 40 συστάσεις της αναπτύσσεται εκτενώς στην υποενότητα 4.1.6.

Τα έμμεσα κόστη, από την άλλη, εκτιμώνται ότι είναι πολύ μεγαλύτερα, καθώς συνδέονται με την ανάπτυξη και διατήρηση τρομοκρατικών δικτύων. Σημαντικά χρηματικά κεφάλαια απαιτούνται για δίκτυα στρατολόγησης νέων μελών, για την προώθηση μιας τρομοκρατικής ιδεολογίας και για τη σύσταση και διατήρηση μιας τρομοκρατικής οργάνωσης. Η «Εθνική Επιτροπή για Τρομοκρατικές Επιθέσεις» των ΗΠΑ εκτιμά ότι η “Al Qaeda”, πριν από την τρομοκρατική επίθεση στους δίδυμους πύργους, δαπανούσε περίπου 10.000.000\$ ετησίως για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων και συγγενών τρομοκρατικών οργανώσεων, την εκπαίδευση τρομοκρατών, την αγορά στρατιωτικοπολεμικού υλικού κλπ.

Στη συντριπτική τους πλειοψηφία, τα χρηματικά αυτά ποσά είναι αποτέλεσμα εγκληματικών ενεργειών, όπως είναι, μεταξύ άλλων, η διακίνηση και εμπορία ναρκωτικών, όπλων, απάτες μέσω πιστωτικών καρτών, επιταγών. Συνήθως η διενέργεια συναλλαγών και η τοποθέτηση αυτών των εγκληματικών εσόδων πραγματοποιούνται σε χώρες ή περιοχές – «φορολογικούς παραδείσους», “offshore” εταιρίες, υπανάπτυκτες χώρες, σε καθεστώτα με διεφθαρμένες κυβερνήσεις και αλλού.³⁵

---

³⁵ Ρεπούσης Σ., (2010), *Χρηματοοικονομική Απάτη και Διαφθορά, Μορφές – Πρόληψη – Καταπολέμηση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 46 – 49.

2. Μοντέλα “Money Laundering”

Η συζήτηση γύρω από το “*money laundering*” είναι σχετικά πρόσφατη και τοποθετείται κάπου στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Όταν, λοιπόν, το θέμα αρχίζει να απασχολεί έντονα τα οικονομικά επιτελεία διαφόρων κρατών, παρουσιάζεται η ανάγκη επισκόπησης και ενσωμάτωσης του ζητήματος σε διάφορα μοντέλα φάσεων. Η κατηγοριοποίηση αυτή σε φάσεις δικαιολογείται από το γεγονός ότι η διαδικασία του “*money laundering*” περιλαμβάνει κατεξοχήν επαναλαμβανόμενες πράξεις.³⁶

Στη βιβλιογραφία απαντώνται κυρίως τρία μοντέλα φάσεων: (α) τα μοντέλα των κύκλων, (β) το τελεολογικό μοντέλο και (γ) το αμερικάνικό μοντέλο τριών φάσεων. Εν συνεχεία, πραγματοποιείται μία συνοπτική επισκόπηση και των τριών μοντέλων.

2.1 Τα Μοντέλα των Κύκλων

Σύμφωνα με το «μοντέλο των κύκλων», η διαδικασία του “*money laundering*” μπορεί να απεικονισθεί ως ένα κυκλοφοριακό σύστημα. Τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα εισέρχονται αρχικά στο νόμιμο οικονομικό σύστημα, όπου αρχικά τοποθετούνται διαστρωματικά και σταδιακά συσσωρεύονται. Εν συνεχεία, γίνεται επανατοποθέτηση είτε άμεσα σε – εκ νέου – παράνομες δραστηριότητες είτε έμμεσα μέσω της νομίμου οδού.

Στο ίδιο μήκος κύματος με την προαναφερθείσα διαδικασία κινείται και το «κυκλικό μοντέλο Zünd»³⁷, όπου το σύστημα του “*money laundering*” παρομοιάζεται με το αντίστοιχο ενός υδρολογικού συστήματος. Σε μια κλειστή διαδικασία ανακύκλωσης (closed recycling process), βάσει του μοντέλου Zünd, τα εγκληματικής

---

³⁶ Κάτσιο Σ., (1998), *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος – Η Γεωπολιτική του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Συστήματος: Το Φαινόμενο της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες*, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, σελ. 75.

³⁷ Στάδια «μοντέλου Zünd»: Βροχή (εισροή χρήματος) – είσοδος υδάτων στο έδαφος (πρώτο καθάρισμα) – σχηματισμός υπογείων υδάτων (σχηματισμός αποθεματικών) – σχηματισμός υπογείων θαλασσών με αποχετεύσεις (προετοιμασία και μεταφορά στο εξωτερικό) – επανασυλλογή σε υπόγειες θάλασσες (προετοιμασία για τη νομιμοποίηση) – σταθμός άντλησης (είσοδος στο νόμιμο οικονομικό σύστημα) – εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού (δεύτερο καθάρισμα) – κατανάλωση/χρήση (μεταφορά και επένδυση) – εξάτμιση (εκ νέου νόμιμη εισαγωγή στη χώρα προέλευσης) – νέα βροχή (νέα εισροή ρευστού χρήματος από παράνομες δραστηριότητες).

προελεύσεως έσοδα ανακυκλώνονται και επανατοποθετούνται αποκλειστικά σε νέες παράνομες δραστηριότητες.³⁸

2.2 Το Τελεολογικό Μοντέλο

Πρόκειται για μοντέλο των καθηγητών Dr. Jurg – Beat Ackermann και Dr. James E. Preston (1992), το οποίο, στη βάση του αναζητεί τους σκοπούς της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Βασική θέση του μοντέλου είναι ότι «για την πραγμάτωση αυτών των στόχων είναι διαθέσιμοι μόνο ορισμένοι τρόποι δράσης». Το εν λόγω μοντέλο είναι σε μεγάλο βαθμό προσαρμοσμένο στις ειδικότερες συνθήκες του “*money laundering*”, που επικρατούν στις Η.Π.Α. και ιδιαίτερα στο οργανωμένο εμπόριο ναρκωτικών. Περιλαμβάνει τα τρία ακόλουθα επίπεδα:

(α) Σκοποί του “*money laundering*”:

- ολοκλήρωση (μετατροπή παράνομων χρημάτων σε νόμιμων – απόκρυψη),
- επένδυση,
- φοροδιαφυγή, υπεξαίρεση φόρων, φορολογικές απάτες,
- χρηματοδότηση εγκληματικών πράξεων.

(β) Δυνατότητες δράσης:

- εσωτερική οικονομία, εξωτερικό, “*offshore centers*”,
- εταιρίες «βιτρίνα – μαιμού», μεγάλες εταιρίες,
- αξιόγραφα, αποταμιευτικοί λογαριασμοί, εμπράγματα αξίες,
- μη υποβολή (φορολογικών) δηλώσεων, εγγράφων, νόθευση – παραποίηση εγγράφων,
- χρηματοδότηση εγκληματικών ενεργειών, διαφθορά.

(γ) Ενισχυτικοί παράγοντες:

- διεθνής χαρακτήρας των δραστηριοτήτων, ανεπαρκής άσκηση οικονομικής εποπτείας, απουσία συντονισμού των ελεγκτικών μηχανισμών,
- προστασία του απορρήτου, ο ρόλος των “*offshore centers*” – «φορολογικών παραδείσων»,

³⁸ Κάτσιοι Σ., (1998), ό. π., σελ. 77 – 78.

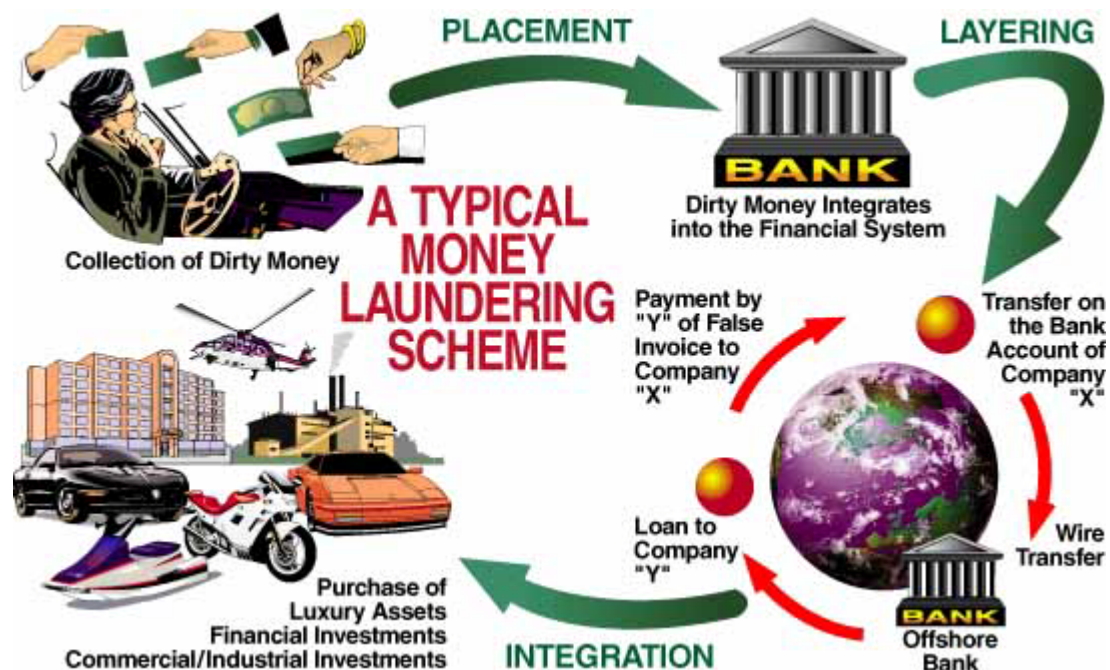
- απόκρυψη των πραγματικών δρώντων μέσω νομικών προσώπων, κατάτμηση και αλυσιδωτά αποτελέσματα (layering), παράγοντας διακοπής, παράγοντας πρόσμιξης, παράγοντας νόθευσης,
- ηλεκτρονικό σύστημα πληρωμών.

Είναι φανερό ότι το τελεολογικό μοντέλο περιλαμβάνει ένα πεπερασμένο σύνολο κινήτρων και εγκληματικών πράξεων. Μολονότι, το συγκεκριμένο μοντέλο δίδει χρήσιμα συμπεράσματα για τη μελέτη του φαινομένου του “*money laundering*”, η ανάγκη προσαρμογής του στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες κρίνεται επιβεβλημένη.³⁹

2.3 Το Αμερικανικό Μοντέλο Τριών Φάσεων

Το πιο διαδεδομένο μοντέλο, που απαντάται στη βιβλιογραφία για το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι το «*αμερικανικό μοντέλο τριών φάσεων*». Το συγκεκριμένο μοντέλο οφείλει κατά πολύ την ύπαρξη του στην έκθεση των τελωνειακών υπηρεσιών των ΗΠΑ.⁴⁰

Σχήμα 1: Τυπική διαδικασία “*money laundering*”⁴¹

³⁹ Κάτσιος Σ., (1998), ό. π., σελ. 78 – 79.

⁴⁰ Κάτσιος Σ., (1998), ό. π., σελ. 81.

⁴¹ Διαδικτυακός τόπος: <http://www.imolin.org/images/imolin/schemeng.jpg>

Βάσει του εν λόγω μοντέλου, η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υλοποιείται σε τρία ξεχωριστά στάδια – φάσεις:

- *Φάση τοποθέτησης* (placement stage): Πρόκειται για την εισαγωγή και τοποθέτηση των παράνομων εσόδων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.
- *Φάση διαστρωμάτωσης* (layering stage): Η φάση αυτή συνδέεται με την αποσύνδεση του παράνομου χρήματος από την πηγή προέλευσής του, δημιουργώντας ένα πολύπλοκο πλέγμα (αλληλουχίες) οικονομικών πράξεων, με τις οποίες χάνονται τα ίχνη που οδηγούν στις πηγές και στον ιδιοκτήτη των κεφαλαίων.
- *Φάση ολοκλήρωσης – ενσωμάτωσης* (integration stage): Στο τρίτο στάδιο του “*money laundering*” τα παράνομα έσοδα ενσωματώνονται στη νόμιμη οικονομική δραστηριότητα.⁴²

Τα παραπάνω στάδια περιγράφονται συνοπτικότερα ακολούθως:

2.3.1 Η Τοποθέτηση (Placement)

Παρά το γεγονός ότι στις νόμιμες εμπορικές δραστηριότητες η χρήση ρευστού χρήματος σταδιακά περιορίζεται, σε πολλές επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου, και φυσικά στο εμπόριο ναρκωτικών, το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων που διακινείται, έχει τη μορφή χαρτονομισμάτων. Το «*πρόβλημα*» που καλείται να επιλύσει το οργανωμένο εμπόριο ναρκωτικών είναι η συσσώρευση μεγάλων ποσοτήτων ρευστών διαθεσίμων, τα οποία, εκτός του ότι δεν μεταφέρονται εύκολα, είναι εκτεθειμένα σε κίνδυνο κλοπής ή υπεξαίρεσης. Οι εγκληματίες, λοιπόν, αναζητούν εναγωνίως τρόπους να τοποθετήσουν αυτά τα εγκληματικής προελεύσεως χρήματα εντός του νόμιμου οικονομικού πλαισίου.

Το αρχικό αυτό στάδιο του “*money laundering*” θεωρείται ιδιαίτερος κρίσιμο, καθώς το παράνομο χρήμα, στη φάση αυτή, είναι περισσότερο πιθανό να εντοπιστεί. Για το λόγο αυτό, χαρακτηρίζεται και ως «*φάση υψηλής επικινδυνότητας*». Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας της «*τοποθέτησης*», τα προερχόμενα από

---

⁴² Masciandaro D., Takats E., Unger B., (2007), *Black Finance – The Economics of Money Laundering*, Edward Elgar publishing, Gr. Britain, p. 104 – 105 (Unger “*Implementing Money Laundering*”).

παράνομες δραστηριότητες έσοδα παύουν να έχουν πια τη μορφή ρευστών διαθεσίμων.

Ορισμένα παραδείγματα «τοποθέτησης»⁴³, που αναφέρονται στη βιβλιογραφία, είναι οι καταθέσεις μετρητών σε πιστωτικά ιδρύματα (εν αγνοία ή μη των τραπεζικών υπαλλήλων), η αγορά (με μετρητά) περιουσιακών στοιχείων μεγάλης αξίας (ακίνητα, κοσμήματα, έργα τέχνης), τα καζίνο κλπ.⁴⁴

2.3.2 Η Διαστρωμάτωση (Layering)

Εφ' όσον το πρώτο στάδιο «στεφθεί με επιτυχία» για τους εγκληματίες και το «βρώμικο» χρήμα τοποθετηθεί εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, χωρίς να έχει εντοπισθεί από τις Αρχές, ξεκινά το στάδιο της «διαστρωμάτωσης». Στόχος της φάσης αυτής είναι «να θολώσουν τα νερά», να εξαφανιστούν δηλαδή τα ίχνη των πηγών προέλευσης των παράνομων εσόδων. Ο εποπτικός έλεγχος,⁴⁵ στη φάση αυτή, είναι σαφώς δυσκολότερος, όχι όμως αδύνατος.⁴⁶

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της φάσης της «διαστρωμάτωσης» αποτελεί η μεταφορά των εγκληματικών εσόδων σε διεθνή οικονομικά κέντρα. Τα ήδη «τοποθετημένα» χρήματα μεταφέρονται σε μορφή είτε λογιστικού χρήματος είτε πολύτιμων μετάλλων. Τα οικονομικά αυτά κέντρα προσφέρουν κινητικότητα και διακριτικότητα, και σε συνδυασμό με ένα περίπλοκο πλέγμα διαστρωματώσεων (ηλεκτρονικές μεταφορές χρημάτων, εταιρίες «βιτρίνα», εικονικές επενδύσεις κλπ) καθιστούν το έργο εντοπισμού και ανίχνευσης της προέλευσης των χρημάτων ιδιαίτερος δύσκολο.

Τα μικρά υπεράκτια (“*offshore*”) τραπεζικά κέντρα αποτελούν έναν πρώτο σταθμό «αποβίβασης» των παράνομων εσόδων. Οι δράστες, χρησιμοποιώντας το νομοθετικό δίχτυ των χωρών αυτών, καλυπτόμενοι και νομικά κατοχυρωμένοι από ένα σύνολο επαγγελματικών απορρήτων (δικηγορικό, τραπεζικό, χρηματιστηριακό

---

⁴³ Παραδείγματα και τεχνικές του “*money laundering*” εξετάζονται διεξοδικά στο 3^ο κεφάλαιο.

⁴⁴ Κάτσιος Σ., (1998), ό. π., σελ. 83 – 85.

⁴⁵ Για τον εποπτικό έλεγχο αφιερώνονται δύο ξεχωριστά εκτενή κεφάλαια (4^ο και 5^ο κεφάλαιο).

⁴⁶ Τραγάκης Γ., (1996), *Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 255.

κλπ), προχωρούν σε αλληπάλληλες μεταφορές χρηματικών ποσών μέσα σε ένα περίπλοκο δίκτυο τραπεζικών λογαριασμών.⁴⁷

2.3.3 Η Ολοκλήρωση – Ενσωμάτωση (Integration)

Κάθε χρηματοπιστωτική συναλλαγή πρέπει να αφήνει αυτό που εύστοχα αποκαλούν οι Αμερικάνοι, ένα «χάρτινο ίχνος» (“*paper trail*”). Στο τρίτο στάδιο του “*money laundering*”, το βρώμικο χρήμα έχει «μεταλλαχθεί» σε τέτοιο βαθμό, περικλείοντας ποικίλα νομιμοφανή χαρακτηριστικά, που καθιστά την αποκάλυψη της πηγής προέλευσής του ακόμα πιο δύσκολη. Τα “*paper trails*” στη φάση αυτή δεν εγείρουν υποψίες.⁴⁸

Η διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες περνά σε φάση ολοκλήρωσης, όταν τα περιουσιακά στοιχεία αποκτούν χαρακτήρα νομιμοφάνειας. Τα συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία, προϊόντα εγκληματικών πράξεων, είτε επιστρέφουν στα χέρια των δραστών, είτε διοχετεύονται σε μεσοπρόθεσμες – μακροπρόθεσμες επενδύσεις.

Μια τυπική απόκρυψη των παράνομων εσόδων προφανώς προφυλάσσει τους δράστες από τις διωκτικές αρχές. Είναι φανερό ότι αυτός είναι ο πρωταρχικός στόχος των δραστών. Ωστόσο ο κίνδυνος της φυσικής απώλειας των χρημάτων είναι υπαρκτός, για το λόγο αυτό η ανάγκη επανεπένδυσης των παράνομων αυτών εσόδων και η ενσωμάτωση τους στο νόμιμο οικονομικό σύστημα καθίσταται (για τους εγκληματίες) επιβεβλημένη. Με άλλα λόγια μια απλή κατάθεση σε κάποιο τραπεζικό λογαριασμό («κεκαλυμμένη απόκρυψη») δεν αρκεί για τους δράστες, αλλά ο τελικός τους στόχος, που είναι η απόκρυψη, υλοποιείται μόνο με τη διαρκή διοχέτευση των εγκληματικών εσόδων στις χρηματοοικονομικές αγορές.⁴⁹

---

⁴⁷ Κάτσιοι Σ., (1998), ό. π., σελ. 85 – 86.

⁴⁸ Τραγάκης Γ., ό. π., σελ. 256.

⁴⁹ Κάτσιοι Σ., (1998), ό. π., σελ. 86 – 87.

3. Τεχνικές και Διαδικασίες “Money Laundering”⁵⁰

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται μία συνοπτική αναφορά στις συνήθειες ενέργειες – τεχνικές που επιλέγονται από τους εγκληματίες στη προσπάθειά τους να αποκρύψουν την πηγή προέλευσης των παράνομων εσόδων. Ως πλαίσιο αναφοράς χρησιμοποιείται το αμερικανικό μοντέλο των τριών φάσεων (placement, layering, integration).

Ωστόσο, πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση των τεχνικών αυτών, θα πρέπει να δοθεί απάντηση σε ένα καίριο ερώτημα: «Γιατί ξεπλένεται το χρήμα;»:

- **Απόκρυψη πλούτου:** οι εγκληματίες αποκρύπτουν τον πλούτο που απέκτησαν παρανόμως, λόγω του φόβου της κατάσχεσης από τις Αρχές.
- **Αποφυγή σύλληψης:** οι εγκληματίες προσπαθούν να αποφύγουν τη σύλληψη από τις Αρχές, «σβήνοντας» τα ίχνη τους από τα εγκληματικής προελεύσεως πλούτη.
- **Λόγοι φοροδιαφυγής:** οι παρανομούντες προσπαθούν να φοροδιαφύγουν, αφού οι παράνομες εισροές υπό φυσιολογικές συνθήκες θα υπόκειντο σε φορολογία.
- **Αύξηση κερδών:** οι εγκληματίες «γλυκαίνονται» από το εύκολο χρήμα και προσπαθούν να το πολλαπλασιάσουν, επανεπενδύοντας τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα σε νέες (νομιμοφανείς ή μη) δραστηριότητες.
- **Νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων:** οι εγκληματίες χρησιμοποιούν «ξεπλυμένα» χρήματα, με σκοπό να δημιουργήσουν «καθαρές» επιχειρήσεις, νομιμοποιώντας έτσι το σύνολο των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων.⁵¹

3.1 Τεχνικές Money Laundering (Φάση Τοποθέτησης)

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η «τοποθέτηση» είναι το πρώτο στάδιο του “money laundering”. Στο στάδιο αυτό τα παράνομα έσοδα εισέρχονται – τοποθετούνται, για πρώτη φορά, μέσα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ορισμένες από τις γνωστότερες τεχνικές «τοποθέτησης» παρουσιάζονται συνοπτικά ακολούθως:

- **Smurfing (κατάτμηση):** Τα εγκληματικής προέλευσης μετρητά διαχωρίζονται σε μικρότερα ποσά και μοιράζονται σε «αχράνθρωπους – ανθρώπους βιτρίνα».

⁵⁰ Reuter P., Truman E.M., (2004), *Chasing Dirty Money – The Fight against Money Laundering*, Institute for International Economics, Washington, DC, p. 27 – 32, 41 – 43.

⁵¹ Pickett K.H.S., Pickett J., (2002), *Financial Crime – Investigation and Control*, John Wiley publishing, New York, p. 1 – 9 (chapter 1: “Why Financial Crime?”).

Εν συνεχεία, οι τελευταίοι διενεργούν πολλαπλές καταθέσεις σε μεγάλο αριθμό τραπεζικών ιδρυμάτων και λογαριασμών, ώστε να μην γίνονται εύκολα αντιληπτοί.

- **Μετατροπή των παράνομων κεφαλαίων σε περιουσιακά στοιχεία:** Τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα μετασχηματίζονται σε ακίνητη περιουσία, διαμάντια, χρυσό, πολύτιμα μέταλλα, πολυτελή αυτοκίνητα και λοιπά περιουσιακά στοιχεία. Τα περιουσιακά αυτά στοιχεία δύναται, εν συνεχεία, να μεταπωληθούν
- **Τυχερά παιχνίδια:** Τα παράνομα κεφάλαια, πολύ εύκολα, μπορούν να μετατραπούν σε μάρκες κάποιου καζίνο. Κατόπιν, εξαργυρώνονται πάλι σε μετρητά, εμφανιζόμενα πλέον ως κέρδη.
- **Αγορά ασφαλιστήριων συμβολαίων:** Οι εγκληματίες αγοράζουν αρχικά μια ασφάλεια ζωής. Ύστερα από σύντομο χρονικό διάστημα, ακυρώνουν το ασφαλιστήριο συμβόλαιο, εξαργυρώνοντάς το. Κατόπιν απαίτησής τους, το ποσό της εξαργύρωσης κατατίθεται από την ασφαλιστική εταιρία σε κάποιο τραπεζικό λογαριασμό, διαγράφοντας με αυτό τον τρόπο τα ίχνη προέλευσης.

3.2 Τεχνικές Money Laundering (Φάση Διαστρωμάτωσης)

Η «διαστρωμάτωση» είναι το δεύτερο στάδιο του “*money laundering*”. Στο στάδιο αυτό τα παράνομα έσοδα διακινούνται, εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με σκοπό να αποσυνδεθούν πλήρως από την πηγή προέλευσής τους και να δημιουργηθεί έτσι μία αίσθηση νομιμότητας των συναλλαγών αυτών. Υπάρχουν πολλές τεχνικές διαστρωμάτωσης όπως:

- **Ηλεκτρονικές μεταφορές κεφαλαίων:** Τα στρώματα δημιουργούνται μέσω της συνεχούς μεταφοράς κεφαλαίων ηλεκτρονικά, κυρίως με εμβάσματα εντός ή εκτός της χώρας. Τα κεφάλαια πιστώνονται σε τραπεζικούς λογαριασμούς που συνήθως ανήκουν σε φανταστικά πρόσωπα ή σε «εταιρίες βιτρίνα».
- **Shell corporation («εταιρίες κέλυφος»):** Η «εταιρία κέλυφος» είναι μία εταιρία η οποία έχει συσταθεί επίσημα, έχει νομική υπόσταση (σύμφωνα με τους νόμους περί εταιριών), αλλά στην πραγματικότητα δεν έχει καμία επιχειρηματική δραστηριότητα. Αντιθέτως, χρησιμοποιείται για τη διενέργεια εικονικών συναλλαγών ή για να μπορούν οι παρανομοούντες να διατηρούν λογαριασμούς και περιουσιακά στοιχεία κάτω από την επωνυμία της. Με τον τρόπο αυτό, ο

πραγματικός δικαιούχος αυτών των λογαριασμών, και ιδιοκτήτης των περιουσιακών στοιχείων, δεν εμφανίζεται πουθενά. Οι εγκληματίες που δραστηριοποιούνται σε τέτοιου είδους εταιρίες, συνήθως «καλλιεργούν» ένα ιστορικό λειτουργίας και συναλλαγών, έτσι ώστε να εμφανίζονται ότι έχουν νόμιμη επιχειρηματική δράση για μεγάλο χρονικό διάστημα και να μην εγείρουν υποψίες.

- **Walking accounts (Ενδιάμεσοι λογαριασμοί):** Πρόκειται για έναν τραπεζικό λογαριασμό, για τον οποίο ο δικαιούχος έχει δώσει πάγια εντολή άμεσης μεταφοράς σε τρίτους λογαριασμούς των χρηματικών ποσών, που πιστώνονται σε αυτόν τον ενδιάμεσο.
- **Ενδιάμεσοι επαγγελματίες:** Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο δικηγόροι, λογιστές και άλλοι λοιποί επαγγελματίες να εμφανίζονται διατεθειμένοι να ενεργήσουν ως ενδιάμεσοι – μεσολαβητές σε εγκληματικές ενέργειες οικονομικής φύσεως. Οι ειδικές αυτές κατηγορίες επαγγελματιών διενεργούν συναλλαγές για λογαριασμό του εγκληματία πελάτη τους, ο οποίος κινείται, με τον τρόπο αυτό, στη σφαίρα της ανωνυμίας. Επιπλέον, οι επαγγελματίες αυτών των κλάδων (δικηγόροι, λογιστές) υποχρεούνται βάσει νόμου να παρέχουν απόλυτη εχεμύθεια (στο πλαίσιο τήρησης επαγγελματικών απορρήτων) στους πελάτες τους, και έτσι η πιθανότητα αποκάλυψης της όποιας εγκληματικής δραστηριότητας μειώνεται αισθητά.

3.3 Τεχνικές Money Laundering (Φάση Ολοκλήρωσης - Ενσωμάτωσης)

Η φάση «ολοκλήρωσης - ενσωμάτωσης» αποτελεί το τρίτο στάδιο του “*money laundering*”, όπου τα παράνομα έσοδα ενσωματώνονται στη νόμιμη οικονομική δραστηριότητα. Μερικές χαρακτηριστικές τεχνικές ενσωμάτωσης περιγράφονται ακολούθως:

- **Αγορά και πώληση περιουσιακών στοιχείων:** Προκειμένου να ενσωματωθούν τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα μέσα στο νόμιμο οικονομικό περιβάλλον, οι δράστες συχνά καταφεύγουν σε πραγματικές ή εικονικές αγοραπωλησίες περιουσιακών στοιχείων. Για παράδειγμα, ο επίδοξος εγκληματίας πωλεί ιδιόκτητο ακίνητο (υπερτιμολογημένα) σε «εταιρία κέλυφος», την οποία έχει ο ίδιος συστήσει. Με τον τρόπο αυτό μεταβιβάζει τα «μαύρα» κεφάλαια από την

εικονική εταιρία στον εαυτό του, εμφανίζοντάς τα ως νόμιμα κέρδη από την πώληση του ακινήτου.

- **Business recycling (Επιχειρηματική ανακύκλωση):** Τα παράνομα κεφάλαια αναμειγνύονται με τα ταμειακά έσοδα μίας φαινομενικά νόμιμης επιχείρησης («εταιρία βιτρίνα»). Ο εγκληματίας έχει στην ιδιοκτησία του μία νόμιμη επιχείρηση, η οποία διακινεί μεγάλο ύψος μετρητών, όπως για παράδειγμα ένα πλυντήριο αυτοκινήτων, ένα πρατήριο υγρών καυσίμων, ένα εστιατόριο ή ένα νυχτερινό κέντρο διασκέδασης. Μέσα στα νόμιμα έσοδα της επιχείρησης, ο εγκληματίας αναμειγνύει και τα παράνομα κεφάλαια, ώστε να εμφανίζονται και αυτά ως νόμιμα.
- **Συναλλαγές εισαγωγών/εξαγωγών:** Ο εγκληματίας συστήνει μία εισαγωγική εταιρία σε χώρα του εξωτερικού και μία εξαγωγική εταιρία στη χώρα διαμονής του. Στη συνέχεια, η εξαγωγική εταιρία εξάγει υπερτιμολογημένα προϊόντα στην εισαγωγική εταιρία του εξωτερικού. Αυτή με τη σειρά της, για την αποπληρωμή των εν λόγω αγαθών, χρησιμοποιεί τα παρανόμως δημιουργημένα κεφάλαια. Με αυτόν τον τρόπο, τα «ξεπλυμένα» χρηματικά διαθέσιμα εισάγονται στη χώρα διαμονής του εγκληματία, νόμιμα πλέον, καθώς εμφανίζονται ως έσοδα από – κατά τ’ άλλα – νόμιμη εξαγωγική δραστηριότητα. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, δεν υφίστανται καν προϊόντα για εξαγωγή και οι συναλλαγές που διενεργούνται είναι εικονικές.
- **Πιστωτικές και χρεωστικές κάρτες:** Ο εγκληματίας, διατηρώντας έναν τραπεζικό λογαριασμό σε ένα χρηματοπιστωτικό κέντρο του εξωτερικού μπορεί να διενεργεί όλες τις συναλλαγές του από αυτόν το λογαριασμό, χρησιμοποιώντας πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες. Με τον τρόπο αυτό, δεν αφήνει ίχνη, που ενδεχομένως θα οδηγήσουν εύκολα στον ίδιο ή στη χώρα διαμονής του.
- **Σύμβουλοι:** Οι διακανονισμοί μέσω γραφείων συμβούλων δύναται να καλύψουν μία πολυποίκλη γκάμα μη μετρήσιμων υπηρεσιών. Πολλές φορές ο ίδιος ο εγκληματίας μπορεί να εμφανίζεται ως σύμβουλος, ο οποίος και διοχετεύει τα εγκληματικής προέλευσης κεφάλαια πίσω στον εαυτό του.
- **Εταιρικές χρηματοδοτήσεις:** Η τεχνική των εταιρικών χρηματοδοτήσεων συνδυάζονται και με άλλες τεχνικές “money laundering”. Ο εγκληματίας που θέλει να νομιμοποιήσει τα παράνομα κεφάλαιά του, συστήνει μία «εταιρία

κέλυφος» και ανοίγει ταυτόχρονα (στο όνομα της εταιρίας) έναν τραπεζικό λογαριασμό σε μία τράπεζα του εξωτερικού, όπου εκεί καταθέτει τα παράνομα κεφάλαια. Κατόπιν, συστήνει και μία νόμιμη επιχείρηση στην χώρα διαμονής του. Το «ζέπλυμα χρήματος» διενεργείται ως εξής: η «εταιρία κέλυφος» δανειοδοτεί τη νόμιμη εταιρία και έτσι, με αυτόν τον τρόπο, τα παράνομα κεφάλαια διοχετεύονται στη δεύτερη και νομιμοποιούνται, αφού εμφανίζονται ως δάνειο μεταξύ εταιριών.⁵²

---

⁵² Στο κεφάλαιο αυτό επελέγησαν οι σημαντικότερες και συνηθέστερες τεχνικές “*money laundering*”. Για αναλυτικότερη απεικόνιση των τεχνικών αυτών, βλ. επίσης:

- Κάτσιοι Σ., (2008), ό. π., σελ. 126 – 135.
- Τραγάκης Γ., ό. π., σελ. 263 – 274.
- Unger B., (2007), *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar publishing, Gr. Britain, p. 89 – 103.

4. Το Νομικό Πλαίσιο του “Money Laundering” σε Διεθνές και Ευρωπαϊκό Επίπεδο

Η περίοδος 1988 – 1992 αποτελεί ορόσημο στη θέσπιση οδηγιών – κανονισμών, σε διεθνές επίπεδο, για την αντιμετώπιση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών, την περίοδο αυτή, βρίσκεται σε έξαρση, ενώ γίνεται πλέον αντιληπτό ότι για να «χτυπηθεί στη ρίζα του», απαιτείται διεθνής συνεργασία.⁵³

Για πρώτη φορά, με τη Σύμβαση της Βιέννης,⁵⁴ διατυπώνεται ένας σαφής και κατανοητός ορισμός του “*money laundering*”, ενώ με δήλωση της Επιτροπής της Βασιλείας⁵⁵ οριοθετείται ξεκάθαρα ένας κοινός διατραπεζικός στόχος: αυτός του περιορισμού της παράνομης κυκλοφορίας χρήματος.⁵⁶ Στη συνέχεια, αναπτύσσεται το πλαίσιο δράσης και οι πρωτοβουλίες που ελήφθησαν απέναντι στο «ξέπλυμα χρήματος», μία ιστορική αναδρομή σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο, που έχει αφετηρία τα τέλη της δεκαετίας του '80 και φθάνει ως τις μέρες μας.

4.1 Οι Διεθνείς Δράσεις Απέναντι στο “Money Laundering”

4.1.1 Η Διεθνής Σύμβαση της Βιέννης

Η διεθνής Σύμβαση της Βιέννης (1988) αποτελεί την πρώτη συγκροτημένη υπερεθνική αντίδραση απέναντι στην παράνομη κυκλοφορία ναρκωτικών ουσιών (και ψυχοτρόπων ουσιών), καθώς και στο οργανωμένο έγκλημα γενικότερα. Διατυπώνεται, για πρώτη φορά, ο ορισμός του “*money laundering*”, ο οποίος και θα ενσωματωθεί σε πολλές εθνικές νομοθεσίες. Με την εν λόγω σύμβαση κατέστη σαφές ότι το εμπόριο ναρκωτικών ουσιών αποφέρει τεράστια οικονομικά οφέλη στους εγκληματίες και αποτελεί κίνητρο για τα καρτέλ να παρεισφρήσουν και να

⁵³ Κάτσιος Σ., (1998), ό. π., σελ. 157.

⁵⁴ Βλ. υποενότητα 4.1.1.

⁵⁵ Η «Επιτροπή της Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας», η οποία ιδρύθηκε το 1974, δεν αποτελεί υπερεθνική εποπτική αρχή, αλλά ένα forum χωρίς κάποια νομική εξουσία. Συνεδριάζει τακτικά 4 φορές το χρόνο, ενώ τα συμπεράσματά της αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών κατευθύνσεων. Βασικός στόχος της «Επιτροπής της Βασιλείας» ήταν και είναι η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της τραπεζικής εποπτείας σε παγκόσμιο επίπεδο.

⁵⁶ Bank for International Settlement, (December 1988) “Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money laundering”, <http://www.bis.org/publ/bcbssc137.pdf>

αλλοιώσουν τις δομές του κράτος, τη νόμιμη οικονομική δραστηριότητα, καθώς και την ίδια την κοινωνία.

Η Σύμβαση της Βιέννης αξιώνει μία διεθνή – σε πολλές περιπτώσεις υποχρεωτική – συνεργασία για την αντιμετώπιση του φαινομένου, καθώς τα έσοδα από παράνομες δραστηριότητες συχνά καταλήγουν σε διαφορετικό προορισμό – χώρα από την τοποθεσία τέλεσης της παράνομης πράξης. Η Σύμβαση της Βιέννης περιέχει θεσμοθετημένες διακρατικές διατάξεις, που διευκολύνουν τις Αρχές ως προς το χρόνο αντίδρασης και περιορίζουν τη δικαστική γραφειοκρατία. Οι αρχικές αυτές διατάξεις συνδέονται άμεσα με τα έσοδα που προέρχονται από την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών και την ενσωμάτωσή τους στα νόμιμα κεφάλαια.⁵⁷

4.1.2 Η Διεθνής Σύμβαση του Στρασβούργου

Η Σύμβαση του Στρασβούργου του 1990 (τέθηκε σε εφαρμογή 1 Σεπτεμβρίου 1993) διαμορφώνει ένα πλαίσιο διεθνούς συνεργασίας, παρέχοντας στα κράτη που συμμετέχουν ειδικές ανακριτικές εξουσίες, ένδικα μέσα, αμοιβαία συνδρομή, με στόχο την καταπολέμηση του “*money laundering*” μέσω διαδικασιών δήμευσης και κατάσχεσης των παράνομων εσόδων.

Μεταξύ άλλων, προβλέπονται η επιβολή προσωρινών μέτρων απαγόρευσης κίνησης λογαριασμών ή ακόμη και κατάσχεσης από τρίτο πρόσωπο, το οποίο έχει κινήσει διαδικασίες δήμευσης (πχ. δημόσιος φορέας). Τα μέτρα αυτά δύναται να επιβληθούν ακόμα και αν τα – εγκληματικής προελεύσεως – έσοδα έχουν μεταφερθεί σε διαφορετικό έδαφος (χώρα – μέλος της Σύμβασης) από αυτό, στο οποίο έχει τελεσθεί η επιλήψιμη πράξη (το ξέπλυμα).⁵⁸

4.1.3 Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης)

Η εν λόγω Σύμβαση, η οποία υπεγράφη από 35 μέλη στο Παρίσι το 1997 (τέθηκε σε εφαρμογή στις 15/12/1999), στοχεύει στην καταπολέμηση της διαφθοράς και της δωροδοκίας δημόσιων φορέων – λειτουργών σε τρίτες χώρες, κατά τη

⁵⁷ United Nations Office on Drugs and Crimes (UNODC), (1988), “*United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*”, United Nations, http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf

⁵⁸ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (05/02/2007), «Οι Διεθνείς Συμβάσεις της Βιέννης, του Στρασβούργου και των Ηνωμένων Εθνών», <http://www.hba.gr/Xrimatopistotiko/3xrimatDetails.asp?Mpage=14&Id=24>

διενέργεια διεθνών εμπορικών συναλλαγών. Θέτει σε προτεραιότητα το υγιές και διαυγές διεθνές εμπόριο ίσων ευκαιριών για όλα τα κράτη – μέλη και καθιστά τη δωροδοκία υπαλλήλων – δημόσιων λειτουργών αλλοδαπών χωρών εγκληματική πράξη, επισύροντας ποινές όμοιες με αυτές που επιτάσσει η εθνική νομοθεσία της κάθε χώρας. Η Ελλάδα εφαρμόζει την εν λόγω Σύμβαση από τις 05/02/1999.⁵⁹

4.1.4 Η Διεθνής Σύμβαση του Παλέρμο

Η διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, που υπεγράφη στο Παλέρμο το 2000, συμπεριέλαβε στον κατάλογο του οργανωμένου οικονομικού εγκλήματος τη σωματεμπορία φυσικών προσώπων (κυρίως γυναικών και ανηλίκων), τη διακίνηση παράνομων μεταναστών και την παράνομη κατασκευή και εμπορία (μικρών) όπλων. Η Σύμβαση του Παλέρμο αναγνωρίζει στο οικονομικό έγκλημα τη διεθνή του διάσταση, καθώς οι εγκληματικές ενέργειες συντελούνται, κατά κανόνα, σε πολλές διαφορετικές χώρες. Η εν λόγω Σύμβαση αξιώνει υπερεθνική συνεργασία των αστυνομικών Αρχών σε θέματα ανακρίσεων, δίωξης και έκδοσης των δραστών, όταν αποδεδειγμένα οι τελευταίοι υποπίπτουν σε παραπτώματα «ξεπλύματος χρήματος», διαφθοράς ή παρακώλυσης του απρόσκοπτου έργου της δικαιοσύνης.⁶⁰

4.1.5 Η Διεθνής Σύμβαση κατά της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας

Από το 1999, στο νομοθετικό πλαίσιο για την αποφυγή νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, εντάσσεται και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, η οποία ορίζεται ως η συλλογή και προώθηση, με οποιοδήποτε μέσο, χρηματικών πόρων, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές τρομοκρατικές επιθέσεις.

Η διεθνής Σύμβαση για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας υπεγράφη στη Νέα Υόρκη στις 09/12/1999, περίπου 2 χρόνια πριν την πτώση των διδύμων πύργων. Πρόκειται ουσιαστικά για τον προάγγελο μίας σειράς

---

⁵⁹ Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), (2011), “*Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transaction and Related Documents*”,

<http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38028044.pdf>

⁶⁰ United Nations Office on Drugs and Crimes (UNODC), (2004), “*United Nations Convention against Organized Crime and the Protocols Thereto*”, United Nations, New York,

<http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCeblook-e.pdf>

διεθνών ενεργειών, που θα ακολουθήσουν την επόμενη δεκαετία, για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Με την εν λόγω Σύμβαση, ενοχοποιούνται τόσο οι άμεσοι δράστες, όσο και οι συνεργοί (φυσικά ή νομικά πρόσωπα). Η εγκληματική πράξη συντελείται απλώς και μόνο με τη συλλογή των χρηματικών κεφαλαίων, που θα χρησιμοποιηθούν για ενδεχόμενη τρομοκρατική επίθεση, χωρίς απαραίτητως η ενέργεια αυτή να τελεσθεί.

Ενδιαφέρον σημείο της συγκεκριμένης Σύμβασης, αποτελεί η επιθυμία να οριοθετήσει τα υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα εντός ενός κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας, περιορίζοντας κυρίως την αδιαφανή δραστηριότητα των «εταιριών - κελυφών» (shell companies). Για πρώτη φορά, με τη διεθνή Σύμβαση της Νέας Υόρκης, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να ελέγχουν τη νομική υπόσταση του πελάτη τους (με επικυρωμένα δημόσια έγγραφα), τη νομική μορφή των εταιριών, τους νόμιμους εκπροσώπους, καθώς και τη διεύθυνση και τα στοιχεία επικοινωνίας (άρθρο 18).

Τα κράτη, που προσυπογράφουν τη Σύμβαση, συμφωνούν για αμοιβαία συνεργασία στη φάση της έρευνας του εγκλήματος, ενώ το τραπεζικό απόρρητο ή η φορολογική φύση μιας παράβασης δεν μπορεί πλέον να αποτελεί άλλοθι για την άρνηση ανταλλαγής πληροφοριών ή τη μη έκδοση των δραστών (άρθρο 12 – 13).⁶¹

4.1.6 Οι 40 + 9 Συστάσεις της FATF (Financial Action Task Force)

Η FATF (Financial Action Task Force) είναι μία διακυβερνητική ομάδα, που ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1989, με σκοπό την ανάπτυξη και προώθηση μέτρων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο για την καταπολέμηση, αρχικά του “*money laundering*” και, εν συνεχεία, της «*χρηματοδότησης της τρομοκρατίας*».⁶² Μέλη της FATF είναι 34 χώρες και 2 οργανισμοί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission) και το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (Gulf Cooperation Council).⁶³

Η FATF ελέγχει την πρόοδο προσαρμογής των κρατών μελών στις πολιτικές που έχουν καθορισθεί. Παράλληλα, ερευνά τις τεχνικές του “*money laundering*”,

⁶¹ United Nations (UN), (09/12/1999), “*International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*”, New York, <http://www.un.org/law/cod/finterr.htm>

⁶² Financial Action Task Force (FATF), “*Who we are – What is the FATF?*”, <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/>

⁶³ Financial Action Task Force (FATF), “*FATF members and observers*”, <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/membersandobservers/#d.en.3147>

καθώς και τα μέτρα για την αντιμετώπισή τους, και προωθεί την εφαρμογή των μέτρων αυτών παγκοσμίως. Οι πολιτικές και τα μέτρα δράσεις για την αντιμετώπιση του “*money laundering*” έχουν προσδιορισθεί με τις 40 *Συστάσεις* (“40 Recommendations on Money Laundering”) και τις 9 *Ειδικές Συστάσεις για την Τρομοκρατία* (“9 Special Recommendations on Terrorist Financing”).

Το κείμενο αυτό θέτει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για την αντιμετώπιση του φαινομένου του “*money laundering*” και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να ενσωματώνεται ομαλά στις εθνικές νομοθεσίες και να έχει παγκόσμια εφαρμογή, παρέχοντας έναν πλήρη αριθμό οδηγιών, που καλύπτουν το Δικαστικό Σώμα, τις διωκτικές αρχές, το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη διεθνή συνεργασία.⁶⁴

Οι 40 *Γενικές Συστάσεις* της FATF εκδόθηκαν αρχικά το 1990, ενώ αναθεωρήθηκαν το 1996 και το 2003. Οι 9 *Ειδικές Συστάσεις*, οι οποίες εξειδικεύονται στην καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, εκδόθηκαν το 2001. Η 9^η Σύσταση προστέθηκε τον Οκτώβριο του 2004.

Μέχρι σήμερα οι 40 + 9 Συστάσεις της FATF, με ελάχιστες τροποποιήσεις – συγχωνεύσεις, αποτελούν, για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα σε πάνω από 130 χώρες του κόσμου, «*ευαγγέλιο*» για την αντιμετώπιση του “*money laundering*”. Για το λόγο αυτό, παρουσιάζεται εν συνεχεία το γενικό πλαίσιο, όσο το δυνατό πιο συνοπτικά, των εν λόγω συστάσεων.

4.1.6.1 Οι 40 Γενικές Συστάσεις της FATF⁶⁵

- 1) Κάθε χώρα, βάσει των επιταγών της Σύμβασης της Βιέννης και του Παλέρμου, οφείλει να ποινικοποιήσει τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και να διευρύνει, ανά τακτά χρονικά διαστήματα, τον κατάλογο των δραστηριοτήτων που χαρακτηρίζονται ως εγκληματικές.
- 2) Η ποινική ευθύνη (αστική ή διοικητική) δύναται να βαραίνει εξίσου και τα νομικά πρόσωπα (εκτός από τα φυσικά).

⁶⁴ Financial Action Task Force (FATF), “*Who we are – What is the FATF?*”, <http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/>

⁶⁵ Financial Action Task Force (FATF), (October 2003), “*FATF 40 Recommendations*”, <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FATF%20Standards%20-%2040%20Recommendations%20rc.pdf>

- 3) Κάθε κράτος οφείλει να λαμβάνει πολιτικές και μέτρα που να συνάδουν με τις Συμβάσεις της Βιέννης και του Παλέρμιο. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να δίνουν τη δυνατότητα στις Αρχές να δημεύουν την περιουσία ή τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα, εφόσον αποδειχθεί ότι έχει διαπραχθεί το αδίκημα του “*money laundering*”.
- 4) Η πιστή εφαρμογή των συστάσεων της FATF δεν θα πρέπει να προσκρούει στο τραπεζικό απόρρητο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
- 5) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να τηρούν μέτρα δέουσας επιμέλειας. Ενδεικτικά, δεν θα πρέπει να τηρείται λογαριασμός που ανήκει σε ανώνυμα (φανταστικά) φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ενώ θα πρέπει να επαληθεύεται η ταυτότητα των πελατών, τόσο κατά το άνοιγμα μερίδας πελάτη, όσο και κατά τη διενέργεια των τραπεζικών συναλλαγών.
- 6) Τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, καθώς παρουσιάζουν αναλογικά υψηλότερο κίνδυνο παραβατικότητας. Τα μέτρα δέουσας επιμέλειας θα πρέπει να εφαρμόζονται καθ’ όλη την πορεία της επαγγελματικής συνεργασίας.
- 7) Ως προς τις εκτός συνόρων διατραπεζικές συνεργασίες, το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα οφείλει να συλλέγει πληροφορίες για τη φήμη και την αξιοπιστία του εξωχώριου οργανισμού, και κυρίως για το αν συμμετέχει σε διεθνείς δράσεις ενάντια στο “*money laundering*”.
- 8) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα θωράκισης απέναντι στο «*ξέπλυμα χρήματος*», που μπορεί να προκύψει, όχι μόνο μέσω της διαπροσωπικής επαφής με τον πελάτη, αλλά και μέσω της κακόβουλης χρήσης της τεχνολογίας (απάτες με πιστωτικές κάρτες, hacking στο internet banking κλπ).
- 9) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν την απόλυτη ευθύνη για τον προσδιορισμό και την επαλήθευση των προσωπικών στοιχείων των πελατών τους. Ωστόσο δύναται να αναθέτουν σε τρίτους – μεσάζοντες την τήρηση των μέτρων δέουσας επιμέλειας, όχι όμως και την ίδια την ευθύνη.
- 10) Κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα οφείλει να τηρεί αρχείο του συνόλου των τραπεζικών συναλλαγών τουλάχιστον 5ετίας, έτσι ώστε τα στοιχεία αυτά να είναι άμεσα διαθέσιμα στις αρχές, εφόσον ζητηθούν.

- 11) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να δίδουν ιδιαίτερη προσοχή σε οποιαδήποτε σύνθετη, μεγάλη ή ασυνήθιστη συναλλαγή. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να εξετάζεται ενδελεχώς η φύση και ο σκοπός διενέργειας της εν λόγω συναλλαγής και, αν δεν υφίσταται επαρκής αιτιολόγηση, θα πρέπει να συντάσσεται έγγραφη αναφορά.
- 12) Τα μέτρα δέουσας επιμέλειας θα πρέπει να εφαρμόζονται και στα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που ενεργούν ως μεσάζοντες για λογαριασμό των πελατών τους (δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, λογιστές, κτηματομεσίτες κλπ).
- 13) Ακόμα και αν υφίσταται απλή υποψία τέλεσης εγκληματικών ενεργειών, το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα οφείλει να ενημερώνει άμεσα τις Αρχές.
- 14) Θα πρέπει να προστατεύεται η ανωνυμία των διευθυντών, των ανωτέρων ή απλών υπαλλήλων, οι οποίοι διευκολύνουν με τις αναφορές τους τις Αρχές.
- 15) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να εφαρμόζουν εσωτερικές πολιτικές κατά της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με διαδικασίες υιοθέτησης κανόνων και διαδικασιών, συνεχών εσωτερικών ελέγχων και διαρκούς ενημέρωσης και επιμόρφωσης του προσωπικού με αντίστοιχα σεμινάρια.
- 16) Οι δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, λογιστές, ανεξάρτητοι νομικοί επαγγελματίες, έμποροι πολύτιμων μετάλλων και λίθων οφείλουν να αναφέρουν στις Αρχές οποιαδήποτε ύποπτη συναλλαγή εμπίπτει στην αντίληψή τους.
- 17) Οι κυρώσεις που επιβάλλονται από την εθνική νομοθεσία θα πρέπει να είναι αποτελεσματικές και να έχουν χαρακτήρα αποτρεπτικό.
- 18) Οι χώρες δεν θα πρέπει να ενθαρρύνουν και να επιτρέπουν τη λειτουργία «τραπεζών - κελυφών».
- 19) Θα πρέπει να συσταθεί μία βάση δεδομένων από κάποιο (δημόσιο) κεντρικό φορέα, στον οποίο τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα αναφέρουν όλες τις εγχώριες και διεθνείς συναλλαγές σε ξένο νόμισμα πάνω από ένα συγκεκριμένο ποσό.
- 20) Τα κράτη θα πρέπει να μεριμνήσουν, ώστε κάθε επιχείρηση ή επαγγελματικός κλάδος, που συνδέεται με οποιασδήποτε μορφή κινδύνων από “*money laundering*” ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, να εφαρμόζει απαρέγκλιτα το σύνολο των Συστάσεων της FATF.

- 21) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διατηρούν επιφυλάξεις ως προς τις σχέσεις και συναλλαγές τους με φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εταιρίες ή τράπεζες από χώρες, με ελλιπή νομοθεσία στο “*money laundering*”, που δεν εφαρμόζουν τις Συστάσεις της FATF.
- 22) Οι 40 Συστάσεις της FATF θα πρέπει να εφαρμόζονται εξίσου και από τα υποκαταστήματα ή θυγατρικές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό, πόσο μάλλον εάν είναι εγκατεστημένες σε χώρες με χαλαρή νομοθεσία καταπολέμησης του “*money laundering*”.
- 23) Τα κράτη θα πρέπει να διενεργούν τακτικούς ελέγχους για την τήρηση και την αποτελεσματική εφαρμογή των Συστάσεων της FATF, έχοντας υπό την επίβλεψή τους τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
- 24) Ειδικά τα καζίνο και οι επιχειρήσεις τυχερών παιγνίων θα πρέπει να υπόκεινται σε ένα ειδικότερο και αυστηρότερο εποπτικό καθεστώς. Οι χώρες θα πρέπει να διαθέτουν αποτελεσματικά συστήματα συμμόρφωσης για όλες τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις, που εμπίπτουν στις διατάξεις περί νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
- 25) Οι Αρχές οφείλουν να υποβοηθούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στον εντοπισμό των ύποπτων συναλλαγών, θέτοντας κατευθυντήριες οδηγίες και συστήματα ανατροφοδότησης (feedback).
- 26) Κάθε χώρα θα πρέπει να συστήσει μια «Μονάδα Χρηματοοικονομικής Νοημοσύνης» (Financial Intelligence Unit, FIU), η οποία θα έχει άμεση πρόσβαση και θα μπορεί να επεξεργαστεί το σύνολο των αναφορών για ύποπτες συναλλαγές.
- 27) Η ευθύνη για τις έρευνες “*money laundering*” και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας βαραίνει τις Αρχές της εκάστοτε χώρας. Τα κράτη, ωστόσο, οφείλουν να ενισχύουν και να υποστηρίζουν όσο το δυνατό περισσότερες ερευνητικές τεχνικές, αξιοποιώντας και τη διαθέσιμη τεχνολογία.
- 28) Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, οι αρμόδιες Αρχές θα πρέπει να έχουν άμεση πρόσβαση στα απαραίτητα έγγραφα και πληροφορίες των ύποπτων συναλλαγών.
- 29) Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να διαθέτουν επαρκές δυναμικό, έτσι ώστε, μέσω τακτών επιθεωρήσεων να εξασφαλίζεται η συμμόρφωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

- 30) Θα πρέπει να παρέχονται στις εποπτικές αρχές επαρκείς οικονομικοί και τεχνικοί πόροι. Βασικό κριτήριο επιλογής των ελεγκτών θα πρέπει να είναι η ηθική ακεραιότητα.
- 31) Τα κράτη θα πρέπει να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική συνεργασία εποπτικών μηχανισμών, αστυνομικών Αρχών, φορέων χάραξης πολιτικής, FIU και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.
- 32) Η αποτελεσματικότητα των εποπτικών συστημάτων θα πρέπει να ελέγχεται μέσω τήρησης αναλυτικών στατιστικών και να αναθεωρείται, όπου χρειάζεται.
- 33) Οι χώρες θα πρέπει να λαμβάνουν αποτρεπτικά μέτρα για την παράνομη χρήση νομικών προσώπων, με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.
- 34) Οι χώρες θα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα, ώστε να αποτρέπουν τους δράστες να ελίσσονται χρησιμοποιώντας νόμιμες νομοθετικές ρυθμίσεις και «παραθυράκια».
- 35) Οι χώρες θα πρέπει άμεσα να θέσουν σε εφαρμογή τις διατάξεις των Συμβάσεων της Βιέννης, του Παλέρμο, της διεθνούς Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών (για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας) και όλων των άλλων σχετικών διεθνών συμβάσεων.
- 36) Ως προς τις διεθνείς έρευνες για το «ζέπλυμα χρήματος», οι χώρες οφείλουν να παρέχουν τις καλύτερες δυνατές συνθήκες δικαστικής αρωγής.
- 37) Οι χώρες θα πρέπει να διευκολύνουν την αμοιβαία δικαστική αρωγή και έκδοση, ακόμη και στην περίπτωση που μία παράβαση κριθεί ποινικά κολάσιμη σε δύο (ή περισσότερες) διαφορετικές επικράτειες.
- 38) Θα πρέπει να λαμβάνονται δραστικά μέτρα και να υπάρχει συντονισμός των Αρχών σε αιτήματα τρίτων χωρών για αδρανοποίηση τραπεζικών λογαριασμών ή δήμευση χρηματικών ποσών και ιδιοκτησίας, εφόσον αποδειχθεί ότι τα κεφάλαια αυτά αποτελούν προϊόν «ζεπλύματος χρήματος».
- 39) Τα κράτη υποχρεούνται να αναγνωρίζουν στο “*money laundering*” τον παραβατικό του χαρακτήρα, βάσει του οποίου δύναται να αιτηθεί η έκδοση των δραστών.
- 40) Οι αρμόδιες Αρχές των χωρών θα πρέπει να διατηρούν μεταξύ τους τη καλύτερη δυνατή συνεργασία, να δρουν αυτόκλητα και να ανταλλάσσουν άμεσα επικοινωνητικές πληροφορίες, χωρίς περιοριστικούς όρους και γραφειοκρατίες.

4.1.6.2 Οι 9 Συμπληρωματικές Ειδικές Συστάσεις της FATF⁶⁶

- 1) Όλες οι χώρες θα πρέπει να θέσουν σε άμεση εφαρμογή τη διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1999, και όλα τα σχετικά ψηφίσματα⁶⁷ για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.
- 2) Όλες οι χώρες θα πρέπει άμεσα να ποινικοποιήσουν τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, των τρομοκρατικών πράξεων και των τρομοκρατικών οργανώσεων.
- 3) Κάθε χώρα θα πρέπει άμεσα να εφαρμόζει το νομοθετικό πλαίσιο που επιτρέπει να αδρανοποιεί λογαριασμούς, κεφάλαια και λοιπά περιουσιακά στοιχεία τρομοκρατών. Οι περιουσίες αυτές θα πρέπει άμεσα να δημεύονται από τις Αρχές.
- 4) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εάν υποπέσει στην αντίληψη τους ότι τα κεφάλαια που διαχειρίζονται προορίζονται για χρηματοδότηση τρομοκρατικών ενεργειών, οφείλουν άμεσα να αναφέρουν αυτές τις υποψίες στις αρμόδιες Αρχές.
- 5) Θα πρέπει μεταξύ των χωρών να υπάρχει αμοιβαία νομική συνεργασία και ένα πλέγμα ανταλλαγής πληροφοριών, απαραίτητων για τις έρευνες κατά της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Καμία χώρα δεν θα πρέπει να αποτελεί καταφύγιο για φυσικά ή νομικά πρόσωπα που εμπλέκονται σε ενέργειες που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- 6) Κάθε χώρα θα πρέπει να εξασφαλίζει και να ελέγχει ότι οι επιχειρήσεις (φυσικά ή νομικά πρόσωπα) που παρέχουν υπηρεσίες μεταφοράς χρημάτων, διαθέτουν νόμιμη άδεια και τηρούν όλες τις συστάσεις της FATF.
- 7) Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κατά τη μεταφορά κεφαλαίων, οφείλουν να έχουν και να εξακριβώνουν τα πλήρη στοιχεία του αποστολέα (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και αριθμό λογαριασμού).
- 8) Η κείμενη νομοθεσία θα πρέπει να αναθεωρείται συνεχώς ως προς ποιες οικονομικές οντότητες δύναται να χρησιμοποιηθούν ως «μεσάζοντες» για τη

---

⁶⁶ Financial Action Task Force (FATF), (October 2001) “*FATF IX Special Recommendations*”,
<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>

⁶⁷ Κυρίως το ψήφισμα υπ’ αριθμόν 1373 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις χρίζουν ιδιαίτερης προσοχής ως προς το θέμα.

- 9) Οι χώρες θα πρέπει να ενισχύουν τα μέτρα ασφαλείας κατά τη διασυνοριακή μεταφορά κεφαλαίων, με αποτρεπτικές κυρώσεις και ποινές για πρόσωπα που προβαίνουν σε ψευδείς δηλώσεις.

4.2 Η Κοινοτική Απάντηση στο “Money Laundering”

Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο που εφαρμόζεται εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης βασίζεται, στην συντριπτική του πλειοψηφία:

- στην Οδηγία 2005/60/EK (3^η οδηγία) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, με ορισμένες μικρές αναθεωρήσεις των Οδηγιών 2006/70/EK⁶⁸ και 2008/20/EK⁶⁹
- στον Κανονισμό (ΕΚ) 1781/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών», που ισχύει από τον Ιανουάριο του 2007.⁷⁰

Πριν την Οδηγία 2005/60/EK προηγήθηκαν δύο νεώτερες:

(α) Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ (1^η οδηγία) αφορά την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, από την οποία απορρέουν οι υποχρεώσεις των χρηματοπιστωτικών οργανισμών των κρατών – μελών και η αναγκαιότητα ύπαρξης

---

⁶⁸ Η Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (01/08/2006), «Οδηγία 2006/70/EK της Επιτροπής της 1^{ης} Αυγούστου 2006 για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον ορισμό του ‘πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου’ και τα τεχνικά κριτήρια για την εφαρμογή της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την εφαρμογή της εξαίρεσης σε περιπτώσεις άσκησης χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας σε περιστασιακή ή πολύ περιορισμένη βάση», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:214:0029:0034:EL:PDF>

⁶⁹ Η Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (11/05/2008), «Οδηγία 2008/20/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαρτίου 2008 για την τροποποίηση της οδηγίας 2005/60/EK σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όσον αφορά τις εκτελεστικές αρμοδιότητες που ανατίθενται στην Επιτροπή», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:076:0046:0047:EL:PDF>

⁷⁰ Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), «Οδηγίες και Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης», <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/money/ee.aspx>

συγκεκριμένης στάσης από όλους του εμπλεκόμενους φορείς. Στηρίχθηκε σε μεγάλο βαθμό στις 40 Συστάσεις της FATF.⁷¹ (β) Η Οδηγία 2001/97/EK (2^η οδηγία) αφορά τροποποίηση της αρχικής οδηγίας 91/308/ΕΟΚ, με σκοπό την προσαρμογή της στα συμπεράσματα της Επιτροπής και τις επιθυμίες που εξέφρασαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη – μέλη, ώστε η οδηγία να ανταποκρίνεται καλύτερα στη σχετική διεθνή πρακτική και να παρέχει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας του χρηματοπιστωτικού κλάδου και των άλλων ευαίσθητων δραστηριοτήτων, από τις επιζήμιες συνέπειες των προϊόντων του εγκλήματος.⁷²

Εν συνεχεία, παρουσιάζεται μία συνοπτική απεικόνιση της 3^{ης} οδηγίας (2005/60/EK) και του Κανονισμού (ΕΚ) 1781/2006.

4.2.1 Η Οδηγία 2005/60/EK (3^η Οδηγία)

Η Οδηγία 2005/60/EK, ευρέως γνωστή και ως «3^η οδηγία», ουσιαστικά καταργεί την 91/308/ΕΟΚ και δίδει βαρύτητα, εκτός φυσικά από το “*money laundering*” στην έννοια της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Μεταξύ άλλων, τα σημαντικότερα θέματα που ενσωματώνονται στην 3^η οδηγία περιγράφονται ακολούθως:

(α) Ορισμός της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας:

Η οδηγία ορίζει ως «*νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες*» οποιαδήποτε πράξη διαπράττεται με σκοπό (α) τη μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων, προερχόμενων από εγκληματικές ενέργειες, με σκοπό την απόκρυψη της παράνομης προέλευσής τους, (β) την παροχή συνδρομής σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, που διαπράττει το εν λόγω έγκλημα, (γ) την απόκρυψη ή συγκάλυψη της αλήθειας και των στοιχείων που σχετίζονται με το «*ξέπλυμα χρήματος*», (δ) την απόκτηση, κατοχή ή χρήση της περιουσίας εν γνώσει ότι αποτελεί προϊόν εγκληματικής δραστηριότητας. Η γνώση, λοιπόν, αποτελεί συναίνεση. Ο σκοπός ή η απλή πρόθεση, καθώς και οποιασδήποτε μορφή συνέργιας, υποβοήθησης

⁷¹ Κάτσιος Σ., (1998), ό. π., σελ. 236 – 237.

⁷² Η Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (04/12/2001), «Οδηγία 2001/97/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την τροποποίηση της οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:344:0076:0081:EL:PDF>

ή παροχής συμβουλών, αρκούν για να στοιχειοθετηθεί το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Η οδηγία ορίζει ως «*χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*» τη συλλογή κεφαλαίων με σκοπό τη χρησιμοποίησή τους (ή απλώς γνωρίζοντας ότι θα χρησιμοποιηθούν) για τη διενέργεια τρομοκρατικών επιθέσεων, όπως ομηρία, πλαστογραφία δημοσίων εγγράφων κλπ.

(β) *Υποχρέωση των χρηματοοικονομικών επαγγελματιών να είναι επιφυλακτικοί στις επαγγελματικές σχέσεις με τους πελάτες τους:*

Εκτός από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, φυσικά ή νομικά πρόσωπα συγκεκριμένων επαγγελματικών κλάδων (δικηγόροι, συμβολαιογράφοι, εξωτερικοί λογιστές, ελεγκτές κλπ), ενεργώντας για λογαριασμό των πελατών τους, δύναται να διακινούν (εν αγνοία τους ή όχι) παράνομο χρήμα. Βάσει της 3^{ης} οδηγίας, οι επαγγελματίες αυτοί, καθώς και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διατηρούν επιφυλάξεις στις συναλλακτικές τους σχέσεις με τους πελάτες τους και να τηρούν «*μέτρα δέουσας επιμέλειας*», ιδιαιτέρως όταν:

- οι συναλλαγές υπερβαίνουν τις 15.000€,
- υφίσταται η παραμικρή υποψία διάπραξης εγκλημάτων “*money laundering*” ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ανεξαρτήτου ποσού,
- διατηρούν αμφιβολίες για την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη τους.

Στα «*μέτρα δέουσας επιμέλειας*» συμπεριλαμβάνονται ο ενδελεχής έλεγχος της ταυτοπροσωπίας του πελάτη, αποδεικνυόμενη από επίσημα έγγραφα, καθώς και η συλλογή, όσο το δυνατό περισσότερων, πληροφοριών για την εξακρίβωση του σκοπού και του χαρακτήρα της συναλλακτικής – επιχειρηματικής τους σχέσης. Τα μέτρα αυτά δύναται να προσαρμοστούν, αξιολογώντας τον κίνδυνο που ανακύπτει κάθε φορά από τη φύση των επαγγελματικών δραστηριοτήτων του κάθε πελάτη.⁷³ Δύναται, λοιπόν, τα μέτρα αυτά να ενισχύονται (για παράδειγμα μέσω της απαίτησης προσκόμισης επιπλέον νομιμοποιητικών εγγράφων), κατά την κρίση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ή των λοιπών μεσαζόντων. Τέλος, ορίζεται ξεκάθαρα ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα δεν μπορούν πλέον να διατηρούν ανώνυμους λογαριασμούς ή ανώνυμα στοιχεία καταθέσεων.

---

⁷³ Για παράδειγμα, πελάτης, έστω ουκρανικής καταγωγής, που δηλώνει ιδιοκτήτης café – bar, με διαθέσιμα έστω 500.000€, προφανώς και εγείρει υποψίες που εμπίπτουν στο “*money laundering*”.

(γ) Σύσταση Μονάδας Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) στα κράτη – μέλη:

Κάθε κράτος – μέλος οφείλει να συστήσει σε εθνικό επίπεδο μια Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ). Βασική αρμοδιότητα της ΜΧΠ είναι η παραλαβή, η ανάλυση και η διαβίβαση στις Αρχές οποιασδήποτε πληροφορίας σχετίζεται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η ΜΧΠ θα πρέπει να διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους, ώστε να εκτελεί απρόσκοπτα τα καθήκοντά της.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και τα σχετιζόμενα με χρηματοοικονομικές υπηρεσίες νομικά ή φυσικά πρόσωπα, υποχρεούνται να μεταβιβάζουν άμεσα στη ΜΧΠ οποιαδήποτε υποψία ξεπλύματος χρήματος ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, παρέχοντας όλες τις απαραίτητες πληροφορίες.⁷⁴ Συνίσταται μάλιστα, σε τέτοιες περιπτώσεις, να αποφεύγουν τη διενέργεια συναλλαγών, έως ότου λάβουν σαφείς οδηγίες από τη ΜΧΠ. Σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να γνωστοποιείται στον πελάτη ότι μεταβιβάζονται πληροφορίες για υπόνοιες σε βάρος του στην ΜΧΠ. Οι πληροφορίες και τα αποδεικτικά έγγραφα θα πρέπει να αρχειοθετούνται από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τουλάχιστον για μία πενταετία.

(δ) Επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση αδυναμίας τήρησης του νόμου:

Τα κράτη – μέλη φέρουν την απόλυτη ευθύνη εναρμόνισης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με την εν λόγω οδηγία. Οι κυρώσεις, σε περιπτώσεις μη τήρησης, θα πρέπει να είναι σημαντικές και να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα.⁷⁵

⁷⁴ Η οδηγία δεν αξιώνει ενημέρωση της ΜΧΠ από δικηγόρους – νομικούς συμβούλους στο πλαίσιο τήρησης του δικηγορικού απορρήτου (πχ. κατά τη διαδικασία υπεράσπισης των πελατών τους σε δίκη).

⁷⁵ Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), (26/10/2005) «Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://www.bankofgreece.gr/BoGDdocuments/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE.%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%AF%CE%B1.60-26.10.2005-%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7.%CF%84%CE%BF%CF%85.%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D.%CF%83%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82.%CE%B1%CF%80%CF%8C.%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CF%82.%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82.pdf>

4.2.2 Κανονισμός (ΕΚ) 1781/2006

Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1781/2006 «περί των πληροφοριών⁷⁶ του πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών» δημοσιεύθηκε το Δεκέμβριο του 2006, με ημερομηνία έναρξης ισχύος την 1^η Ιανουαρίου 2007. Οι διατάξεις είναι δεσμευτικές και έχουν άμεση εφαρμογή σε όλα τα κράτη – μέλη. Βάσει του άρθρου 15, κάθε κράτος ρυθμίζει αυτοβούλως τις κυρώσεις, σε περίπτωση παραβίασης των εν λόγω διατάξεων.

Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο Κανονισμό, τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εναρμονίζονται πλήρως με την 7^η ειδική Σύσταση της FATF περί καταπολέμησης της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Βάσει των διατάξεων του, η διαδικασία μεταφοράς ενός χρηματικού ποσού, σε οποιοδήποτε νόμισμα, από και προς τραπεζικού ιδρύματος εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να συνοδεύεται από επαρκείς πληροφορίες, που αφορούν τόσο τον εντολέα, όσο και τον εντολοδόχο του εμβάσματος.

Από το πλαίσιο εφαρμογής του Κανονισμού εξαιρούνται:

- πληρωμές με χρεωστική ή πιστωτική κάρτα,
- πληρωμές μέσω web-banking ή phone-banking,
- αναλήψεις μετρητών από τον ίδιο λογαριασμό,
- άμεσες χρεώσεις,
- μεταφορές κεφαλαίων μέσω ηλεκτρονικού συμψηφισμού επιταγών,
- μεταφορές ποσών εντός επικράτειας για πληρωμές φόρων, προστίμων, ασφαλιστικών εισφορών κλπ.,
- μεταφορές ποσών ύψους μέχρι 150€, εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς,

⁷⁶ Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), (15/11/2006), «Κανονισμός (ΕΚ) 1781/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%28%CE%95%CE%9A%29.1781-15.11.2006-%CE%A0%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AE_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B9%CF%82_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AD%CF%82_%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%8E%CE%BD.pdf

- μεταφορές ποσών maximum ως 1000€, εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε τρίτο πρόσωπο για αγορά αγαθών ή υπηρεσιών.⁷⁷

---

⁷⁷ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (03/02/2007), «Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1781/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών (L 345/8.12.2006, σ. 1 επ.)»,

<http://www.hba.gr/Xrimatopistotiko/3xrimatDetails.asp?Mpage=14&Id=24>

5. Το Νομοθετικό Πλαίσιο του “Money Laundering” στην Ελλάδα

5.1 Οι Ελληνικοί Νόμοι Ενσωμάτωσης των Διεθνών και Κοινοτικών Οδηγιών

Ο Νόμος 2331/95 της Ελληνικής Κυβέρνησης, ο οποίος ενσωματώνει την 1^η Οδηγία της ΕΟΚ (Οδηγία 914/308/ΕΟΚ) και τις Συστάσεις της FATF, έθεσε το νομοθετικό πλαίσιο για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων, προσδιορίζοντας τις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων και ορίζοντας, ως εποπτικό μέσο και αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεών του, την Τράπεζα της Ελλάδος.

Ο Νόμος 3424/05 αφορά στην τροποποίηση, συμπλήρωση και αντικατάσταση διατάξεων του Ν.2331/95, στην προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2001/97/ΕΚ (3^η οδηγία) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με σκοπό τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και σε άλλες διατάξεις.

Ο Νόμος 3691/08 ουσιαστικά καταργεί τον Ν.2331/95 και ενσωματώνει την 3^η Οδηγία (Οδηγία 2005/60/ΕΚ) σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, την Οδηγία 2006/70/ΕΚ και ορισμένες Συστάσεις της FATF. Τέθηκε σε ισχύ στις 05/08/2008 και αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου για το “*money laundering*” και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Βασικές πτυχές του αναπτύσσονται στις ακόλουθες υποενότητες.⁷⁸

Η Πράξη Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔΤΕ 2577-9.3.2006 συμπληρώνει, με το Παράρτημα 4, την ΠΔΤΕ 2577/06. Εξειδικεύει τις βασικές αρχές και τα κριτήρια αξιολόγησης της οργανωτικής δομής του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

---

⁷⁸ Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), «Νομοθεσία»,
<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/money1/legislation.aspx>

Η Απόφαση Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων ΕΤΠΘ 242/07 αφορά σε τροποποίηση του Παραρτήματος 4 της ΠΔΤΕ 2577-9.3.2006.

Η Απόφαση Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων ΕΤΠΘ 281/5/2009 αποτελεί αντικατάσταση της προηγούμενης νομοθεσίας και επανακαθορίζει το πλαίσιο εποπτείας, που αφορά στην αντιμετώπιση, από τα εποπτευόμενα ιδρύματα, της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Με Απόφαση Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων ΕΤΠΘ 285/6/2009 συνετέθη πίνακας τυπολογίας ύποπτων συναλλαγών ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης τρομοκρατίας, σε αντικατάσταση προηγούμενης νομοθεσίας. Ο εν λόγω πίνακας αποτελεί εξαιρετικό εργαλείο για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, για το λόγο αυτό παρατίθεται αυτούσιος στο Παράρτημα Ι της διατριβής.

Η Πράξη Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος ΠΔΤΕ 2652/2012 αποτελεί τροποποίηση της ΕΤΠΘ 281/2009 και συμπληρώνει την ΕΤΠΘ 285/2009.⁷⁹

5.2 Ο Νόμος 3691/2008

5.2.1 Η Έννοια του “Money Laundering” στην Ελλάδα – Βασικά Αδικήματα

Ο νέος Νόμος 3691/2008 επανακαθορίζει τον ορισμό του “*money laundering*”. Σύμφωνα με το άρθρο 2, ως «*νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες*» χαρακτηρίζονται οι ακόλουθες πράξεις:

1. Η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει των δραστών ότι η περιουσία αυτή αποτελεί προϊόν παράνομων δραστηριοτήτων, με σκοπό την απόκρυψη της πραγματικής προέλευσης.
2. Η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας ως προς τη φύση, την προέλευση, τη διάθεση και τη χρήση των παρανόμως αποκτηθέντων κεφαλαίων.
3. Η απόκτηση, η κατοχή, η διαχείριση ή η χρήση περιουσίας, γνωρίζοντας ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες.
4. Η χρησιμοποίηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ως μεσαζόντων, (τοποθέτηση και διακίνηση των παράνομων κεφαλαίων), με σκοπό τα κεφάλαια αυτά να αποκτήσουν νομιμοφανή χαρακτηριστικά.

⁷⁹ Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), «Πράξεις Διοικητή και Αποφάσεις ΕΤΠΘ», <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/moneyl/acts.aspx>

5. Η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας (τουλάχιστον δύο ατόμων) με σκοπό τη διάπραξη των παραπάνω αδικημάτων.

Συνεπώς, μελετώντας τη δομή της παραπάνω νομοθεσίας, για να τελεσθεί το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, θα πρέπει να προηγείται ένα άλλο «*βασικό αδίκημα*» (πχ. εμπόριο όπλων, ναρκωτικών, κλοπές κλπ.). Κατόπιν, εφόσον υπάρξει έστω και απόπειρα να εισαχθούν τα παράνομα έσοδα στη νόμιμη οικονομία, τότε διαπράττεται το αδίκημα του «*ξεπλύματος χρήματος*».⁸⁰

Με τον Ν. 3691/2008 καταρτίζεται και ένας μακροσκελής κατάλογος με τα βασικά αδικήματα, πράξεις εγκληματικής δραστηριότητας, η τέλεση των οποίων παράγει τα παράνομα κεφάλαια, τα οποία οι δράστες θα προσπαθήσουν, εν συνεχεία, να τα νομιμοποιήσουν. Σύμφωνα με το άρθρο 3, ως «*βασικά αδικήματα*», χαρακτηρίζονται οι ακόλουθες πράξεις:

1. Εγκληματική οργάνωση.
2. Τρομοκρατικές πράξεις και χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
3. Παθητική δωροδοκία.
4. Ενεργητική δωροδοκία.
5. Δωροδοκία δικαστή.
6. Εμπορία ανθρώπων.
7. Απάτη με ηλεκτρονικό υπολογιστή.
8. Σωματεμπορία.
9. Τα άρθρα 20, 21, 22 και 23 του Ν.3459/2006 περί ναρκωτικών ουσιών.
10. Τα άρθρα 15 και 17 του Ν.2168/1993 περί όπλων, πυρομαχικών, εκρηκτικών υλών κλπ.
11. Τα άρθρα 53, 54, 55, 61 και 63 του Ν.3028/2008 περί προστασίας των αρχαιοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιάς.
12. Το άρθρο 8 του ΝΔ 181/1974 περί προστασίας εξ ιοντιζούσων ακτινοβολιών.
13. Τα άρθρα 87 και 88 του Ν.3386/2005 περί εισόδου, διαμονής και κοινωνικής ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια.
14. Τα άρθρα 3, 4 και 6 του Ν.2803/2000 περί προστασίας των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

---

⁸⁰ Τσιρίδης Π., (2009), *Ο Νέος Νόμος για το Ξέπλυμα Χρήματος (Ν.3691/2008)*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 58 – 59.

15. Δωροδοκία αλλοδαπού δημοσίου λειτουργού (άρθρο 2 του Ν.2656/1998 για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές).
16. Δωροδοκία υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως προβλέπεται στα άρθρα 2, 3 και 4 της Σύμβασης περί καταπολέμησης της δωροδοκίας, στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων ή των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία κυρώθηκε με το πρώτο άρθρο του Ν.2802/2000, και στα άρθρα 3 και 4 του Ν.2802/2000.
17. Τα άρθρα 29 και 30 του Ν.3340/2005 για την προστασία της κεφαλαιαγοράς από πράξεις προσώπων που κατέχουν προνομιακές πληροφορίες και πράξεις χειραγώγησης αγοράς.
18. Οποιοδήποτε άλλο αδίκημα, από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος, τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας, με ποινή φυλάκισης κατ' ελάχιστο 6 μήνες.⁸¹

5.2.2 Η Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας⁸²

Από το 1995 ως το 2008 ο έλεγχος του “*money laundering*” αποτελούσε αρμοδιότητα της *Εθνικής Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες*. Στο πλαίσιο γενικότερων νομοθετικών αλλαγών, με το Ν.3691/2008⁸³ συστήνεται η *Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας*. Ως επικεφαλής της Επιτροπής τοποθετείται εν ενεργεία δικαστικός (διετή θητεία), με

⁸¹ Τσιρίδης Π., ό. π., σελ. 40 – 42.

⁸² Hellenic FIU, “*Greek FIU – home page*”,

http://www.hellenic-fiu.gr/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=54&lang=el

⁸³ Νέος νόμος (Ν.3932/2011) αναφέρεται αποκλειστικά στην *Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες* και τροποποιεί μερικώς τον Ν.3691/2008. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Hellenic FIU, (10/03/2011) «*Νόμος 3632/2011 – Σύσταση της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας,

http://www.hellenic-fiu.gr/images/stories/files/N3932_2011_tropoioitikos_of_N3691_2008.pdf

τακτικά μέλη, εκπροσώπους από το Υπουργείο Οικονομικών και Δικαιοσύνης, την ΕΛΑΣ, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, την Τράπεζα της Ελλάδος και άλλους φορείς. Η εν λόγω Επιτροπή θα αναφέρεται πλέον στο Υπουργείο Οικονομικών.

Βασικές αρμοδιότητες της Επιτροπής για το «ξέπλυμα χρήματος» και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας είναι οι ακόλουθες:

- Συλλέγει, επεξεργάζεται και αξιολογεί τις αναφορές περί υπόπτων συναλλαγών για το “*money laundering*” και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.
- Συλλέγει και αξιολογεί εξίσου οποιαδήποτε πληροφορία – αναφορά προέρχεται από αλλοδαπό φορέα, με τον οποίο συνεργάζεται αποτελεσματικά.
- Δρα συμβουλευτικά, παρέχοντας κατευθυντήριες οδηγίες στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για την αποτελεσματική διαχείριση μιας υπόθεσης, που εμπίπτει σε ζητήματα “*money laundering*”.
- Της παρέχεται άμεση πρόσβαση σε (ηλεκτρονικά ή έντυπα) αρχεία δημοσίων φορέων (πχ. σύστημα «*Τειρεσίας*»), τα οποία και επεξεργάζεται.
- Κατά την κρίση της, δύναται να διενεργεί επιτόπιους ελέγχους σε δημόσιους φορείς, επιχειρήσεις ή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.
- Στο πλαίσιο ελέγχου απαιτεί αμέριστη συνεργασία δημοσίων φορέων, νομικών και φυσικών προσώπων, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και λοιπών δικαστικών αρχών.
- Ενημερώνει τις αρμόδιες αρχές, σε περιπτώσεις άρνησης ή προβληματικής συνεργασίας με τους ανωτέρους φορείς, βάσει του Ν.3691/2008.
- Ζητά οποιεσδήποτε πληροφορίες σχετίζονται με ζητήματα “*money laundering*” συμπεριλαμβανομένου και εκείνες, οι οποίες προσκρούουν σε επαγγελματικά απόρρητα (πχ. τραπεζικό απόρρητο).
- Δύναται να ερευνά και να επεξεργάζεται στοιχεία των βασικών αδικημάτων, όταν υπάρχει υπόνοια ότι σχετίζονται άμεσα με ξέπλυμα χρήματος.
- Συνεργάζεται και ανταλλάσει πληροφορίες με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.
- Αρχαιοθετεί δεδομένα.
- Τηρεί στατιστικά στοιχεία.

- Προβαίνει αυτοβούλως σε μέτρα κατάσχεσης και δέσμευσης κεφαλαίων, όπου απαιτείται.⁸⁴

5.3 Το Ελληνικό Έλλειμμα Διακυβέρνησης Τροχοπέδη στην Καταπολέμηση του “Money Laundering”

Σε αυτά τα πρώτα χρόνια εφαρμογής του Ν.3691/2008, θα λέγαμε πως, αν και στην Ελλάδα έχουν γίνει κάποια αρχικά βήματα καταπολέμησης του φαινομένου του “*money laundering*”, ωστόσο, κατά γενική ομολογία, ο νόμος εφαρμόζεται, ακόμα και σήμερα, με κάποια διστακτικότητα. Μία πρώτη αίσθηση, που αφήνει η προσπάθεια εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων στον χρηματοπιστωτικό τομέα, είναι η απροθυμία του μέσου πελάτη να προσαρμοστεί στα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» που εφαρμόζουν οι τράπεζες. Ενδεχομένως το τελευταίο να αποτελεί ένα «βολικό» άλλοθι, με πιο πιθανή αιτία αυτής της διστακτικότητας, να είναι το ελληνικό έλλειμμα διακυβέρνησης.

Ο όρος «*διακυβέρνηση*» ουσιαστικά αναφέρεται στην άσκηση εξουσίας με κύρια αποστολή το δημόσιο συμφέρον. Στην Ελλάδα, το πρόβλημα διακυβέρνησης εντοπίζεται αρχικά στην ασάφεια των στρατηγικών σχεδιασμών. Η ενίσχυση της αγοράς αποτελεί μάλλον έναν επιφανειακό στόχο της διακυβέρνησης, ο οποίος όμως κατ’ ουσίαν δεν μπορεί να επιτευχθεί με τις διστακτικές πολιτικές των τελευταίων δεκαετιών. Η αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης, η καταπολέμησης της διαφθοράς και η διαφάνεια αποτελούν τα ελάχιστα χαρακτηριστικά, που θα πρέπει να διαθέτει ένα οργανωμένο κράτος δικαίου. Δυστυχώς στην Ελλάδα, επιλέγεται η πολιτική της αδράνειας και της αναβλητικότητας, ενώ η απροθυμία για επιβολή και εφαρμογή δύσκολων αποφάσεων, υψηλού πολιτικού κόστους, επιδεινώνει τα προβλήματα.

---

⁸⁴ Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), (05/08/2008) «*Νόμος 3691/2008 – Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9D.3691-5.8.2008-%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CF%83%CF%8C%CE%B4%CF%89%CE%BD.pdf

Η αποτυχία των μηχανισμών διακυβέρνησης στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με τα φαινόμενα διαφθοράς, είναι διαγνωσμένη και αδιαμφισβήτητη. Οι διατάξεις του Νόμου για το «ζέπλυμα χρήματος», στα πρώτα αυτά χρόνια εφαρμογής του, εφαρμόζονται επικουρικά και προξενούν μονοσήμαντο ενδιαφέρον. Ακόμα και πριν από λίγο καιρό στην Ελλάδα, η όποια αναφορά στο “*money laundering*” ήταν περιστασιακή και συνδυαζόταν πάντα με κάποιο οικονομικό ή πολιτικό σκάνδαλο, μία έκθεση ενός διεθνούς οργανισμού ή λόγω πιεστικής ανάγκης για υιοθέτηση κάποιας κοινοτικής οδηγίας. Το «ζέπλυμα χρήματος» στην Ελλάδα απασχολεί τον τύπο για μεμονωμένα περιστατικά, ενώ αντιμετωπίζεται από το κράτος αποσπασματικά και εκ των υστέρων, συνήθως με μέτρα εντυπωσιασμού (πχ. υπόθεση Τσοχατζόπουλου), αγνοώντας τον πολυδιάστατο χαρακτήρα του φαινομένου. Μία οργανωμένη εθνική στρατηγική απέναντι στο “*money laundering*”, με κατασταλτικό χαρακτήρα, που προβλέπει και προλαμβάνει τις συνέπειες, απέχει παρασάγγας από αυτή την ισχύουσα πολιτική της απροθυμίας, που επιλέγει να «βάξει κάτω από το χαλάκι» αλληλένδετα προβλήματα, όπως αυτά της φοροδιαφυγής και της διαφθοράς.⁸⁵

Την τελευταία πενταετία, ωστόσο, φαίνεται πως «κάτι αρχίζει να κινείται» στην Ελλάδα ως προς την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι αλήθεια ότι εφαρμόζουν πλέον με περισσότερο ζήλο τις πολιτικές⁸⁶ κατά του “*money laundering*”. Σίγουρα αυτές οι ενέργειες απέχουν αρκετά από το να χαρακτηρισθούν ως «οργανωμένη εθνική στρατηγική», αποτελούν ωστόσο ένα σημαντικό βήμα.⁸⁷

⁸⁵ Κάτσιος Σ., (2008), ό. π., σελ. 182 – 187.

⁸⁶ Το 6^ο κεφάλαιο αποτελεί μια συγκροτημένη απεικόνιση των πολιτικών, που εφαρμόζουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα απέναντι στο ζήτημα της καταπολέμησης του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

⁸⁷ Ακριβώς αυτή τη μεταστροφή του χρηματοπιστωτικού τομέα θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε με τη εξαγωγή των συμπερασμάτων της εμπειρικής έρευνας (7^ο κεφάλαιο).

6. Διασφάλιση των Τραπεζικών Συναλλαγών από Κακόβουλες Πρακτικές του “Money Laundering”

6.1 Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (ΕΕΤ)

Ο «Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας» αποτελεί προϊόν διατραπεζικής συνεργασίας, υπό την αιγίδα της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών (ΕΕΤ), η οποία είχε την πρωτοβουλία και το συντονισμό της εκπόνησης του.

Η προοδευτική απελευθέρωση του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος από διοικητικές ρυθμίσεις, υπαγόρευσε την ανάγκη καταγραφής κανόνων δεοντολογίας, οι οποίοι διέπουν τις σχέσεις των Τραπεζών με την πελατεία τους, έναντι τρίτων, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Με τη θέσπιση των κανόνων δεοντολογίας, επιδιώκεται ο καθορισμός προτύπων καλής τραπεζικής πρακτικής, όπως αυτά διαμορφώνονται από τα συναλλακτικά ήθη, το εθιμικό δίκαιο και τις διεθνώς παραδεδεγμένες αρχές δεοντολογίας, στα πλαίσια των κοινοτικών ρυθμίσεων, νομοθετικών διατάξεων και αποφάσεων των εποπτικών αρχών, και εκ παραλλήλου, με τους εκάστοτε ισχύοντες κώδικες δεοντολογίας στον ευρύτερο χρηματοοικονομικό τομέα (πχ. Κώδικας Δεοντολογίας ΕΠΕΥ⁸⁸).

Βασικός στόχος του Κώδικα είναι η ενίσχυση της *διαφάνειας* και *ειλικρίνειας* κατά τις συναλλαγές, και κυρίως, η εδραίωση πνεύματος *αμοιβαίας εμπιστοσύνης* στις σχέσεις μεταξύ συναλλασσομένων και Τραπεζών, αλλά και στις διμερείς (ή πολυμερείς) σχέσεις των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων μεταξύ τους.

Οι κανόνες αυτοί, ευνοούν και προωθούν την ανάπτυξη του *υγιούς ανταγωνισμού*, μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, και τη λειτουργία των δυνάμεων της αγοράς, ώστε να επιτυγχάνεται η βελτίωση της ποιότητας των παρεχομένων υπηρεσιών και προϊόντων, προς όφελος των πελατών.

Ο Κώδικας ετέθη σε ισχύ, κατόπιν εγκρίσεως από τη Γενική Συνέλευση της ΕΕΤ. Περιλαμβάνει ένα ευρύ πλέγμα γενικών αρχών, ως προς τις συναλλακτικές σχέσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους πελάτες τους, για ζητήματα που σχετίζονται κυρίως με:

- την ενημέρωση των συναλλασσομένων και τη διαφάνεια των συναλλαγών,

---

⁸⁸ Επιχειρήσεων Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (ΕΠΕΥ).

- την εχεμύθεια, που εξασφαλίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα, εντός του πλαισίου εφαρμογής του τραπεζικού και επαγγελματικού απορρήτου,
- τη συλλογή και την τήρηση πληροφοριών των συναλλασσομένων – πελατών,
- τις τυχόν ύποπτες συναλλαγές που προκύπτουν,
- τη διαφημιστική προβολή των τραπεζικών προϊόντων – υπηρεσιών,
- την εξυπηρέτηση των συναλλασσομένων,
- τη διαχείριση παραπόνων των πελατών.

Κάθε τραπεζικό ίδρυμα υποχρεούται να ενημερώνει το προσωπικό της, σχετικά με το περιεχόμενο του «Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας», και να θεσπίζει, κατά την κρίση της, πρόσφορα μέτρα και διαδικασίες για την τήρηση των διατάξεων του. Η ΕΕΤ είναι αρμόδια για την ερμηνεία, την τροποποίηση ή τη συμπλήρωση του Κώδικα, καθώς και για την παρακολούθηση της εφαρμογής του. Οι τράπεζες οφείλουν να παρέχουν στην ΕΕΤ οποιαδήποτε συνδρομή κρίνεται απαραίτητη στο εν λόγω έργο.⁸⁹

6.2 Ενδελεχής Έλεγχος – Διαδικασίες Αναγνώρισης και Πιστοποίησης της Ταυτότητας των Πελατών

Η εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη αποτελεί – εκ των ων ουκ άνευ – πρωταρχική διαδικασία, τόσο κατά την έναρξη της συναλλακτικής σχέσης, όσο και κατά την διενέργεια των μετέπειτα συναλλαγών. Διασφαλίζει πρωτίστως τα συμφέροντα των ίδιων των συναλλασσομένων και προασπίζει τη φήμη και την αξιοπιστία των τραπεζικών ιδρυμάτων. Η εν λόγω πρακτική νομοθετικά εμπίπτει:

---

⁸⁹ Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ), (2007), «Κώδικας Ηθικής Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και του Ομίλου της», http://www.nbg.gr/wps/wcm/connect/7a5bdc75-1018-457a-a34d-ea4e931e6c98/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3+%CE%97%CE%98%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3+%CE%A3%CE%A5%CE%9C%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%A6%CE%9F%CE%A1%CE%91%CE%A3+%26+%CE%94%CE%95%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%A4%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A3_GR.pdf?MOD=AJPERES.

Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου, (2009), «Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας», Κύπρος, http://www.acb.com.cy/codes/bankingconduct2009_gr.pdf

Alpha Bank, (τελευταία ενημέρωση: 07/07/2009), «Κώδικας δεοντολογίας», <https://www.alpha.gr/page/default.asp?id=5393&la=1>

- στις θεσμοθετημένες διατάξεις περί τραπεζικού απορρήτου, βάσει του οποίου απαγορεύεται ρητώς η παροχή στοιχείων ή οποιωνδήποτε πληροφοριών, σχετικά με την ύπαρξη ή την κίνηση του λογαριασμού σε μη δικαιούχο,
- στο Ν.3691/2008 και στην ΕΤΠΘ 281/17.3.2009 της ΤτΕ περί νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι ο κάθε συναλλασσόμενος – πελάτης έχει στην κατοχή του νόμιμα και γνήσια δικαιολογητικά ταυτοποίησης, είναι δικαιούχος σε λογαριασμό και, προφανώς, έχει δικαίωμα να διενεργήσει (πχ. δεν είναι ανήλικος) την εκάστοτε συναλλαγή. Οι κυριότερες μέθοδοι εξακρίβωσης της ταυτότητας των πελατών διακρίνονται σε βασικές και δευτερεύουσες και περιγράφονται ακολούθως.⁹⁰

6.2.1 Βασικές Μέθοδοι Πιστοποίησης/Επαλήθευσης της Ταυτότητας του Πελάτη

Η έναρξη της συναλλακτικής σχέσης αποτελεί μείζονος σημασίας για τη περαιτέρω συνεργασία πελατών και πιστωτικών ιδρυμάτων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την μετέπειτα αξιόπιστη εφαρμογή των μεθόδων εξακρίβωσης της ταυτότητας είναι η εξασφάλιση *εξαρχής* των νόμιμων και γνήσιων εγγράφων και δικαιολογητικών.

Τα απαραίτητα δικαιολογητικά – στοιχεία, κατά τη διαδικασία εφαρμογής των βασικών μεθόδων εξακρίβωσης, είναι τα εξής:

- *Στοιχεία ταυτότητας:* Δελτίο Αστυνομικής Ταυτότητας, διαβατήριο σε ισχύ, ταυτότητα υπηρετούντων στα Σώματα Ασφαλείας ή στις Ένοπλες Δυνάμεις. Ο έλεγχος θα πρέπει να διενεργείται πάντοτε από το πρωτότυπο και όχι από αντίγραφο. Αντίγραφο, κατάλληλα επικυρωμένο, θα πρέπει τηρείται σε αρχείο.
- *Παρούσα διεύθυνση κατοικίας:* Η διεύθυνση κατοικίας πιστοποιείται με προσκόμιση πρόσφατου λογαριασμού κοινής ωφέλειας, με μισθωτήριο συμβόλαιο κατατεθειμένο σε οικονομική εφορία, με εκκαθαριστικό σημείωμα εφορίας ή με άδεια διαμονής ή παραμονής σε ισχύ.

⁹⁰ Κυριακόπουλος Π., Γκόρτσος Χ., Στεφανίδης Θ., Παναγιωτίδης Β., (2006), «*Πρόληψη της Χρησιμοποίησης του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας*», Ελληνική Ένωση Τραπεζών,

http://62.1.43.74/5Ekdosis/UplPDFs//deltia/4_2006/4-41.pdf

- *Ασκούμενο επάγγελμα και παρούσα επαγγελματική διεύθυνση*: Τα στοιχεία αυτά πιστοποιούνται με βεβαίωση εργοδότη, με εκκαθαριστικό σημείωμα εφορίας, με αντίγραφο τελευταίας μισθοδοσίας, με δήλωση έναρξης επιτηδευματία, με επαγγελματική ταυτότητα ή παραστατικό ασφαλιστικού φορέα.
- *Αριθμός Φορολογικού Μητρώου (ΑΦΜ), ετήσιο εισόδημα (οικονομικό και συναλλακτικό προφίλ)*: Απαραίτητο έγγραφο το εκκαθαριστικό σημείωμα.
- *Τηλέφωνα επικοινωνίας*: οικίας, κινητό, εργασίας, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο
- *Δείγμα υπογραφής*.⁹¹

Στην περίπτωση των νομικών προσώπων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά ελέγχονται ενδελεχώς από τη νομική υπηρεσία του εκάστοτε τραπεζικού ιδρύματος. Το νομικό τμήμα, με τη σειρά του, εκδίδει – κατά περίπτωση – γνωμάτευση νομιμοποίησης, βάσει της οποίας θα διενεργείται ο έλεγχος ταυτοπροσωπίας. Η διαδικασία ταυτοποίησης προϋποθέτει και εξακρίβωση της ταυτότητας όλων των άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενων φυσικών προσώπων (εκπροσώπων, διαχειριστών, βασικών μετόχων, διοικητικών μελών κλπ),⁹² όπως ακριβώς αυτή περιγράφεται παραπάνω για τα φυσικά πρόσωπα (προσκόμιση επικαιροποιημένων στοιχείων για τα ετήσια εισοδήματα, Δήλωση Φορολογίας Εισοδήματος κλπ.).

Τα κυριότερα σημεία εξακρίβωσης της ταυτότητας και δικαιοπραξίας των νομικών προσώπων περιγράφονται ακολούθως:

- Εξακρίβωση στοιχείων του νομίμου εκπροσώπου – διαχειριστή.
- Εξακρίβωση στοιχείων των φυσικών προσώπων που άμεσα ή έμμεσα σχετίζονται το νομικό πρόσωπο (πχ. αλλοδαπές εταιρείες).
- Έλεγχος της λήξης νομιμοποίησης της εταιρείας.
- Έλεγχος της πιο πρόσφατης γνωμάτευσης νομιμοποίησης.
- Έλεγχος ύπαρξης βεβαίωσης πραγματικού δικαιούχου των μετοχών (*Declaration of Beneficial Owners*), όταν πρόκειται για “*offshore*” εταιρείες ή για ανώνυμες εταιρείες ελληνικών συμφερόντων, στις οποίες μετέχουν αλλοδαπές εταιρείες.⁹³

⁹¹ Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (29/01/2007), «*Συστηθήκατε; Αν όχι... ...κάντε το τώρα*», <http://62.1.43.74/2Tomeis/UplFiles/xeplyma/HBA-leaflet-Nov06.pdf>

⁹² Η διαδικασία ενδελεχούς ταυτοποίησης δεν εξαιρεί ακόμα και τους υπαλλήλους των νομικών αυτών προσώπων, οι οποίοι διενεργούν καθημερινές συναλλαγές για λογαριασμό των εργοδοτών τους.

⁹³ Στεννημαχίτης Κ. (Attica Bank), (2012), *Καταπολέμηση του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας για στελέχη της Attica Bank (σημειώσεις)*, εκδόσεις Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο – Ελληνική Ένωση Τραπεζών, σελ. 8 – 18.

6.2.2 Δευτερεύουσες Μέθοδοι Πιστοποίησης/Επαλήθευσης της Ταυτότητας του Πελάτη

Οι δευτερεύουσες μέθοδοι χρησιμοποιούνται επικουρικά και στοχεύουν στην εξάλειψη των όποιων αμφιβολιών, που ενδεχομένως προκύπτουν κατά τη διαδικασία ταυτοποίησης. Μεταξύ άλλων, παράλληλα με τις προαναφερθέντες βασικές μεθόδους εξακρίβωσης, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

- Η ψυχολογική κατάσταση του πελάτη τη στιγμή της συναλλαγής (ενδεχόμενη ανησυχία, νευρικότητα, πίεση να διενεργήσει γρήγορα τη συναλλαγή κλπ).
- Το πόσο είναι διατεθειμένος να συνεργαστεί με το πιστωτικό ίδρυμα, πχ. σε περίπτωση που του ζητηθεί κάποιο επιπλέον δικαιολογητικό – στοιχείο για την ταυτοποίησή του.
- Το πόσο οικεία αισθάνεται ο πελάτης με το κατάστημα, στο οποίο ανήκει ο λογαριασμός του (εφαρμογή της αρχής “*Know your Customer*” (KYC)⁹⁴).
- Ο αριθμός τηλεφώνου, που εμφανίζεται στην συσκευή (αναγνώριση κλήσεων), κατά τη λήψη μιας τηλεφωνικής οδηγίας.⁹⁵
- Σύγκριση της φωτογραφίας της ταυτότητας ή του διαβατηρίου με τη φωτογραφία των αντίστοιχων εγγράφων, που τηρούνται στο αρχείο.
- Σύγκριση της φωτογραφίας της ταυτότητας ή του διαβατηρίου με το ίδιο το πρόσωπο (φυσική παρουσία πελάτη).
- Έλεγχος για το αν η αναγραφόμενη χρονολογία γέννησης συνάδει με το φυσικό πρόσωπο που εμφανίζεται μπροστά στον υπάλληλο.⁹⁶
- Η λογικότητα της πράξης, την οποία αιτείται να διενεργήσει ο πελάτης, ως προς το γενικότερο οικονομικό και συναλλακτικό του προφίλ
- Λεπτομερής εξέταση υπογραφών – σφραγίδων που εμφανίζονται στα δικαιολογητικά.
- Επαλήθευση της επαγγελματικής ιδιότητας (ή επαγγελματικής στέγης) που δηλώνει μέσω διαδικτύου (πχ. μηχανών αναζήτησης Google κλπ.)

⁹⁴ Βλ. υποενότητα 6.3.

⁹⁵ Για παράδειγμα, πελάτης εγείρει υποψίες, όταν ισχυρίζεται ότι βρίσκεται στο εξωτερικό, ενώ στην τηλεφωνική συσκευή εμφανίζεται ο τοπικός κωδικός τηλεφώνου.

⁹⁶ Έχουν καταγραφεί στο παρελθόν ευτράπελα περιστατικά, να επιχειρεί εγγονός να διενεργήσει ανάληψη από λογαριασμό του παππού του, με τον οποίο φέρει το ίδιο ονοματεπώνυμο, προσπαθώντας, με αυτόν τον τρόπο, να παραπλανήσει τον υπάλληλο.

- Σχολαστική αντιμετώπιση των συναλλαγών μέσω αξιόγραφων (επιταγές, συναλλαγματικές κλπ).
- Έλεγχος κατά περίπτωση του συστήματος «Τειρεσίας» κλπ.⁹⁷

6.3 Η Αρχή “Know your Customer” (KYC) στα Πλαίσια των Υποχρεώσεων του Τραπεζικού Τομέα

Τα πιστωτικά ιδρύματα, στο σύνολό τους, υποχρεούνται να υιοθετούν και να εφαρμόζουν καταγεγραμμένη πολιτική αντιμετώπισης του “*money laundering*” και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Βασικός άξονας της πολιτικής αυτής, αποτελεί η πιστή εφαρμογή της αρχής “*Know your Customer*”(KYC) («Γνώριξε τον Πελάτη σου»), μέσα από ένα πλέγμα ενεργειών και εξειδικευμένων μέτρων.⁹⁸ Το σύνολο των σημαντικότερων διαδικασιών συνοψίζεται ακολούθως:

(α) Προσέγγιση του “*money laundering*” με βάση τον εκτιμώμενο κίνδυνο (Risk Based Approach – RBA⁹⁹):

Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να εφαρμόζουν πολιτικές καταπολέμησης του “*money laundering*” (και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας), συνεκτιμώντας τον ενδεχόμενο κίνδυνο που απορρέει από κάθε πελάτη – συναλλασσόμενο. Βάσει αυτής της προσέγγισης, οι πελάτες κατατάσσονται σε τρεις (τουλάχιστον) κατηγορίες κινδύνου:

- χαμηλού,
- κανονικού,
- υψηλού.

Η διαβάθμιση αυτή, αντανακλάται με τα αντίστοιχα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» και περιοδικής παρακολούθησης, τα οποία είναι διαφορετικά για κάθε κατηγορία κινδύνου (κατηγορίες πελατών – συναλλαγών). Το πιστωτικό ίδρυμα, αφού ολοκληρώσει τις απαραίτητες ελεγκτικές ενέργειες για κάθε πελάτη, θα είναι σε θέση να αποφασίσει, εάν θα συνεχίσει ή θα διακόψει την επιχειρηματική συνεργασία – συναλλακτική σχέση. Μερικές ενδεικτικές παράμετροι κατάταξης των πελατών, ανά κατηγορία κινδύνου, είναι οι ακόλουθες:

⁹⁷ Τραγάκης Γ., ό. π., σελ. 318 – 321.

⁹⁸ Τραγάκης Γ., ό. π., σελ. 305.

⁹⁹ Financial Action Task Force (FATF), (June 2010), “*Risk Based Approach*”, <http://www.fatf-gafi.org/documents/riskbasedapproach/>

- η επιχειρηματική ιδιότητα (τομέας δραστηριοποίησης) του συναλλασσομένου – πελάτη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο),
- η χώρα προέλευσης (το νομικό καθεστώς) ή έδρας της επιχειρηματικής δραστηριότητας του πελάτη,
- η χώρα προέλευσης – μεταφοράς των κεφαλαίων,
- η πολυπλοκότητα των συναλλαγών του πελάτη (όγκος και είδος των επιχειρηματικών συναλλαγών),
- οι συχνές ηλεκτρονικές συναλλαγές (χρήση τεχνολογικών μέσων),
- η σημαντική απόκλιση από το οικονομικό – συναλλακτικό προφίλ του πελάτη, κλπ.

Τα πιστωτικά ιδρύματα, βάσει της πολιτικής “*money laundering*” που εφαρμόζουν, αποδέχονται ένα minimum ποσοστό κινδύνου, σε ορισμένες δε περιπτώσεις (μη τεκμηριωμένες συναλλαγές, υπόνοιες για ξέπλυμα κλπ) υιοθετούν κριτήρια «*μη αποδεκτού κινδύνου*», είτε μέσω άρνησης της διενέργειας της συναλλαγής είτε διακόπτοντας την όποια υφιστάμενη συνεργασία.

Στις περιπτώσεις που τα πιστωτικά ιδρύματα εκτιμούν ότι υφίσταται υψηλότερος κίνδυνος, οφείλουν να επιδείξουν αυξημένη δέουσα επιμέλεια, με τουλάχιστον ετήσια επαναξιολόγηση του πελατολογίου τους. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις πελατών – συναλλαγών, που εύκολα κατατάσσονται σε κατηγορία υψηλού κινδύνου, είναι οι ακόλουθες:

- πελάτες κάτοικοι εξωτερικού,
- πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα,
- εταιρίες με ανώνυμες μετοχές,
- “*offshore*” εταιρίες,
- ενώσεις (νομικών ή φυσικών) προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα,
- πελάτες για τους οποίους έχει υποβληθεί στο παρελθόν «*Αναφορά Υποπτης Συναλλαγής*»,
- στερούμενα νομικής προσωπικότητας σχήματα ή οντότητες, που διαχειρίζονται κεφάλαια,
- διαχείριση χαρτοφυλακίου σημαντικών πελατών,

- συναλλαγές – διακίνηση μεγάλων χρηματικών ποσών με μετρητά,¹⁰⁰
- συναλλαγές χωρίς τη φυσική παρουσία του πελάτη,
- επιχειρηματικές σχέσεις και συναλλαγές που ενέχουν αυξημένο κίνδυνο φοροδιαφυγής,
- συναλλαγές με χώρες οι οποίες δεν εφαρμόζουν (ή εφαρμόζουν μερικώς) τις Συστάσεις της FATF¹⁰¹.

(β) Επαρκή πληροφοριακά συστήματα:

Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να διαθέτουν επαρκή πληροφοριακά συστήματα, που να επιτρέπουν και να διευκολύνουν τη διαρκή παρακολούθηση λογαριασμών, συναλλαγών και πελατών. Με τη βοήθεια της τεχνολογίας και των υπολογιστικών συστημάτων, οι συναλλαγές και οι πελάτες υψηλού κινδύνου ανιχνεύονται εγκαίρως και επαναξιολογούνται αποτελεσματικότερα.

(γ) Εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού:

Είναι αποδεδειγμένο ότι η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού (σε όλες τις διοικητικές και υπηρεσιακές βαθμίδες), μέσω συνεχών σεμιναριακών επιμορφωτικών προγραμμάτων, συμβάλει καθοριστικά στην κατανόηση και αποτελεσματική εφαρμογή όλων των διαδικασιών, που αφορούν τη συντονισμένη και στοχευμένη αντιμετώπιση του φαινομένου του “*money laundering*” και της καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

(δ) Τήρηση αρχείου:

Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να φυλάσσουν, κατ’ ελάχιστον, τα – σχετικά με τον πελάτη και τις συναλλαγές του – έγγραφα, για τουλάχιστον 5 έτη μετά τη λήξη της επιχειρηματικής τους σχέσης ή την εκτέλεση της κάθε συναλλαγής. Αν

---

¹⁰⁰ Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να εστιάζουν την προσοχή τους σε συναλλαγές με μετρητά σημαντικού ύψους, προκειμένου να διαπιστώσουν σε κάθε περίπτωση την πηγή προέλευσής τους, καθώς και κατά πόσο η φύση της εν λόγω συναλλαγής συνάδει με το οικονομικό – συναλλακτικό προφίλ του πελάτη. Η πιστή εφαρμογή των «μέτρων δέουσας επιμέλειας» περιλαμβάνει τη συγκέντρωση όλων των αντίστοιχων αποδεικτικών εγγράφων – δικαιολογητικών που τεκμηριώνουν και δικαιολογούν την αναγκαιότητα της όποιας συναλλαγής (εν προκειμένου τη συναλλαγή σε μετρητά σημαντικού ύψους).

¹⁰¹ Οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται από τη FATF ως «μη συνεργάσιμες». Για περισσότερες πληροφορίες βλ.

Financial Action Task Force (FATF), (22/02/2013), “*High-risk and Non-cooperative Jurisdictions*”,

<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/statements/Public%20Statement%202022%20february%202013.pdf>

επιβάλλεται από ειδική διάταξη νόμου ή συντρέχουν πρόσθετοι λόγοι, η τήρηση του συγκεκριμένου αρχείου δύναται να παραταθεί για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Επιπλέον θα πρέπει να διασφαλίζεται η απρόσκοπτη παροχή πληροφοριών (εφόσον ζητηθούν) από τα τραπεζικά ιδρύματα προς την «Εθνική Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες». Τα απαραίτητα έγγραφα, που σχετίζονται με έρευνες που διενεργεί η εν λόγω Αρχή, θα πρέπει να τηρούνται αρχειοθετημένα, έως ότου ολοκληρωθούν στο σύνολό τους όλες ερευνητικές και ελεγκτικές διαδικασίες.

(ε) Εντοπισμός, χειρισμός και «Αναφορά Ύποπτων Συναλλαγών»:

Βάσει του θεσμικού πλαισίου, ο υπάλληλος οφείλει, αξιολογώντας τα στοιχεία της συναλλαγής και του πελάτη, να συντάσσει αναφορά για κάθε συναλλαγή, που θεωρεί ύποπτη ή ασυνήθη, και κάθε γεγονός, που θα μπορούσε να αποτελέσει έστω και παραμικρή ένδειξη ή υπόνοια συσχετισμού με εγκληματική δραστηριότητα. «Αναφορά Ύποπτης Συναλλαγής» θα πρέπει να συντάσσεται ακόμα και όταν υπάρχει απόπειρα εκτέλεσης της συναλλαγής, χωρίς κατ' ανάγκη να έχει ολοκληρωθεί.

Η γνωστοποίηση πληροφοριών για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες δεν αποτελεί παραβίαση του τραπεζικού απορρήτου, εφόσον έχει ακολουθηθεί η νόμιμη διαδικασία, και δεν επισύρει ουδεμία ποινική ευθύνη στα πιστωτικά ιδρύματα ή στους υπαλλήλους. Αντιθέτως, οι υπάλληλοι και τα στελέχη πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών υποχρεούνται να τηρούν εχεμύθεια, σύμφωνα με την οποία απαγορεύεται να γνωστοποιούν στον πελάτη (για τον οποίο συντάσσεται η αναφορά ύποπτης συναλλαγής) ή σε τρίτους, το γεγονός ότι διεξάγεται σχετική έρευνα περί νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η μη τήρηση της εν λόγω υποχρέωσης δύναται να επισύρει ποινή φυλάκισης (για τον υπάλληλο) μέχρι δύο έτη, καθώς και χρηματική ποινή.¹⁰²

---

¹⁰² Κυριακόπουλος Π., Γκόρτσος Χ., Στεφανίδης Θ., Παναγιωτίδης Β., (2006), «Πρόληψη της Χρησιμοποίησης του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας», Ελληνική Ένωση Τραπεζών,
http://62.143.74/5Ekdosis/UplPDFs//deltia/4_2006/4-41.pdf

7. Εμπειρική Μελέτη

Το κεφάλαιο αυτό σκιαγραφεί, ως αποτέλεσμα εμπειριστατωμένης έρευνας μέσω ερωτηματολογίων, την τραπεζική πρακτική των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, τα τελευταία χρόνια, πάνω στο ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως αυτή εφαρμόζεται βάσει του θεσμοθετημένου νομοθετικού πλαισίου. Στο πρώτο κομμάτι του κεφαλαίου παρουσιάζεται η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε, από το θεωρητικό τρόπο κατασκευής του ερωτηματολογίου, ως τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την ταυτότητα της συγκεκριμένης έρευνας. Το δεύτερο κομμάτι καταγράφει και αναλύει, με όσο το δυνατό πιο παραστατικό τρόπο, τα κυριότερα σημεία των ευρημάτων αυτής της έρευνας. Τα συμπεράσματα και οι λοιπές παρατηρήσεις συνοψίζονται στην υποενότητα (7.3).

7.1 Μεθοδολογία της Εμπειρικής Έρευνας

7.1.1 Ο Σχεδιασμός του Ερωτηματολογίου

Για τη συγκεκριμένη έρευνα, επελέγη ο σχεδιασμός και η διάθεση ερωτηματολογίου. Αποτελεί ενδεδειγμένη μέθοδος για δύο κυρίως λόγους: (α) πρόκειται για μέθοδο χαμηλού κόστους, ενώ η συμπλήρωσή του δεν είναι χρονοβόρα και (β) εξασφαλίζει ανωνυμία και εμπιστευτικότητα των προσωπικών δεδομένων των ερωτώμενων.¹⁰³ Το τελευταίο συγκεκριμένα είναι σημαντικό, δεδομένου ότι την εν λόγω έρευνα δεν απασχολεί το εκάστοτε πιστωτικό ίδρυμα ή ο κάθε υπάλληλος ξεχωριστά, αλλά η τάση του τραπεζικού τομέα στο σύνολό του, πάνω στο ζήτημα του “*money laundering*”.

Ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου αποτέλεσε μία σχετικά επίπονη διαδικασία, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι δεν απαντώνται στη βιβλιογραφία πληθώρα σχετικών ερευνών. Ωστόσο, η πλειοψηφία των ερωτήσεων, που τίθενται, είναι εμπνευσμένες από case studies και ασκήσεις σεμιναρίων του εισηγητή Στενημαχίτη Κ.,¹⁰⁴ πάνω στο ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και από λοιπά

¹⁰³ Σιώμοκος Γ., Μαύρος Δ., (2008), *Έρευνα Αγοράς*, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, σελ. 285.

¹⁰⁴ Στενημαχίτης Κ. (Attica Bank), (2012), *Καταπολέμηση του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας – Μελέτες Περιπτώσεων (Case Studies) – Κριτήρια – Ανάλυση – Σχολιασμός*, εκδόσεις Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο – Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

εκπαιδευτικά και επιμορφωτικών προγραμμάτων του Ελληνικού Τραπεζικού Ινστιτούτου, όπως αυτά εμφανίζονται στην ιστοσελίδα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών.¹⁰⁵

Κύρια επιδίωξη ήταν η κατασκευή ενός ερωτηματολογίου, που να αποφέρει όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστα αποτελέσματα, τα οποία θα προσεγγίζουν τα πραγματικά δεδομένα. Για το λόγο αυτό, ακολουθήθηκαν σχολαστικά, για το σχεδιασμό του, τα παρακάτω βήματα:

(1^ο Στάδιο) *Καθορισμός των πληροφοριών:* Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται αποκλειστικά σε τραπεζικούς υπαλλήλους (ασχέτως πιστωτικού ιδρύματος στο οποίο απασχολούνται). Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαίο, να καθοριστούν εξαρχής ορισμένα δημογραφικά στοιχεία (έτη προϋπηρεσίας, θέση, κλπ.). Οι πληροφορίες που καθορίζονται σχετίζονται με τη συχνότητα εμφάνισης του φαινομένου (περιστατικό που εμπίπτει στις διατάξεις περί «*ξεπλύματος χρήματος*»), το είδος του, τον τρόπο χειρισμού ειδικών και γενικών περιπτώσεων σήμερα, αλλά και στο παρελθόν, το βαθμό προσαρμογής των πελατών στα «*μέτρα δέουσας επιμέλειας*», την εργασιακή καθημερινότητα των υπαλλήλων σε σχέση με το “*money laundering*”, καθώς και τις γνώσεις τους πάνω στο εν λόγω ζήτημα. Έπρεπε να εξασφαλιστεί ότι οι ερωτήσεις θα είναι πλήρως κατανοητές για όλους τους ερωτώμενους, για το λόγο αυτό θεωρήθηκε σκόπιμο να δοθεί μια διευκρινιστική ερμηνεία της ορολογίας των «*μέτρων δέουσας επιμέλειας*» (υποσημείωση στο ερωτηματολόγιο).

(2^ο Στάδιο) *Επιλογή τύπου ερωτήσεων:* Επελέγησαν κλειστές ερωτήσεις με μία σωστή απάντηση (one best answer), πλην της 2^{ης} ερώτησης, που λόγω της φύσης της, οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν περισσότερες από μία επιλογές. Επίσης διατυπώθηκαν ερωτήσεις της «*Κλίμακας Αξιολόγησης Λίκερτ*» (από «*συμφωνώ απόλυτα*» έως «*διαφωνώ απόλυτα*»). Τέτοιου είδους ερωτήσεις αποφέρουν, κατά κανόνα, ομοιόμορφα και ευκόλως επεξεργάσιμα αποτελέσματα.

(3^ο Στάδιο) *Διατύπωση των ερωτήσεων:* Βάσει του σταδίου αυτού, ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των

---

¹⁰⁵ Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, (28/02/2011) «*Αποτροπή Ξεπλύματος Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας (Σεμινάριο Εξειδικευμένων Γνώσεων)*», http://62.1.43.74/Eti/UplPDFs/ekpeudeutiko/fevrouarios%2011/xeplyma_xrimatos.pdf
Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (Στενημαχίτης Κ.), (21/03/2011) «*Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος στις Τραπεζικές Εργασίες (Σεμινάριο Ενημέρωσης)*», http://62.1.43.74/Eti/UplPDFs/ekpeudeutiko/martios%2011/xeplyma_vromikou_xrimatos_sti_s_trapezikes_ergasies.pdf

ερωτώμενων στους οποίους απευθύνεται, το σκοπό του ερωτηματολογίου και τη θέση των ερωτήσεων μέσα στο ερωτηματολόγιο. Για το λόγο αυτό, χρησιμοποιήθηκε τραπεζική ορολογία, με την οποία οι ερωτώμενοι είναι εξοικειωμένοι, οι ερωτήσεις ήταν σαφείς και συγκεκριμένες, δεν έγινε χρήση συντομογραφιών, δεν χρειάστηκε να διατυπωθούν ευαίσθητες προσωπικές πληροφορίες (πχ. για το εισόδημα του εκάστοτε υπαλλήλου), οι ερωτήσεις τέθηκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε οι απαντήσεις να «βγαίνουν» αβίαστα, χωρίς να απαιτείται χρόνος και προσπάθεια, οι εναλλακτικές απαντήσεις ήταν αμοιβαίως αποκλειόμενες, λογικά διατυπωμένες, ενώ δεν τέθηκαν σε κανένα σημείο μεροληπτικές ερωτήσεις.

(4^ο Στάδιο) *Σειρά των ερωτήσεων:* Αρχικά κοινοποιήθηκε στους ερωτώμενους ο ακαδημαϊκός σκοπός της έρευνας, καθώς και το γεγονός ότι η ανωνυμία των απαντήσεων και η εμπιστευτικότητα είναι εξασφαλισμένη. Στην αρχή τοποθετήθηκαν τα δημογραφικά στοιχεία και, εν συνεχεία, ορισμένες εύκολες ερωτήσεις, που παρακινούν το ενδιαφέρον των ερωτώμενων. Δύσκολες ερωτήσεις, σε γενικές γραμμές, απουσίαζαν. Υπήρξε νοηματική συνοχή των ερωτήσεων (ομαδοποιημένες), ξεκινώντας από το «γενικό» στο «ειδικό».

(5^ο Στάδιο) *Εμφάνιση του ερωτηματολογίου:* Έγινε προσπάθεια το ερωτηματολόγιο να είναι προσεγμένο και ευανάγνωστο. Για το λόγο αυτό προτιμήθηκε οι εναλλακτικές απαντήσεις να έχουν κάθετη μορφή, ενώ οι ερωτήσεις διαχωρίζονταν ξεκάθαρα η μία από την άλλη.

(6^ο Στάδιο) *Προέλεγχος του ερωτηματολογίου:* Πριν τη διανομή του ερωτηματολογίου, πραγματοποιήθηκε μία προληπτική επισκόπηση από τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Δασκαλάκη, καθώς και επικουρικά από ορισμένους τραπεζικούς υπαλλήλους.¹⁰⁶

Σε γενικές γραμμές ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου δεν παρουσίασε ανυπέρβλητες δυσκολίες.¹⁰⁷ Η συμπλήρωσή του δεν απαιτούσε περισσότερο από 5 – 10 λεπτά.¹⁰⁸ Περιελάμβανε συνολικά 17 κλειστού τύπου σύντομες ερωτήσεις (εκ των οποίων οι 4 αναφέρονταν στα δημογραφικά στοιχεία). Αντίγραφό του επισυνάπτεται στο Παράρτημα II της εν λόγω διατριβής.

¹⁰⁶ Σιώμκος Γ., ό. π., σελ. 286 – 310.

¹⁰⁷ Σιώμκος Γ., ό. π., σελ. 310 – 312.

¹⁰⁸ Σιώμκος Γ., ό. π., σελ. 316.

7.1.2 Μεθοδολογικά και Δειγματοληπτικά Στοιχεία της Παρούσας Έρευνας

Η έρευνα διεξήχθη σε δείγμα 80 τραπεζικών υπαλλήλων, που απασχολούνται σε υποκαταστήματα και υπηρεσίες 6 πιστωτικών ιδρυμάτων (Διάγραμμα 7.1) δημόσιου¹⁰⁹ (σε ποσοστό 27,5%) και ιδιωτικού χαρακτήρα¹¹⁰ (σε ποσοστό 72,5%). Η μέθοδος διανομής που χρησιμοποιήθηκε ήταν η «προσωπική μέθοδος» (απευθείας χορήγηση του ερωτηματολογίου στον ερωτώμενο) και τα «on-line ερωτηματολόγια».¹¹¹ Παρά το γεγονός ότι δεν υπήρξε μεγάλη ανταπόκριση (σε ποσοστό περίπου 15%) με τη 2^η μέθοδο, το μέγεθος του δείγματος, που συγκεντρώθηκε τελικά, θεωρείται ικανοποιητικό για τη διεξαγωγή της εν λόγω έρευνας.

Διάγραμμα (7.1)

Αποτελεί ευτύχημα το γεγονός ότι στο δείγμα των 80 ερωτηθέντων υπάρχει ομοιομορφία, ως προς τα έτη προϋπηρεσίας τους, όπως χαρακτηριστικά απεικονίζεται στο Διάγραμμα (7.2). Πρόκειται για μια πολύ σημαντική παράμετρο, που διευκολύνει τη μελέτη της τάσης μεταστροφής – τα τελευταία χρόνια – των τραπεζών (και του νομοθετικού πλαισίου) προς μια αυστηρότερη τήρηση των πολιτικών ασφαλείας, ως προς το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η πλειοψηφία του δείγματος (σε ποσοστό

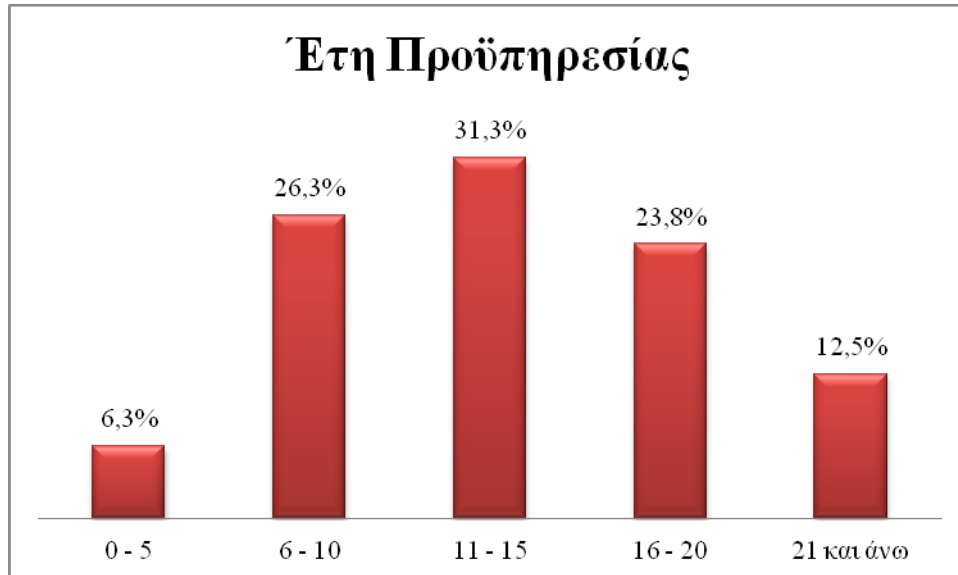
¹⁰⁹ Εθνική Τράπεζα, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

¹¹⁰ Εμπορική Τράπεζα, Alpha Bank, Eurobank, Attica Bank.

¹¹¹ Σιώμοκος Γ., ό. π., σελ. 312 – 314.

αθροιστικά 81,4%) εμφανίζεται να βρίσκεται στην πιο παραγωγική ηλικία (με εργασιακή εμπειρία μεταξύ 6 και 20 έτη).

Διάγραμμα (7.2)

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων απασχολείται σε κατάσταση εξυπηρέτησης πελατών (72,5%). Οι υπόλοιποι αυτοί έρχονται σε καθημερινή φυσική επαφή με τον πελάτη, παράμετρος εξίσου ενδιαφέρουσα, καθώς δύναται να αναδείξει τον αντίκτυπο που έχει η εφαρμογή των πολιτικών “*money laundering*” στην πελατειακή βάση (Διάγραμμα 7.3).

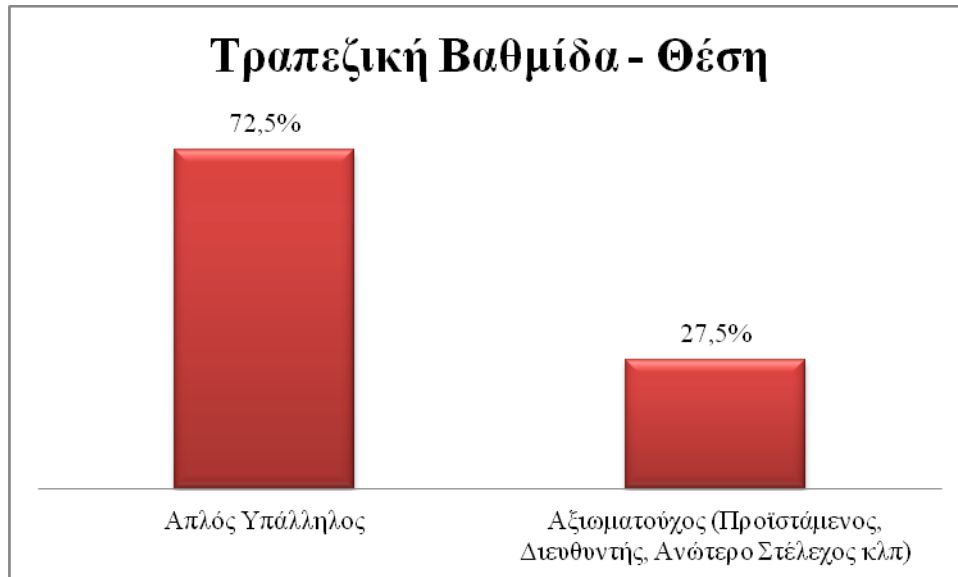
Διάγραμμα (7.3)

Τέλος, στο εν λόγω δείγμα υφίσταται αναλογικά αντιπροσωπευτική συμμετοχή, τόσο απλών υπαλλήλων σε ποσοστό 72,5%, όσο και αξιωματούχων (προϊσταμένων, διευθυντών κλπ.) σε ποσοστό 27,5% (Διάγραμμα 7.4).

Διάγραμμα (7.4)

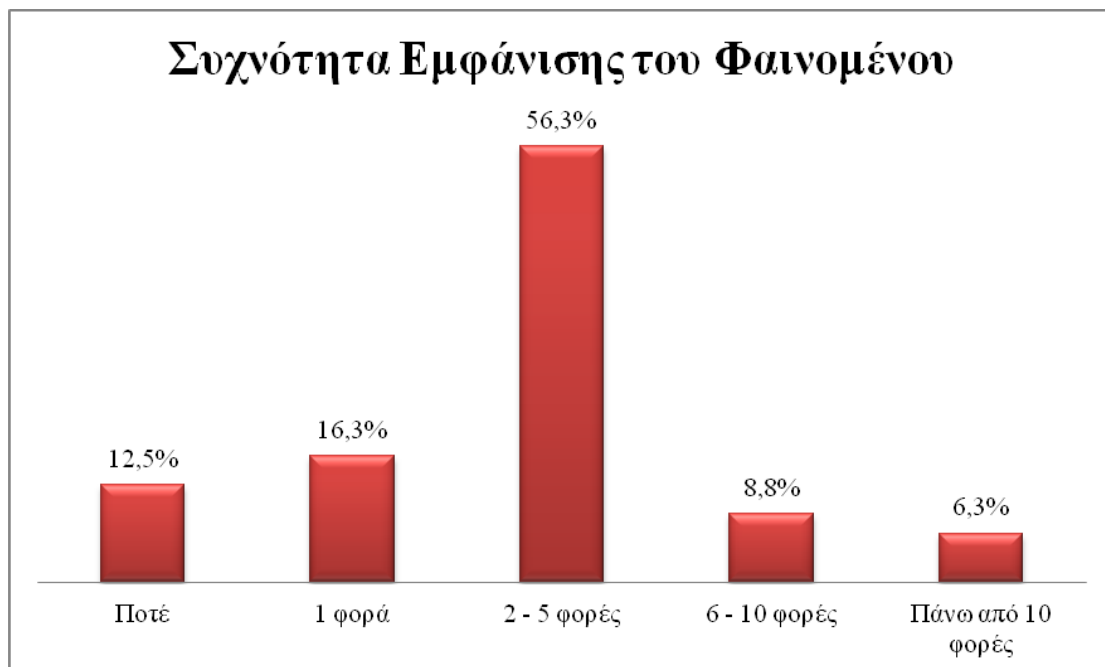

7.2 Παρουσίαση Ευρημάτων της Έρευνας

Στη συνέχεια παρουσιάζονται διαγραμματικά, ανά ερώτηση, τα ποσοτικά ευρήματα της εμπειρικής έρευνας, γύρω από το «ζέπλυμα χρήματος», ενώ ακολουθεί σχετικός σχολιασμός.

1^η ερώτηση: Έχει υποπέσει ποτέ στην αντίληψή σας (έστω και η παραμικρή υπόνοια) περιστατικό που σχετίζεται με «ζέπλυμα χρήματος» ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;

Διάγραμμα (7.5)

Τα ευρήματα της εν λόγω ερώτησης (Διάγραμμα 7.5) αναδεικνύουν τη σημαντικότητα εφαρμογής των μέτρων καταπολέμησης του “*money laundering*”. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που απασχολεί αρκετά συχνά τα πιστωτικά ιδρύματα, «ταράσσοντας τα νερά» της νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας. Το 87,7% του δείγματος δηλώνει ότι έχει υποπέσει στην αντίληψή περιστατικό, που σχετίζεται με παράνομες δραστηριότητες, τουλάχιστον μία φορά, καθ’ όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής του καριέρας. Η συντριπτική πλειοψηφία (ποσοστό 56,3%) αναφέρει ότι έχει αντιμετωπίσει σχετικό περιστατικό 2 έως 5 φορές.

2^η ερώτηση: *Εάν ναι, με τι σχετίζονταν; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες της μίας επιλογής)*

Τα αποτελέσματα (Διάγραμμα 7.6) αναδεικνύουν ότι οι εγκληματίες προσπαθούν «να ξεπλύνουν χρήμα», χρησιμοποιώντας μια πληθώρα τεχνικών του νόμιμου πιστωτικού συστήματος.

Διάγραμμα (7.6)

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι ταμειακές συναλλαγές με από χρήμα αποτελούν την πιο διαδεδομένη τεχνική των εγκληματιών (ποσοστό εμφάνισης στην εν λόγω έρευνα 28,9%). Ακολουθούν τα ύποπτα περιστατικά φοροδιαφυγής (21,1%), η ασυμβατότητα της επαγγελματικής δραστηριότητας του πελάτη με το συναλλακτικό – οικονομικό του προφίλ (17,8%), η άρνηση ή παροχή ψευδών ή ανεπαρκών πληροφοριών για την εξακρίβωσης της ταυτότητά του (13,9%), η μεταφορά κεφαλαίων – εμβασμάτων (12,2%), το «ξέπλυμα χρήματος» με νέες (ηλεκτρονικές)

μεθόδους πληρωμών (5,6%)¹¹² και τέλος, η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (0,6%).

3^η ερώτηση: *Πώς χειριστήκατε το τελευταίο περιστατικό ύποπτης συναλλαγής που θυμάστε;*

Διάγραμμα (7.7)

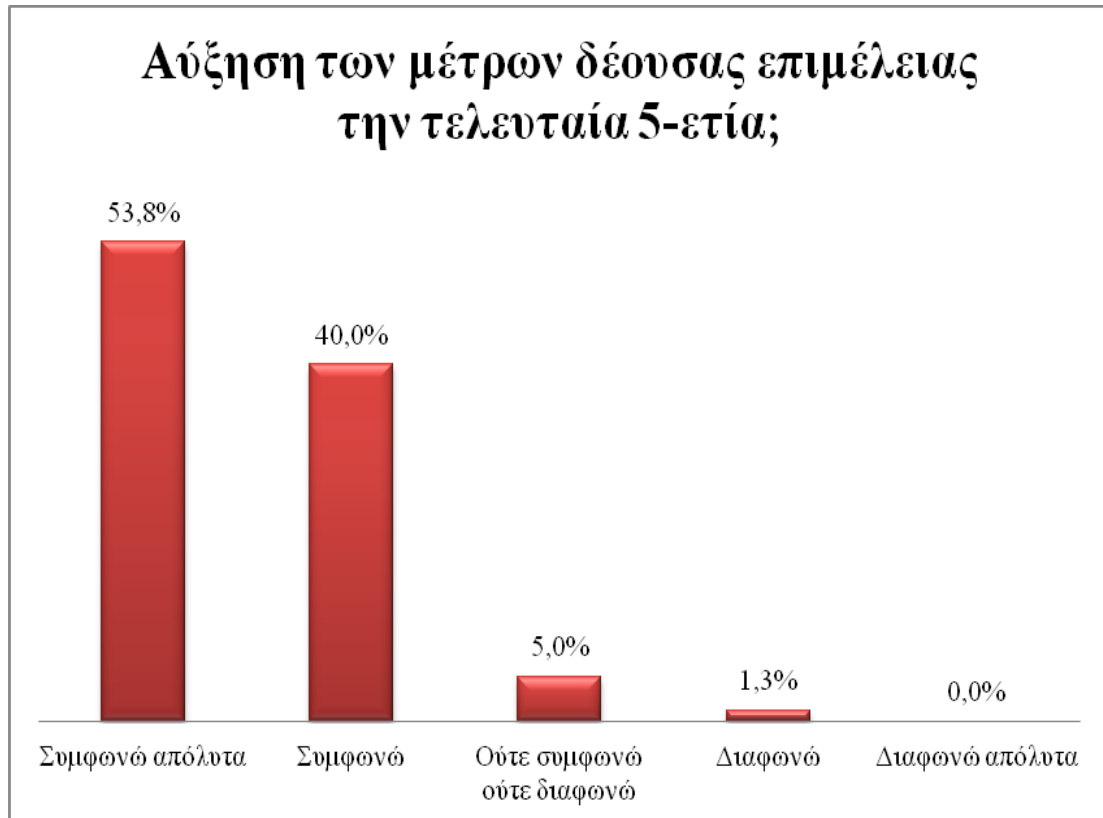

Στο Διάγραμμα (7.7) αναδεικνύεται το γεγονός ότι οι τραπεζικοί υπάλληλοι δεν διστάζουν να συντάξουν «Αναφορά Ύποπτης Συναλλαγής» (ποσοστό αθροιστικά 72,9%) οτιδήποτε υποπίπτει στην αντίληψή τους ως «περίεργο» περιστατικό. Σημαντικό ποσοστό εξίσου αποτελεί και το 24,3%, το οποίο αρνείται να διενεργήσει την «γκρίζα» συναλλαγή, στο πλαίσιο εφαρμογής και υιοθέτησης κριτηρίων «μη αποδεκτού κινδύνου».

¹¹² Το ηλεκτρονικό έγκλημα είναι ευρέως διαδεδομένο και «απλώνει τα δίκτυα του» πέρα από τα φυσικά σύνορα του εκάστοτε εθνικού κράτους. Το ποσοστό, στην εν λόγω έρευνα, εμφανίζεται μάλλον δυσανάλογα χαμηλό, μη αντιπροσωπευτικό της πραγματικότητας. Οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του δείγματος: η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων εργάζεται σε υποκατάστημα, ενώ ο έλεγχος των νέων (ηλεκτρονικών) μεθόδων πληρωμών πραγματοποιείται συνήθως από κεντροποιημένες υπηρεσίες των πιστωτικών ιδρυμάτων. Για περισσότερες πληροφορίες για το ηλεκτρονικό έγκλημα, βλ. Βλαχόπουλος Κ., (2007), *Ηλεκτρονικό Έγκλημα – Μορφές, Πρόληψη, Αντιμετώπιση*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, σελ. 67 – 69.

4^η ερώτηση: Θεωρείτε ότι τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας», που λαμβάνουν οι τράπεζες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, έχουν αυξηθεί – εντατικοποιηθεί την τελευταία 5-ετία;

Διάγραμμα (7.8)

Είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι τα μέτρα δέουσας επιμέλειας και το θεσμικό – νομοθετικό πλαίσιο γύρω από το “*money laundering*” έχει αυστηροποιηθεί. Αυτό καταδεικνύεται και από το Διάγραμμα (7.8), όπου οι τραπεζικοί υπάλληλοι του δείγματος, σε ποσοστό μάλιστα 93,8%, συμφωνούν με την παραπάνω άποψη.

5^η ερώτηση: Πως κρίνετε το βαθμό προσαρμογής των πελατών στα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» (πχ. αυστηρή επίδειξη αστυνομικής ταυτότητας στις συναλλαγές, απαίτηση για προσκόμιση πρόσφατων και επικυρωμένων δικαιολογητικών κλπ.);

Διάγραμμα (7.9)

Μόλις το 7,5% του δείγματος ισχυρίζεται ότι η πλειοψηφία των πελατών αποδέχεται πλήρως τις διαδικασίες ελέγχου και εξακρίβωσης της ταυτότητάς του (Διάγραμμα 7.9). Και αυτό ακούγεται φυσιολογικό, όταν έχει συνηθίσει για δεκαετίες σε ένα διαφορετικό συναλλακτικό μοτίβο συνεργασίας με τα πιστωτικά ιδρύματα. Ωστόσο, ιδιαίτερος ενθαρρυντικός είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία του δείγματος (68,8%) ισχυρίζεται ότι, παρά τις όποιες αρχικές αντιδράσεις, η κατάσταση φαίνεται να ομαλοποιείται σταδιακά και η πελατειακή βάση να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα.

6^η ερώτηση: Η πιστή εφαρμογή των «μέτρων δέουσας επιμέλειας» αναλώνει σημαντικό χρόνο της εργασιακής σας καθημερινότητας;

Διάγραμμα (7.10)

Το 67,5% των ερωτηθέντων παραδέχεται ότι αφιερώνει σημαντικό χρόνο των ημερήσιων επαγγελματικών του καθηκόντων στη πιστή εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για το “*money laundering*”. Το αποτέλεσμα αυτό συμπληρώνει τα ευρήματα της 4^{ης} ερώτησης, περί εντατικοποίησης των «μέτρων δέουσας επιμέλειας» (Διάγραμμα 7.10).

7^η ερώτηση: Κατά την προσωπική σας γνώμη, κρίνετε υπερβολικά τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας», όπως αυτά επιβάλλονται από το εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο;

Διάγραμμα (7.11)

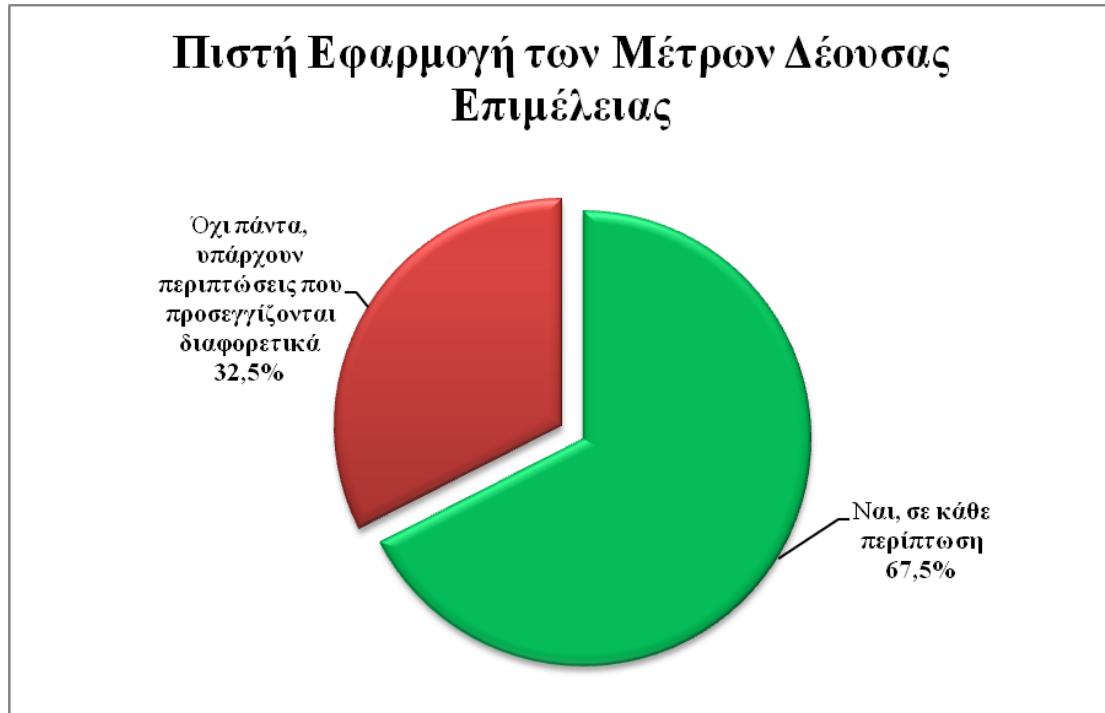

Το Διάγραμμα (7.11) καταδεικνύει ότι υπάρχει σύμπνοια απόψεων των τραπεζικών υπαλλήλων ως προς τη λογικότητα και την αναγκαιότητα εφαρμογής των «μέτρων δέουσας επιμέλειας». Σε ποσοστό 75% αποδέχονται τα μέτρα αυτά ως φυσιολογικά.

8^η ερώτηση: Εφαρμόζετε αυστηρώς και σε κάθε περίπτωση τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» που απαιτούνται;

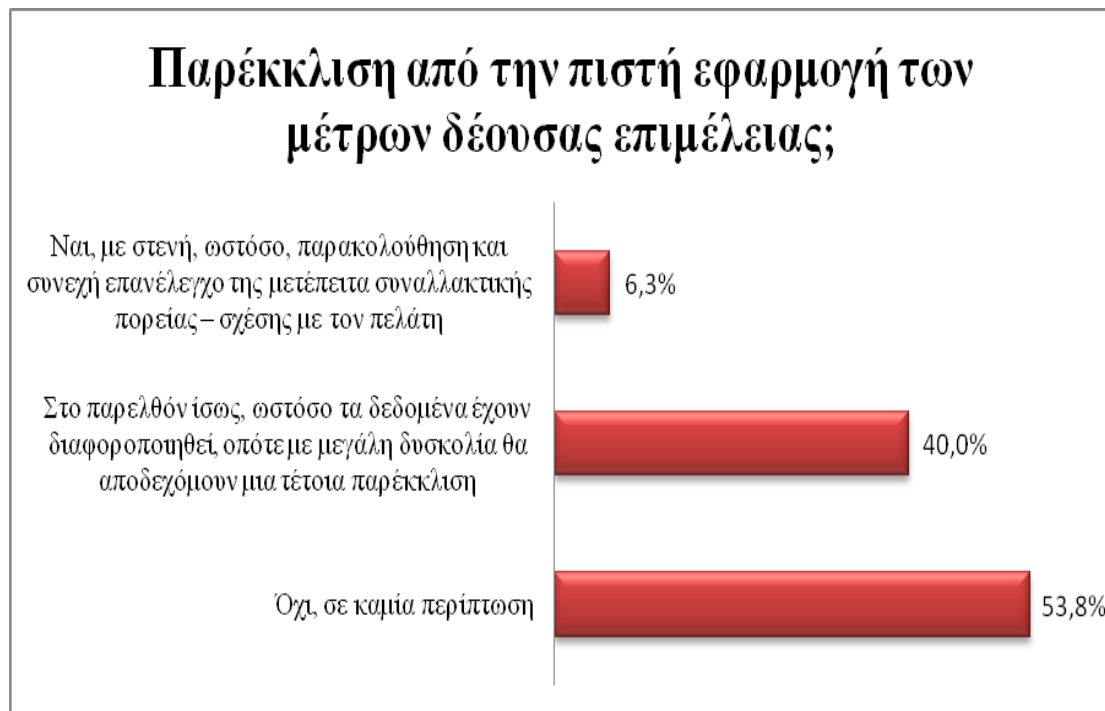
Διάγραμμα (7.12)

Το Διάγραμμα 7.12 αναδεικνύει μια ενδιαφέρουσα παράμετρο. Ναι μεν, η πλειοψηφία (67,5%) παραδέχεται ότι θα τηρήσει, σε κάθε περίπτωση, το σύνολο των απαιτούμενων διαδικασιών, ωστόσο ένα ποσοστό 32,5% υποστηρίζει ότι ενδεχομένως να χειριστεί διαφορετικά μία συγκεκριμένη περίπτωση. Τα εν λόγω δεδομένα θα πρέπει να εξεταστούν κατ' αντιστοιχία με τα ευρήματα της επόμενης ερώτησης (9η).

9^η ερώτηση: Θα δεχόσασταν να παρεκκλίνετε από την εφαρμογή ορισμένων «μέτρων δέουσας επιμέλειας», για να μη δυσαρεστήσετε κάποιο πελάτη ή για να επιτύχετε κάποιο επιχειρησιακό – πωλησιακό σας στόχο (πχ. αποδοχή μίας μεγάλης κατάθεσης ενός ελεύθερου επαγγελματία, έστω γιατρού ή δικηγόρου, για τον οποίο έχετε υποψίες ότι φοροδιαφεύγει);

Διάγραμμα (7.13)

Τα ευρήματα του διαγράμματος (7.13) αναδεικνύουν για ακόμη μια φορά την αυστηροποίηση των «μέτρων δέουσας επιμέλειας» και το πόσο ενταγμένος είναι ο πιστωτικός τομέας στην καταπολέμηση του φαινομένου του «ζεπλώματος χρήματος». Ποσοστό 53,8% υποστηρίζει ότι σε καμία περίπτωση δεν θα αποδεχόταν μια τέτοια παρέκκλιση, ενώ το 40% θα την αποδεχόταν με μεγάλη δυσκολία (με πιθανότητες πολύ λιγότερες σήμερα σε σχέση με το παρελθόν).

10^η ερώτηση: Θεωρείτε ότι επηρεάζεται η ανταγωνιστική θέση μιας τράπεζας, η οποία τηρεί απαρεγκλίτως το κανονιστικό πλαίσιο (πχ. ο απρόθυμος σε συνεργασία πελάτης στρέφεται σε άλλο τραπεζικό ίδρυμα που εφαρμόζει χαλαρότερη πολιτική πάνω στο “money laundering”);

Διάγραμμα (7.14)

Είναι γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (37,5%) συμφωνεί ότι ο απρόθυμος πελάτης (ή ο εγκληματίας πελάτης) ενδέχεται να στραφεί σε άλλο τραπεζικό ίδρυμα του ανταγωνισμού, που μπορεί να εφαρμόζει χαλαρότερη πολιτική πάνω “money laundering”. Ωστόσο πρόκειται για ισχνή πλειοψηφία, που ενδεχομένως να οφείλεται σε αντιλήψεις και πρακτικές του παρελθόντος. Δεν θα πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι το 33,8% του δείγματος, ποσοστό ιδιαίτερα υψηλό, «ούτε συμφωνεί, ούτε διαφωνεί». Το ποσοστό αυτό, ενδεχομένως, αιτιολογείται από τη συντεταγμένη τάση όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων να εφαρμόσουν πλέον απαρεγκλίτως το κανονιστικό πλαίσιο. Ο απρόθυμος πελάτης (πόσο μάλλον ο εγκληματίας πελάτης) είναι πλέον ανεπιθύμητος για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και αν είναι το ύψος των καταθέσεων του ή των κερδών που μπορεί να αποφέρει για την τράπεζα η όποια συνεργασία μαζί του.

11^η ερώτηση: Σε ποιο βαθμό θα κρίνατε τη γνώση σας πάνω στις απαιτούμενες διαδικασίες (εγκύκλιοι – οδηγοί εργασιών της τράπεζάς σας) που σχετίζονται με το «ζέπλυμα χρήματος» και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;

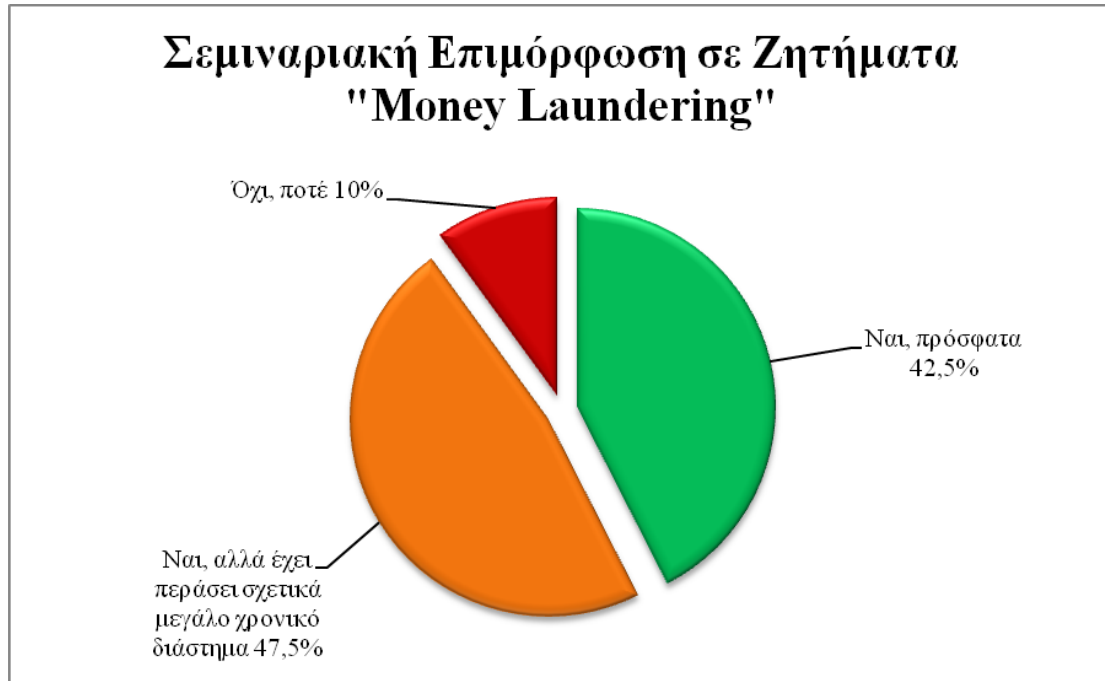
Διάγραμμα (7.10)

Σε ποσοστό αθροιστικά 91,3%, οι ερωτηθέντες δηλώνουν ενήμεροι και γνώστες (σε άριστο ή ικανοποιητικό επίπεδο) των διαδικασιών που σχετίζονται με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

12^η ερώτηση: Έχετε παρακολουθήσει ποτέ σεμινάριο σχετικό με το «ζέπλυμα χρήματος» και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

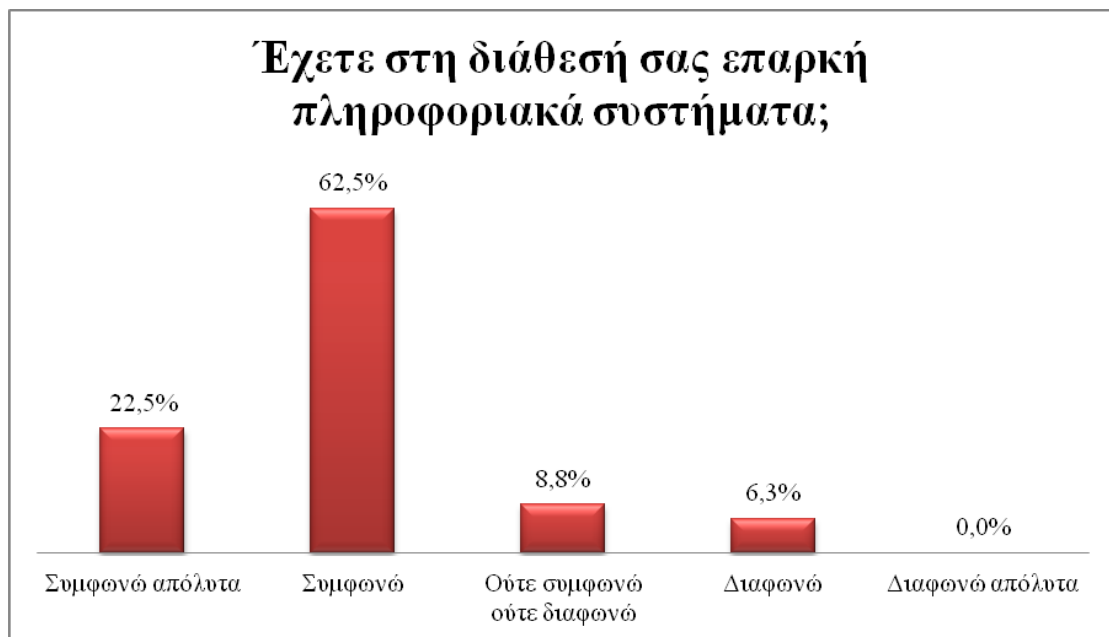
Διάγραμμα (7.16)

Στο πλαίσιο δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης των υπαλλήλων σε θέματα “money laundering”, όπως αυτό επιβάλλεται από το κοινοτικό και εθνικό νομοθετικό πλαίσιο, το 90% των ερωτηθέντων (Διάγραμμα 7.16) δηλώνει ότι έχει παρακολουθήσει σχετικό σεμινάριο ή πρόγραμμα εξειδίκευσης για την καταπολέμηση του «ζέπλυματος χρήματος» και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, έστω και αν έχει περάσει σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα (47,5% των ερωτηθέντων του δείγματος).

13^η ερώτηση: Θεωρείτε ότι το τραπεζικό ίδρυμα, στο οποίο εργάζεστε, διαθέτει επαρκή πληροφοριακά συστήματα και αποτελεσματικές διαδικασίες για τη διαρκή παρακολούθηση λογαριασμών και συναλλαγών, τα οποία διευκολύνουν την ανίχνευση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση συναλλαγών και πελατών υψηλού κινδύνου;

Διάγραμμα (7.17)

Στο πλαίσιο των υποχρεώσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων, να διαθέτουν επαρκή πληροφοριακά συστήματα, σε μεγάλο ποσοστό (αθροιστικά 85%), οι ερωτηθέντες δηλώνουν ότι έχουν στη διάθεσή τους ικανοποιητικά τεχνολογικά μέσα, που διευκολύνουν τον εντοπισμό και την παρακολούθηση ύποπτων συναλλαγών και πελατών «υψηλού κινδύνου».

7.3 Συμπεράσματα – Παρατηρήσεις της Εμπειρικής Έρευνας

Τα κυριότερα συμπεράσματα – παρατηρήσεις της εμπειρικής έρευνας για την τραπεζική πρακτική πάνω στο «ζέπλυμα χρήματος», συνοψίζονται ακολούθως:

- Οι πρακτικές νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελούν πλέον γνώριμο φαινόμενο, που παρεισφρέει στο νόμιμο τραπεζικό κύκλωμα, και γίνεται ολοένα και συχνότερα αντιληπτό.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό ύποπτων συναλλαγών καταγράφεται στις συναλλαγές με από χρήμα (μετρητά).

- Τα πιστωτικά ιδρύματα τηρούν πλέον απαρεγκλίτως το κανονιστικό πλαίσιο, συντάσσοντας «Αναφορές Υποπτών Συναλλαγών», όπου απαιτείται.
- Τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» την τελευταία 5-ετία έχουν εντατικοποιηθεί και αυστηροποιηθεί.
- Ο βαθμός προσαρμογής των πελατών στα «μέτρα δέουσας επιμέλειας», παρά τις αρχικές δυσκολίες, κρίνεται σχετικά ικανοποιητικός.
- Ο τραπεζικός τομέας κατανοεί και αποδέχεται την αναγκαιότητα εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου, παρά το γεγονός ότι η πιστή εφαρμογή των «μέτρων δέουσας επιμέλειας» αναλώνει σημαντικό εργασιακό χρόνο. Για το λόγο αυτό, τοποθετούν επαρκή πληροφοριακά συστήματα ελέγχου και ανίχνευσης ύποπτων συναλλαγών, ενώ παράλληλα καταρτίζουν και επιμορφώνουν το προσωπικό για θέματα καταπολέμησης του «ζεπλούματος χρήματος» και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.
- Τα πιστωτικά ιδρύματα δεν εφαρμόζουν πλέον χαλαρή πολιτική, «κάνοντας εκπτώσεις» σε θέματα ασφάλειας συναλλαγών, ευελπιστώντας σε μια υποτιθέμενη βελτίωση της ανταγωνιστικής τους θέσης. Η τελευταία, μάλιστα, εδώ και μερικά χρόνια, δεν φαίνεται να επηρεάζεται, δεδομένου ότι η πολιτική (σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο) απέναντι στο «ζέπλυμα χρήματος» είναι κοινή και συντεταγμένη για το σύνολο του τραπεζικού τομέα. Το «ζέπλυμα χρήματος» είναι πλέον, με τον πιο ξεκάθαρο τρόπο, ανεπιθύμητο για όλους.

Επίλογος – Συμπεράσματα

Ουδείς θα μπορούσε να αμφισβητήσει το γεγονός ότι το οικονομικό έγκλημα πάντα θα εφευρίσκει τρόπους να επιβιώνει και να αποκτά νομιμοφανή χαρακτηριστικά, «απλώνοντας τα δίκτυα του» στο νόμιμο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τις τελευταίες δεκαετίες, ωστόσο, η αποτροπή της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί καίριο ζήτημα της παγκόσμιας οικονομικής ατζέντας. Η παρούσα διατριβή προσεγγίζει το φαινόμενο, σκιαγραφώντας το κανονιστικό πλαίσιο σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο και αποτυπώνοντας την τάση μεταστροφής του (εγχώριου και μη) χρηματοπιστωτικού τομέα, προς μια συνειδητή τήρηση των θεσμοθετημένων διατάξεων καταπολέμησης του εν λόγω φαινομένου.

Θεωρήθηκε επιβεβλημένο, να δοθεί εξ αρχής ένας σαφής και εμπειριστατωμένος ορισμός του “*money laundering*”: πρόκειται για τη διαδικασία, μέσω της οποίας τα εγκληματικής προέλευσης έσοδα αποκόπτονται από την πηγή προέλευσής τους και ενσωματώνονται στο νόμιμο οικονομικό σύστημα. Στη βιβλιογραφία, το «ζέπλυμα χρήματος» εξετάζεται συνδυαστικά με το φαινόμενο της «χρηματοδότησης της τρομοκρατίας». Το μέγεθος των κεφαλαίων, που «ξεπλένονται» ετησίως, εκτιμάται περί τα 2% με 5% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Ως προς το θεωρητικό υπόβαθρο του “*money laundering*”, έχουν αναπτυχθεί τρία μοντέλα επισκόπησης του φαινομένου: (α) τα μοντέλα των κύκλων, (β) το τελεολογικό μοντέλο, (γ) το αμερικανικό μοντέλο τριών φάσεων. Η διατριβή εξετάζει διεξοδικότερα το αμερικανικό μοντέλο, το οποίο εμφανίζει να έχει και τη μεγαλύτερη απήχηση. Βάσει του εν λόγω μοντέλου, η διαδικασία του «ζέπλυματος χρήματος» υλοποιείται σε τρία διαφορετικά στάδια – φάσεις: (α) φάση «τοποθέτησης», (β) φάση «διαστρωμάτωσης», (γ) φάση «ολοκλήρωσης – ενσωμάτωσης». Για κάθε φάση ξεχωριστά, οι εγκληματίες εφαρμόζουν ποικίλες τεχνικές εξαπάτησης.

Την τελευταία 20ετία αναπτύχθηκαν σε διεθνές επίπεδο μια σειρά δράσεων απέναντι στη καταπολέμηση του “*money laundering*” (Σύμβαση της Βιέννης, Σύμβαση του Στρασβούργου, Σύμβαση του ΟΟΣΑ, Σύμβαση του Παλέρμο, Σύμβαση κατά της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας). Ωστόσο, το πρώτο ολοκληρωμένο, θεσμοθετημένο πλαίσιο αντιμετώπισης του φαινομένου συντάσσεται από τη FATF με τις 40 Συστάσεις για το «Ξέπλυμα Χρήματος» (“40 Recommendations on Money Laundering”) και τις 9 Ειδικές Συστάσεις για την Τρομοκρατία (“9 Special

Recommendations on Terrorist Financing”). Σε πολύ μεγάλο βαθμό, η κοινοτική (Οδηγία 2005/60/EK και Κανονισμός (ΕΚ) 1781/2006) και εθνική (Ν.3691/2008) νομοθεσία βασίζεται στην πιστή εφαρμογή των εν λόγω συστάσεων. Μεταξύ άλλων, βάσει των διατάξεων του Ν.3691/2008, συστήνεται στην Ελλάδα η *Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας*.

Στο πλαίσιο των υποχρεώσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, απέναντι στο “*money laundering*”, και βάσει του *Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας* της ΕΕΤ, τα πιστωτικά ιδρύματα, μεταξύ άλλων, προβαίνουν σε ενδελεχή έλεγχο αναγνώρισης και πιστοποίησης της ταυτότητας των πελατών, εφαρμόζουν ρητά την Αρχή “*Know your Customer*” (KYC), με βάση τον εκτιμώμενο κίνδυνο, εγκαθιστούν επαρκή πληροφοριακά συστήματα, εκπαιδεύουν και επιμορφώνουν το προσωπικό.

Είναι γεγονός ότι η πρακτική εφαρμογή του Ν.3691/2008, στα πρώτα χρόνια υλοποίησής του, προσκρούει στο ελληνικό έλλειμμα διακυβέρνησης. Αναποτελεσματική απονομή δικαιοσύνης, φαινόμενα διαφθοράς και απροθυμία ανάληψης υψηλού πολιτικού κόστους έχουν ως αποτέλεσμα τη διστακτική εφαρμογή των εν λόγω διατάξεων. Ωστόσο, τα τελευταία 2 – 3 χρόνια, είναι εμφανής η μεταστροφή του χρηματοπιστωτικού τομέα προς μια αυστηρότερη τήρηση του νομοθετικού πλαισίου, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και από τα ευρήματα της εμπειρικής έρευνας της εν λόγω διατριβής.

Η εμπειρική μελέτη σκιαγραφεί, σε μεγάλο βαθμό, την τάση εντατικοποίησης της εφαρμογής των «*μέτρων δέουσας επιμέλειας*» στην Ελλάδα. Τα πιστωτικά ιδρύματα, στο σύνολό τους (χωρίς υπερβολή), εφαρμόζουν απαρεγκλίτως και συντεταγμένα το κανονιστικό πλαίσιο, απέναντι στο “*money laundering*”, αδιαφορώντας για την ενδεχόμενη απώλεια εφήμερων κερδών. Η φήμη και η αξιοπιστία, άλλωστε, αποτελεί το σημαντικότερο προϊόν για ένα τραπεζικό ίδρυμα. Επιπλέον, ενθαρρυντικό αποτελεί το γεγονός ότι η πελατειακή βάση, παρά τους αρχικούς ενδοιασμούς της, σταδιακά και ομαλά προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα.

Ορισμένα δευτερεύοντα – εξίσου σημαντικά ωστόσο – συμπεράσματα, απόρροια της εμπειρικής μελέτης, που ενισχύουν την παραπάνω τάση εντατικοποίησης, συνοψίζονται ακολούθως: Αν και αναγνωρίζεται το γεγονός ότι ο μέσος τραπεζικός υπάλληλος αφιερώνει αναλογικά σημαντικό εργασιακό χρόνο για την τήρηση των «*μέτρων δέουσας επιμέλειας*», δεν δυσανασχετεί, συμφωνεί με τη

λογικότητα του κανονιστικού πλαισίου και την εφαρμογή των συγκεκριμένων μέτρων και συντάσσει «Αναφορές Υποπτων Συναλλαγών», όπου απαιτείται, κατανοώντας την αναγκαιότητα συντεταγμένης καταπολέμησης του φαινομένου. Συμμετέχει, άλλωστε, και σε επιμορφωτικά σεμινάρια για το “*money laundering*”, υπό την αιγίδα των πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ τα πληροφοριακά συστήματα εντοπισμού ύποπτων συναλλαγών φαίνεται να είναι επαρκή και αξιόπιστα. Σε σχέση, με το παρελθόν, ο μέσος τραπεζικός υπάλληλος είναι περισσότερο υποψιασμένος σε φαινόμενα, που σχετίζονται με το «*ζέπλυμα χρήματος*», προφανώς λόγω της κατάρτισής του, αλλά και λόγω της διαθέσιμης τεχνολογίας. Για το λόγο αυτό, υποπίπτουν στην αντίληψή του περιστατικά “*money laundering*” ολοένα και συχνότερα. Τέλος, βάσει των ευρημάτων, η συνηθέστερη μέθοδος – τεχνική, που χρησιμοποιούν οι εγκληματίες, συνεχίζει να είναι η συναλλαγή με απτό χρήμα (μετρητά).

Το ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες σαφώς και δεν εξαντλείται στα στενά πλαίσια της εν λόγω διατριβής. Ως προς το θεωρητικό υπόβαθρο, θα μπορούσε κανείς να επικεντρωθεί περαιτέρω στις χώρες που επιλέγουν να μην εφαρμόζουν ή να εφαρμόζουν μερικώς τις Συστάσεις της FATF, αναζητώντας τα πιθανά αίτια. Επίσης, ένα ενδιαφέρον πεδίο για περαιτέρω εμβάθυνση σε πολυποίκιλα επίπεδα θα μπορούσε να είναι αυτό της «*χρηματοδότησης της τρομοκρατίας*». Τέλος, ως προς το κομμάτι της εμπειρικής μελέτης, μία αντίστοιχη έρευνα, πάνω στην πελατειακή βάση αυτή τη φορά, ενδεχομένως να αναδείξει μια διαφορετική οπτική γωνία του “*money laundering*».

Βιβλιογραφία

Βιβλία – Άρθρα

Βλαχόπουλος Κ., (2007), *Ηλεκτρονικό Έγκλημα – Μορφές, Πρόληψη, Αντιμετώπιση*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Κάτσιοι Σ., (2008), *Το Οικονομικό Έγκλημα στην Αρχιτεκτονική των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων – Τα πρότυπα ως εργαλεία της Σύγχρονης Διακυβέρνησης*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Κάτσιοι Σ., (1998), *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος – Η Γεωπολιτική του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Συστήματος: Το Φαινόμενο της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες*, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη.

Ρεπούσης Σ., (2010), *Χρηματοοικονομική Απάτη και Διαφθορά, Μορφές – Πρόληψη – Καταπολέμηση*, εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη.

Σιώμοι Γ., Μαύροι Δ., (2008), *Έρευνα Αγοράς*, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Στεννημαχίτης Κ. (Attica Bank), (2012), *Καταπολέμηση του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας για στελέχη της Attica Bank (σημειώσεις)*, εκδόσεις Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο – Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Στεννημαχίτης Κ. (Attica Bank), (2012), *Καταπολέμηση του Ξεπλύματος Βρώμικου Χρήματος και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας – Μελέτες Περιπτώσεων (Case Studies) – Κριτήρια – Ανάλυση – Σχολιασμός*, εκδόσεις Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο – Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Τραγάκης Γ., (1996), *Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Τσιρίδης Π., (2009), *Ο Νέος Νόμος για το Ξέπλυμα Χρήματος (Ν.3691/2008)*, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Hopton D., (2009), *Money Laundering – A Concise Guide for All Business*, 2nd ed., Gover publishing, London.

Masciandaro D., Takats E., Unger B., (2007), *Black Finance – The Economics of Money Laundering*, Edward Elgar publishing, Gr. Britain.

Pickett K.H.S., Pickett J., (2002), *Financial Crime – Investigation and Control*, John Wiley publishing, New York.

Reuter P., Truman E.M., (2004), *Chasing Dirty Money – The Fight against Money Laundering*, Institute for International Economics, Washington, DC.

Unger B., (2007), *The Scale and Impacts of Money Laundering*, Edward Elgar publishing, Gr. Britain.

Walker J., (1999), *How Big is Global Money Laundering?*, Journal of Money Laundering Control, 3 (1).

Διαδικτυακοί τόποι

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ), (2007), «Κώδικας Ηθικής Συμπεριφοράς και Δεοντολογίας της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και του Ομίλου της», http://www.nbg.gr/wps/wcm/connect/7a5bdc75-1018-457a-a34d-ea4e931e6c98/%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%91%CE%A3+%CE%97%CE%98%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%A3+%CE%A3%CE%A5%CE%9C%CE%A0%CE%95%CE%A1%CE%99%CE%A6%CE%9F%CE%A1%CE%91%CE%A3+%26+%CE%94%CE%95%CE%9F%CE%9D%CE%9F%CE%A4%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%91%CE%A3_GR.pdf?MOD=AJPERES

Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (05/02/2007), «Οι Διεθνείς Συμβάσεις της Βιέννης, του Στρασβούργου και των Ηνωμένων Εθνών», <http://www.hba.gr/Xrimatopistotiko/3xrimatDetails.asp?Mpage=14&Id=24>

Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (03/02/2007), «Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1781/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Νοεμβρίου 2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών (L 345/8.12.2006, σ. 1 επ.)», <http://www.hba.gr/Xrimatopistotiko/3xrimatDetails.asp?Mpage=14&Id=24>

Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), (29/01/2007), «Συστηθήκατε; Αν όχι... ..κάντε το τώρα», <http://62.1.43.74/2Tomeis/UpFiles/xeplyma/HBA-leaflet-Nov06.pdf>

Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο, (28/02/2011) «Αποτροπή Ξεπλύματος Χρήματος και Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας (Σεμινάριο Εξειδικευμένων Γνώσεων)», http://62.1.43.74/Eti/UpPDFs/ekpeudeutiko/fevrouarios%2011/xeplyma_xrimatos.pdf

Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο (Στενημαχίτης Κ.), (21/03/2011) «Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος στις Τραπεζικές Εργασίες (Σεμινάριο Ενημέρωσης)»,

http://62.1.43.74/Eti/UplPDFs/ekpeudeutiko/martios%2011/xerplyma_vromikou_xrim atos_stis_trapezikes_ergasies.pdf

Η Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (11/05/2008), «Οδηγία 2008/20/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαρτίου 2008 για την τροποποίηση της οδηγίας 2005/60/EK σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όσον αφορά τις εκτελεστικές αρμοδιότητες που ανατίθενται στην Επιτροπή», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:076:0046:0047:EL:PDF

Η Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (01/08/2006), «Οδηγία 2006/70/EK της Επιτροπής της 1^{ης} Αυγούστου 2006 για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον ορισμό του 'πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου' και τα τεχνικά κριτήρια για την εφαρμογή της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την εφαρμογή της εξαίρεσης σε περιπτώσεις άσκησης χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας σε περιστασιακή ή πολύ περιορισμένη βάση», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:214:0029:0034:EL:PDF

Η Πρόσβαση στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (04/12/2001), «Οδηγία 2001/97/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2001 για την τροποποίηση της οδηγίας 91/308/EOK του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://eur->

lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:344:0076:0081:EL:PDF

Καθημερινή, (01/02/2008), «Ξέπλυμα Χρήματος: Μία επικερδής επιχείρηση με ανυπολόγιστο κόστος»,

http://mobile.kathimerini.gr/4Dcgi/4dcgi/ w_articles_kathextra_1_01/02/2008_22051

3

Κυριακόπουλος Π., Γκόρτσος Χ., Στεφανίδης Θ., Παναγιωτίδης Β., (2006), «*Πρόληψη της Χρησιμοποίησης του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας*», Ελληνική Ένωση Τραπεζών,

http://62.1.43.74/5Ekdosis/UplPDFs//deltia/4_2006/4-41.pdf

Σύνδεσμος Τραπεζών Κύπρου, (2009), «*Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας*», Κύπρος, http://www.acb.com.cy/codes/bankingconduct2009_gr.pdf

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), «*Οδηγίες και Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης*», <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/moneyl/ee.aspx>

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), (05/08/2008) «*Νόμος 3691/2008 – Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας,

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9D.3691-5.8.2008-%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%BB%CE%AE_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CF%83%CF%8C%CE%B4%CF%89%CE%BD.pdf

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), (26/10/2005) «*Οδηγία 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CE%AF%CE%B1.60-26.10.2005-%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CF%83%CF%85%CF%83%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82_%CE%B1%CF%80%CF%8C_%CF%80%CE%B

[1%CF%81%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CF%82_%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82.pdf](#)

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), (15/11/2006), «Κανονισμός (ΕΚ) 1781/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Νοεμβρίου 2006 περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών», Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

<http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82%28%CE%95%CE%9A%29.1781-15.11.2006->

[%CE%A0%CE%BB%CE%B7%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AE_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B9%CF%82_%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%AD%CF%82_%CF%87%CF%81%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD_%CF%80%CE%BF%CF%83%CF%8E%CE%BD.pdf](#)

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), «*Νομοθεσία*»,

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/money/legislation.aspx>

Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), «*Πράξεις Διοικητή και Αποφάσεις ΕΤΠΘ*»,

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/money/acts.aspx>

Τσιγκρής Α, (24/08/2008), «*Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες*», Καθημερινή,

http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_economy_1_24/08/2008_282179

Alpha Bank, (τελευταία ενημέρωση: 07/07/2009), «*Κώδικας δεοντολογίας*»,

<https://www.alpha.gr/page/default.asp?id=5393&la=1>

Bank for International Settlement, (December 1988) “*Prevention of criminal use of the banking system for the purpose of money laundering*”,

<http://www.bis.org/publ/bcbse137.pdf>

Financial Action Task Force (FATF), (22/02/2013), “*High-risk and Non-cooperative Jurisdictions*”,

<http://www.fatf->

[gafi.org/media/fatf/documents/statements/Public%20Statement%2022%20february%202013.pdf](http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/statements/Public%20Statement%2022%20february%202013.pdf)

Financial Action Task Force (FATF), (June 2010), “*Risk Based Approach*”,
<http://www.fatf-gafi.org/documents/riskbasedapproach/>

Financial Action Task Force (FATF), (October 2003), “*FATF 40 Recommendations*”,

<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/FATF%20Standards%20-%2040%20Recommendations%20rc.pdf>

Financial Action Task Force (FATF), (October 2001) “*FATF IX Special Recommendations*”,

<http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/FATF%20Standards%20-%20IX%20Special%20Recommendations%20and%20IN%20rc.pdf>

Financial Action Task Force (FATF), “*Who we are – What is the FATF?*”,
<http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/>

Financial Action Task Force (FATF), “*FATF members and observers*”,
<http://www.fatf-gafi.org/pages/aboutus/membersandobservers/#d.en.3147>

Hellenic FIU, “*Greek FIU – home page*”,

http://www.hellenic-fiu.gr/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=54&lang=el

Hellenic FIU, (10/03/2011) «*Νόμος 3632/2011 – Σύσταση της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης*», Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας,

http://www.hellenic-fiu.gr/images/stories/files/N3932_2011_tropopoiitikos_of_N3691_2008.pdf

International Money Laundering Information Network (IMoLIN), “*IMoLIN – home page*”, <http://www.imolin.org>

Organization for Economic Cooperation and Development (OECD), (2011), “*Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transaction and Related Documents*”,

<http://www.oecd.org/investment/anti-bribery/anti-briberyconvention/38028044.pdf>

Unger B, Siegel M., Ferwerda J., de Kruijf W., Busuioic M., Wokke K., Rawlings G., (16/02/2006), *The Amounts and the Effects of Money Laundering – Report for the Ministry of Finance*, Utrecht School of Economics – Australian National University,

http://www.maurizioturco.it/Media/2006_02_16_report_for_the_m.pdf

United Nations (UN), (09/12/1999), “*International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism*”, New York, <http://www.un.org/law/cod/finterr.htm>

United Nations Office on Drugs and Crimes (UNODC), (2004), “*United Nations Convention against Organized Crime and the Protocols Thereto*”, United Nations, New York,

<http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>

United Nations Office on Drugs and Crimes (UNODC), (1988), “*United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances*”, United Nations, http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf

Γλωσσάριο

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΦΜ: Αριθμός Φορολογικού Μητρώου

ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

ΕΕΤ: Ελληνική Ένωση Τραπεζών

ΕΚ: Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

ΕΛΑΣ: Ελληνική Αστυνομία

ΕΠΕΥ: Επιχειρήσεις Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών

ΕΤΕ: Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος

ΕΤΙ: Ελληνικό Τραπεζικό Ινστιτούτο

ΕΤΠΘ: Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων

ΜΧΠ: Μονάδα Χρηματοπιστωτικών Πληροφοριών

ΟΜΚ: Όπλα Μαζικής Καταστροφής

ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

ΠΔΤΕ: Πράξη Διοικητή Τράπεζας της Ελλάδος

ΤτΕ: Τράπεζα της Ελλάδος

BIS: Bank of International Settlements

EU: European Union

FATF: Financial Action Task Force (Ομάδα Χρηματοπιστωτικής Δράσης)

FIU: Financial Intelligence Unit

IMoLIN: International Money Laundering Information Network

KYC: Know Your Customer (Γνώριζε τον Πελάτη σου)

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development

RBA: Risk Based Approach

UN: United Nations

UNODC: United Nations Office on Drugs and Crimes

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ενδεικτική Τυπολογία Ασυνήθων ή Υποπτων Συναλλαγών Δραστηριότητες που Ενδεχομένως Υποδηλώνουν Ξέπλυμα Χρήματος (Απόφαση Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων ΕΤΠΘ 285/6/2009)

- 1 Παροχή ανεπαρκών ή υποπτων πληροφοριών και στοιχείων για την πιστοποίηση της ταυτότητάς του πελάτη**
  - 1.1 Πελάτης κατά τη σύναψη σύμβασης με πιστωτικό ίδρυμα, αρνείται να προσκομίσει τα προβλεπόμενα έγγραφα επαλήθευσης ταυτότητας, προσκομίζει έγγραφα αμφιβόλου γνησιότητας, δίνει ανεπαρκείς ή ανακριβείς πληροφορίες ή διαπιστώνεται ότι έδωσε πληροφορίες που είναι εξαιρετικά δύσκολο ή δαπανηρό να επαληθευθούν.
  - 1.2 Πελάτης δείχνει απροθυμία για την παροχή στοιχείων προκειμένου να διαμορφωθεί το οικονομικό/συναλλακτικό του προφίλ.
  - 1.3 Εκπρόσωπος νομικού προσώπου που επιχειρεί να συνάψει σύμβαση για λογαριασμό του νομικού προσώπου, αρνείται να δώσει πληροφορίες ή παρέχει ανεπαρκείς ή ανακριβείς πληροφορίες για τη φύση και το σκοπό των εργασιών της, για τον τόπο της εγκατάστασής της, τη μετοχική της σύνθεση ή τους ελέγχοντες αυτήν, την ταυτότητα των πραγματικών δικαιούχων φυσικών προσώπων, την προσδοκώμενη κίνηση των λογαριασμών της, άλλες αιτούμενες πληροφορίες ή δεν προσκομίζει, παρά τις σχετικές υπομνήσεις του πιστωτικού ιδρύματος, τα κατά περίπτωση απαιτούμενα νομιμοποιητικά έγγραφα, όπως αυτά αναφέρονται στο κεφ. 5 της Απόφασης ΕΤΠΘ 281/17-3-2009.
  - 1.4 Πελάτης δεν παρέχει στοιχεία του τρίτου προσώπου για λογαριασμό του οποίου ενεργεί.
  - 1.5 Πελάτης που προτίθεται να αγοράσει τίτλους εισηγμένους σε οργανωμένη αγορά, δεν ανταποκρίνεται με προθυμία στην απαίτηση του υπαλλήλου του πιστωτικού ιδρύματος να προβεί στην ταυτοποίησή του κατά τα οριζόμενα στο Ν. 3691/2008 και την Απόφαση ΕΤΠΘ 281/2009 και να προσκομίσει τα σχετικά έγγραφα επαλήθευσής της.

- 1.6 Πελάτης διενεργεί συχνές συναλλαγές ή συναλλαγές μεγάλης αξίας, οι οποίες δεν συνάδουν με το οικονομικό/συναλλακτικό του προφίλ.
- 1.7 Γίνεται πίστωση λογαριασμού πελάτη από πολλά τρίτα πρόσωπα, η οποία δεν δικαιολογείται από το είδος της επαγγελματικής του δραστηριότητας.
- 1.8 Σε μεταφορές κεφαλαίων, ο εντολέας προβάλλει αντιρρήσεις ή επικαλείται προσκόμματα στην απαίτηση της τράπεζας, που θα εκτελέσει την μεταφορά, για καταγραφή και επαλήθευση των στοιχείων της ταυτότητάς του και των στοιχείων της συναλλαγής.
- 1.9 Πελάτης, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, παρά το ότι ενημερώνεται για τις υποχρεώσεις ταυτοποίησής του, αρνείται, δεν ανταποκρίνεται με προθυμία ή προσπαθεί να πείσει ή να παρεμποδίσει τον υπάλληλο του πιστωτικού ιδρύματος από την καταγραφή των αναγκαίων πληροφοριών που αφορούν την ταυτότητά του ή να συμπληρώσει τα έγγραφα της συναλλαγής με τα απαιτούμενα στοιχεία ή ζητεί να εξαιρεθεί από την υποχρέωση να παράσχει τα στοιχεία του για καταγραφή και τήρηση αρχείου με αυτά.
- 1.10 Κατατίθενται ή αναλαμβάνονται συστηματικά ποσά, τα οποία είναι λίγο χαμηλότερα από το εκάστοτε όριο που απαιτείται για την εφαρμογή της διαδικασίας πιστοποίησης της ταυτότητας του πελάτη.
- 1.11 Διαπιστώνεται συχνή μεταβίβαση μετοχών εξωχώριας εταιρείας ή εταιρείας με ανώνυμες μετοχές, που μπορεί να συνεπάγεται αδυναμία εντοπισμού του πραγματικού δικαιούχου.
- 1.12 Επαναδραστηριοποιούνται αιφνίδια εταιρείες μετά από μακρά περίοδο αδράνειάς τους, ιδίως όταν πρόκειται για εξωχώριες εταιρείες ή εταιρείες με ανώνυμες μετοχές.
- 1.13 Δικηγόρος φέρεται να χρησιμοποιεί προσωπικούς του λογαριασμούς για συναλλαγές φυσικών ή νομικών προσώπων που εκπροσωπεί.

2 Μεταφορά κεφαλαίων

- 2.1 Κατατίθενται συχνά διάφορα μικρά ποσά σε λογαριασμούς πελάτη, που ακολούθως συνενώνονται σε κύριο λογαριασμό και μεταφέρονται εκτός της χώρας, ιδίως σε χώρα ή περιοχή που θεωρείται φορολογικός παράδεισος ή δεν εφαρμόζει επαρκώς τις συστάσεις της FATF ή θεωρείται αυξημένου κινδύνου για λόγους Ξεπλύματος Χρήματος ή Χρηματοδότησης Τρομοκρατίας.

- 2.2 Ανοίγονται λογαριασμοί φυσικών ή νομικών προσώπων, οι οποίοι δεν εμφανίζουν κίνηση ανάλογη με το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη, αλλά χρησιμοποιούνται μόνο για μεταφορές κεφαλαίων προς το εξωτερικό.
- 2.3 Πραγματοποιούνται συχνές μεταφορές κεφαλαίων υψηλού ποσού από και προς χώρες που θεωρούνται φορολογικοί παράδεισοι ή καταφύγια τραπεζικού απορρήτου ή από και προς μια γεωγραφική περιοχή υψηλού κινδύνου, χωρίς εμφανή επιχειρηματικό λόγο, που να συνδέεται με την δραστηριότητα και το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη.
- 2.4 Πολλές εισερχόμενες εντολές μεταφοράς ή καταθέσεις κεφαλαίων μικρών ποσών υπέρ του ιδίου πελάτη πραγματοποιούνται με τη χρήση τραπεζικών επιταγών και εντολών πληρωμής. Σχεδόν αμέσως όλα ή τα περισσότερα κεφάλαια μεταφέρονται σε άλλη πόλη ή χώρα κατά τρόπο ασυμβίβαστο με την επιχειρηματική δραστηριότητα ή το ιστορικό του πελάτη.
- 2.5 Εισερχόμενες εντολές μεταφοράς κεφαλαίων μεγάλων ποσών εισπράττονται από τρίτο πρόσωπο, χωρίς να προκύπτει οικογενειακή, εμπορική ή άλλη επαγγελματική σχέση μεταξύ του δικαιούχου της εντολής και του τρίτου προσώπου που εισπράττει το προϊόν μεταφοράς.
- 2.6 Λογαριασμός πελάτη εμφανίζει κατά σύστημα χρεοπιστώσεις, οι οποίες δεν έχουν εμφανή σχέση με νόμιμες συναλλαγές, αγαθά ή υπηρεσίες.
- 2.7 Κεφάλαια αποστέλλονται ή λαμβάνονται από το ίδιο πρόσωπο, από και προς διαφορετικούς λογαριασμούς, χωρίς να υπάρχει εμφανής οικονομικός σκοπός.
- 2.8 Πραγματοποιούνται αλληπάλληλες μεταφορές κεφαλαίων, χωρίς προφανή σκοπό, που ενδέχεται να υποδηλώνουν παρεμπόδιση της ανίχνευσης των τελικών δικαιούχων.
- 2.9 Γίνονται ασυνήθεις μεταφορές κεφαλαίων μεταξύ λογαριασμών, που τηρούνται στο όνομα νομικών προσώπων, με το ίδιο ιδιοκτησιακό καθεστώς (πχ. εξωχώριες εταιρείες με τον ίδιο πραγματικό δικαιούχο).
- 2.10 Πραγματοποιούνται επαναλαμβανόμενες μεταφορές κεφαλαίων προς δικαιούχο στο εξωτερικό, ο οποίος δεν διατηρεί λογαριασμό στην τράπεζα του εξωτερικού, στην οποία μεταφέρονται τα εμβάσματα.
- 2.11 Πραγματοποιούνται μεταφορές κεφαλαίων από το εξωτερικό προς πελάτη στην Ελλάδα, ο οποίος στη συνέχεια μεταφέρει τα ποσά σε τρίτους.

- 2.12 Εντολές μεταφοράς κεφαλαίων μικρών ποσών λαμβάνονται συχνά στο όνομα πελάτη, ο οποίος στη συνέχεια δίδει εντολή διασυνοριακής μεταφοράς μεγάλων ποσών.
- 2.13 Κινήσεις κεφαλαίων πραγματοποιούνται από μία τράπεζα σε άλλη και τελικώς τα κεφάλαια επιστρέφουν στην πρώτη τράπεζα.
- 2.14 Παρατηρείται μεγάλη κίνηση κεφαλαίων από και προς το εξωτερικό από επιχείρηση, η οποία δεν πραγματοποιεί εισαγωγές ή εξαγωγές αγαθών ή υπηρεσιών.
- 2.15 Λαμβάνονται εντολές μεταφοράς κεφαλαίων σημαντικού ύψους από το εξωτερικό προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο χωρίς προφανή οικονομικό σκοπό.
- 2.16 Λογαριασμός ανταποκριτή πιστώνεται με ποσά σημαντικού ύψους που δεν είναι συμβατά με την ως τότε κίνηση του λογαριασμού.

3 Δραστηριότητες ασύμβατες με την επιχειρηματική/επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη και το εν γένει συναλλακτικό/οικονομικό του προφίλ

- 3.1. Διαπιστώνεται σημαντική αύξηση καταθέσεων επιχείρησης, χωρίς αντίστοιχη αύξηση της δραστηριότητάς της.
- 3.2. Κατατίθενται σε λογαριασμό μεγάλα ποσά σε μετρητά, τα οποία δεν δικαιολογούνται από την επιχειρηματική δραστηριότητα του πελάτη και το συναλλακτικό/οικονομικό του προφίλ.
- 3.3. Συναλλαγές εμπορικής εταιρείας πραγματοποιούνται κατά κανόνα με μετρητά και όχι με τα συνήθως χρησιμοποιούμενα αξιόγραφα και μέσα πληρωμής για τη διενέργεια εμπορικών συναλλαγών.
- 3.4. Τραπεζικός λογαριασμός, που τηρείται στο όνομα φυσικού ή νομικού προσώπου, χρεώνεται και πιστώνεται με μεγάλα ποσά, τα οποία δεν δικαιολογούνται από το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη.
- 3.5. Μεγάλος αριθμός επιταγών, ή χρηματικών εντολών κατατίθενται σε λογαριασμό ή εκδίδονται εις βάρος του λογαριασμού, ενώ η φύση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του δικαιούχου του λογαριασμού δεν δικαιολογεί τέτοια δραστηριότητα.

- 3.6. Κατατίθενται σε λογαριασμό επιταγές σημαντικού ύψους χωρίς να προκύπτει οικογενειακή, εμπορική ή άλλη επαγγελματική σχέση μεταξύ του δικαιούχου του λογαριασμού και του προηγούμενου οπισθογράφου.
- 3.7. Επιχείρηση πραγματοποιεί καταθέσεις μετρητών σημαντικά μεγαλύτερου ύψους, σε σχέση με ανάλογου μεγέθους επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου.
- 3.8. Γίνεται αυξημένη χρήση πιστωτικών διευκολύνσεων και άλλων χρηματοδοτήσεων του διεθνούς εμπορίου, που έχουν ως αποτέλεσμα διευρυμένη κίνηση κεφαλαίων μεταξύ χωρών, όπου τέτοια εμπορική συναλλαγή δεν θεωρείται αναμενόμενη, λαμβανομένης υπόψη και της συνήθους επιχειρηματικής δραστηριότητας του πελάτη.
- 3.9. Δημιουργούνται μεγάλα υπόλοιπα σε λογαριασμούς καταθέσεων, που στη συνέχεια μεταφέρονται σε λογαριασμούς στο εξωτερικό, τα οποία δεν δικαιολογούνται από την επιχειρηματική δραστηριότητα του πελάτη.
- 3.10. Πελάτης αιτείται την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών διαχείρισης του χαρτοφυλακίου του, είτε σε ξένα νομίσματα, είτε σε χρεόγραφα, ενώ η πηγή των κεφαλαίων του είναι αδιαφανής ή δεν συμβαδίζει με την οικονομική του επιφάνεια και την επιχειρηματική του δραστηριότητα.
- 3.11. Γίνονται σημαντικές (σε αριθμό ή και ποσά) καταθέσεις σε μετρητά από φυσικά ή νομικά πρόσωπα χωρίς προφανή οικονομικό σκοπό, ιδιαίτερα εάν στη συνέχεια τα ποσά των καταθέσεων αυτών μεταφέρονται, εντός συντόμου χρονικού διαστήματος, από τον λογαριασμό του πελάτη σε προορισμό που δεν φαίνεται να συνδέεται με τις δραστηριότητές του.
- 3.12. Πλοιοκτήτριες εταιρείες ή εταιρείες διαχείρισης πλοίων διενεργούν συναλλαγές ή διεξάγουν εργασίες που δεν σχετίζονται με ναυτιλιακές δραστηριότητες.
- 3.13. Διενεργούνται συναλλαγές που αφορούν αγορές μεγάλου ύψους στο όνομα ανηλίκων ή ατόμων με ειδικές ανάγκες ή ατόμων που στερούνται την οικονομική ή τη δικαιοπρακτική δυνατότητα να πραγματοποιήσουν τις συναλλαγές αυτές.
- 3.14. Διενεργούνται από νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού σκοπού συναλλαγές, τα χαρακτηριστικά των οποίων δεν εμπίπτουν στο σκοπό και τις συνήθειες δραστηριότητες των ως άνω προσώπων.

3.15. Διενεργούνται συναλλαγές μεταξύ μερών τα οποία δεν ενεργούν για ίδιο λογαριασμό, αλλά επιχειρούν να αποκρύψουν την ταυτότητα του πραγματικού δικαιούχου.

4 Συναλλαγές σε μετρητά

4.1. Πραγματοποιούνται μεγάλου ύψους καταθέσεις και αναλήψεις μετρητών που δεν δικαιολογούνται από το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη.

4.2. Λογαριασμός καταθέσεων πιστώνεται με καταθέσεις μεγάλων ποσών σε μετρητά από τρίτους, χωρίς να εμφανίζεται στην τράπεζα ο δικαιούχος του λογαριασμού.

4.3. Διαπιστώνεται κίνηση λογαριασμών με πολλές καταθέσεις μετρητών και αντίστοιχες αναλήψεις, με έκδοση επιταγών μεγάλων ποσών, ενώ το υπόλοιπο των λογαριασμών παραμένει χαμηλό.

4.4. Ενεργοποιούνται αδρανείς λογαριασμοί, ιδίως με καταθέσεις μετρητών, μέσω καταστημάτων διαφορετικών από αυτό στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός.

4.5. Ανταλλάσσονται μεγάλες ποσότητες χαρτονομισμάτων μικρής ονομαστικής αξίας έναντι χαρτονομισμάτων μεγαλύτερης αξίας.

4.6. Κατατίθενται μετρητά σε τραπεζικούς λογαριασμούς σε ξένο νόμισμα, χωρίς αυτό να παρατηρείται σε άλλες επιχειρήσεις του ιδίου κλάδου.

4.7. Γίνονται στον ίδιο λογαριασμό πολυάριθμες διαδοχικές καταθέσεις μικρών ποσών, το συνολικό ύψος των οποίων είναι ιδιαίτερα σημαντικό.

4.8. Παρουσιάζεται αδικαιολόγητη αύξηση του όγκου των συναλλαγών σε μετρητά σε ορισμένα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων.

4.9. Γίνεται συχνή εμφάνιση από τα ίδια πρόσωπα, πλαστών χαρτονομισμάτων, ακάλυπτων επιταγών ή επιταγών που εμφανίζονται για είσπραξη σε χρόνο σημαντικά μεταγενέστερο της ημερομηνίας έκδοσής τους.

4.10. Πελάτης εκδίδει έναντι μετρητών τραπεζικές επιταγές, ή αγοράζει ταξιδιωτικές επιταγές μεγάλου ύψους.

4.11. Πελάτης διατηρεί πολλούς λογαριασμούς στην ίδια τράπεζα και καταθέτει στους επιμέρους λογαριασμούς ποσά σε μετρητά, το συνολικό άθροισμα των οποίων ανέρχεται σε μεγάλο ύψος.

4.12. Διαπιστώνονται καταθέσεις μετρητών σε λογαριασμό φυσικού προσώπου από διάφορα πρόσωπα χωρίς προφανή οικονομικό σκοπό.

- 4.13. Διενεργούνται μεγάλες αναλήψεις σε μετρητά από αδρανή λογαριασμό ή από λογαριασμό ο οποίος είχε πρόσφατα πιστωθεί με μεγάλα εισερχόμενα εμβάσματα.
- 4.14. Διαπιστώνεται συμμετοχή, με την καταβολή μεγάλου ποσού μετρητών, στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου εταιρειών.
- 4.15. Πελάτης χρησιμοποιεί την πιστωτική του κάρτα για συναλλαγές μεγάλου ύψους και στη συνέχεια εξοφλεί σε μετρητά το υπόλοιπό της, χωρίς επαρκή αιτιολογία για την προέλευση των κεφαλαίων.
- 4.16. Πελάτης αδυνατεί να προσκομίσει δικαιολογητικά για καταθέσεις μεγάλων ποσών και να εξηγήσει την προέλευση και τη χρήση των κεφαλαίων.

5 Άλλες ύποπτες δραστηριότητες ή κινήσεις του πελάτη

- 5.1. Το τηλέφωνο του σπιτιού ή της επιχείρησης του πελάτη είναι απενεργοποιημένο ή γίνονται συχνές και αδικαιολόγητες αλλαγές αριθμών κινητών και σταθερών τηλεφώνων, όπως και αδρανοποιήσεις εταιρικών διευθύνσεων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (inactive company emails).
- 5.2. Πελάτης ζητά να μην αποστέλλεται η κίνηση του λογαριασμού του ή η αλληλογραφία με το πιστωτικό ίδρυμα γενικότερα στη διεύθυνση εργασίας ή κατοικίας του για διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών (hold mail).
- 5.3. Εκδηλώνεται ασυνήθης νευρικότητα στη συμπεριφορά προσώπων κατά τη διεξαγωγή της συναλλαγής.
- 5.4. Λογαριασμοί κλείνουν μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα από τότε που ανοίχθηκαν, ιδίως μετά από απαίτηση της τράπεζας για προσκόμιση των απαιτούμενων δικαιολογητικών, και τα σχετικά κεφάλαια μεταφέρονται.
- 5.5. Ανοίγεται λογαριασμός στο όνομα πελάτη, φυσικού ή νομικού προσώπου, του οποίου η κατοικία ή ο τόπος εργασίας ή η έδρα, αντίστοιχα, δεν είναι στην περιοχή που εξυπηρετείται από το κατάστημα.
- 5.6. Παρατηρείται μεγάλη αύξηση των χρηματαποστολών σε συγκεκριμένο κατάστημα τράπεζας ή σε καταστήματα συγκεκριμένης περιοχής.
- 5.7. Διενεργούνται μεγάλου ύψους συναλλαγές από πρόσφατως ιδρυθέντα νομικά πρόσωπα, οι οποίες δεν δικαιολογούνται από τα περιουσιακά τους στοιχεία.

- 5.8. Διενεργούνται συναλλαγές στις οποίες εμπλέκονται νομικά πρόσωπα που έχουν σταματήσει τη δραστηριότητά τους ή που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες.
- 5.9. Φυσικό ή νομικό πρόσωπο επιλέγει να κλείσει τους λογαριασμούς του, λόγω αρνητικής δημοσιότητας.
- 5.10. Υπάρχει η φήμη στην τοπική κοινωνία ότι ο πελάτης ενδεχομένως προβαίνει σε παράνομες δραστηριότητες.
- 5.11. Πελάτης εμφανίζει για μακρό χρονικό διάστημα δυσανάλογα μεγάλα έσοδα από τυχερά παίγνια ή στοιχήματα.
- 5.12. Συναλλασσόμενοι διατηρούν λογαριασμούς σε πολλά πιστωτικά ιδρύματα, που λειτουργούν στην ίδια περιοχή, χωρίς προφανή οικονομικό σκοπό.
- 5.13. Διαπιστώνεται ότι πελάτες επιμένουν πάντοτε να συναλλάσσονται με τον ίδιο υπάλληλο ακόμα και για συναλλαγές ρουτίνας ή σταματούν να συναλλάσσονται με την τράπεζα σε περίοδο απουσίας συγκεκριμένου υπαλλήλου.
- 5.14. Μεταφέρονται συχνά κεφάλαια σε λογαριασμό φυσικού προσώπου χαμηλού εισοδήματος.
- 5.15. Εκδίδονται επιταγές στον κομιστή οι οποίες εξοφλούνται μετά από πολλές οπισθογραφίες.
- 5.16. Γίνονται συνεχώς πιστώσεις τραπεζικού λογαριασμού με ταξιδιωτικές επιταγές σε συνάλλαγμα.
- 5.17. Επανελημμένα αγοράζονται ή πωλούνται τίτλοι χωρίς προφανή οικονομικό σκοπό (όπως για παράδειγμα με ζημία του επενδυτή).
- 5.18. Αναφορικά με μη κερδοσκοπικές ή φιλανθρωπικές οργανώσεις:
  - Εμφανίζεται δυσαρμονία μεταξύ των πηγών των κεφαλαίων και του ύψους των συγκεντρωθέντων κεφαλαίων, πχ. μεγάλου ύψους κεφάλαια συλλέγονται από κοινότητες, που τα μέλη τους έχουν χαμηλό βιοτικό επίπεδο.
  - Παρουσιάζεται απότομη αύξηση στη συχνότητα και το ύψος των διενεργούμενων συναλλαγών ή το αντίθετο, δηλαδή εμφανίζεται να παραμένουν κεφάλαια στο λογαριασμό της οργάνωσης για πολύ μεγάλη χρονική περίοδο.
  - Δεν γίνονται εισφορές από δωρητές που διαμένουν στη χώρα που έχει έδρα η οργάνωση.

- Πραγματοποιούνται μεταφορές κεφαλαίων σε διάφορες χώρες, ιδίως σε χώρες υψηλού κινδύνου, χωρίς να δικαιολογείται από το σκοπό της οργάνωσης με βάση το καταστατικό της.
- Διαπιστώνεται ότι δεν έχουν προσωπικό, γραφεία, τηλεφωνικούς αριθμούς.

6 Χρήση θυρίδων

- 6.1. Γίνεται συχνή χρήση θυρίδας από συνδικαιούχους ή αντιπροσώπους τους, ιδίως δε σε περιπτώσεις διακίνησης συσκευασιών μεγάλου όγκου, οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν για την μεταφορά υψηλών χρηματικών ποσών σε μετρητά ή άλλων ογκωδών αντικειμένων.
- 6.2. Ανοίγονται με αυξανόμενη συχνότητα θυρίδες σε συγκεκριμένο κατάστημα πιστωτικού ιδρύματος, ιδιαίτερα από ιδιώτες που δεν διαμένουν, ούτε εργάζονται στην περιοχή του καταστήματος, παρά την παροχή ανάλογων υπηρεσιών σε καταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων πλησιέστερα στον τόπο διαμονής ή εργασίας τους.
- 6.3. Γίνεται συχνή αλλαγή των συνδικαιούχων των θυρίδων.

7 Δάνεια

- 7.1. Πελάτης που έχει λάβει δάνειο, προβαίνει σε μερική ή ολική αποπληρωμή του δανείου, χωρίς να είναι γνωστή η προέλευση των κεφαλαίων του.
- 7.2. Παρέχεται εγγύηση για δάνειο από εγγυητή, άγνωστο στην τράπεζα και χωρίς εμφανή οικονομική – οικογενειακή σχέση με τον δικαιούχο του δανείου.
- 7.3. Ο σκοπός του αιτούμενου δανείου είναι ασαφής με ταυτόχρονη επίδειξη προθυμίας για καταβολή μετρητών ως εγγύησης.
- 7.4. Πελάτες εξοφλούν αιφνιδίως ληξιπρόθεσμα δάνεια.
- 7.5. Υποβάλλεται αίτηση για τη λήψη δανείου με εμπράγματα εξασφάλιση περιουσιακά στοιχεία, που δεν έχουν γνωστή προέλευση ή είναι ασυμβίβαστα προς την οικονομική κατάσταση των αιτούντων.
- 7.6. Υποβάλλεται αίτηση από πελάτη για παροχή πίστωσης, όταν η προέλευση της ίδιας συμμετοχής είναι αδιαφανής ή αδικαιολόγητη.
- 7.7. Πελάτης λαμβάνει δάνειο και δεν το χρησιμοποιεί για το σκοπό για τον οποίο το ζήτησε, αλλά το καταθέτει σε λογαριασμό για κάποιο διάστημα και στην συνέχεια το αναλαμβάνει σε μετρητά.

- 7.8. Πελάτης παρέχει άμεσα ρευστοποιήσιμες εξασφαλίσεις, ως εγγύηση για τη λήψη δανείου αγοράς ή επισκευής ακινήτου.
- 7.9. Ο πελάτης μεταφέρει κεφάλαια στο εξωτερικό, προκειμένου να τα χρησιμοποιήσει ως εγγύηση για τη λήψη δανείου και στη συνέχεια μεταφέρει το ποσό στην Ελλάδα, εμφανίζοντάς το ως δάνειο προς αυτόν ή την επιχείρησή του

8 Υποπτη συμπεριφορά υπαλλήλου του ιδρύματος

- 8.1. Υπάλληλος έχει πολυέξοδο τρόπο ζωής που δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τα εισοδήματα του.
- 8.2. Υπάλληλος παραλείπει να συμμορφωθεί με θεσμοθετημένες πολιτικές και διαδικασίες του πιστωτικού ιδρύματος, ιδίως αν υπηρετεί στον τομέα της διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων σημαντικών πελατών.
- 8.3. Υπάλληλος είναι απρόθυμος να πάρει άδεια.
- 8.4. Υπάλληλος διατηρεί κοινωνικές σχέσεις πέραν του συνήθους με πελάτες του ιδρύματος.

9 Ξέπλυμα χρήματος μέσω του Διεθνούς Εμπορίου

- 9.1. Διαπιστώνεται η υπερτιμολόγηση ή υποτιμολόγηση προϊόντων, μέσω διαφόρων τεχνικών.
- 9.2. Εκδίδονται πολλά τιμολόγια για το ίδιο εμπόρευμα.
- 9.3. Διαπιστώνεται υπερεκτίμηση ή υποεκτίμηση της ποσότητας του προϊόντος, η οποία προκύπτει από διαφορές που εμφανίζονται σε διάφορα φορτωτικά έγγραφα, πχ εμφανίζονται σημαντικές διαφορές μεταξύ της περιγραφής του εμπορεύματος στην φορτωτική και στο τιμολόγιο.
- 9.4. Η ποσότητα του προϊόντος δεν συμβαδίζει με τη συνήθη κλίμακα εμπορικών δραστηριοτήτων του εξαγωγέα ή του εισαγωγέα.
- 9.5. Ο τύπος του μεταφερόμενου εμπορεύματος θεωρείται «υψηλού κινδύνου» όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος, πχ. αγαθά υψηλής αξίας – χαμηλού όγκου (για παράδειγμα κοσμήματα), τα οποία έχουν υψηλή αξία και δυσκολίες αποτίμησης.
- 9.6. Το είδος του μεταφερόμενου εμπορεύματος διαφέρει από τη συνήθη εμπορική δραστηριότητα του εξαγωγέα ή του εισαγωγέα.

- 9.7. Γίνεται μεταφορά του εμπορεύματος σε ή από μία περιοχή θεωρούμενη ως «υψηλού κινδύνου», όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος.
- 9.8. Η πληρωμή δεν συνάδει με το βαθμό κινδύνου της συναλλαγής, πχ. γίνεται προπληρωμή του εμπορεύματος προς νέο προμηθευτή με έδρα σε χώρα «υψηλού κινδύνου».

10 Ξέπλυμα χρήματος μέσω της αγοραπωλησίας ακινήτων

- 10.1. Διενεργούνται συναλλαγές αγοραπωλησίας ακινήτων σε τιμή πολύ υψηλότερη ή πολύ χαμηλότερη από την εμπορική τους αξία.
- 10.2. Εξοφλείται τίμημα αγοράς ακινήτου με επιταγές πληρωτέες στον κομιστή ή οπισθογραφημένες υπέρ τρίτου προσώπου, μη σχετιζόμενου προς την αγοραπωλησία.
- 10.3. Εξοφλείται τίμημα αγοράς ακινήτου μέσω πολλών επιταγών που έχουν εκδοθεί σε διαταγή ενός πωλητή την ίδια ημέρα.
- 10.4. Εξοφλείται τίμημα αγοράς ακινήτου με χρήματα προερχόμενα από λογαριασμό τρίτου πρόσωπου, το οποίο δεν έχει σχέση με τον αγοραστή που εμφανίζεται στο συμβόλαιο της αγοραπωλησίας.
- 10.5. Αγοραπωλησία ακινήτου εμφανίζεται να έχει πραγματοποιηθεί χωρίς να έχει τηρηθεί ο απαιτούμενος από το νόμο τύπος, πχ. με ιδιωτικό συμφωνητικό.
- 10.6. Από τα στοιχεία του ακινήτου που αναφέρονται στο συμβόλαιο μεταβίβασης προκύπτει ότι το ακίνητο έχει περιέλθει στην κυριότητα του πωλητή πολύ πρόσφατα.

11 Ξέπλυμα χρήματος μέσω των Νέων Μεθόδων Πληρωμής

- 11.1. Πελάτης διενεργεί συναλλαγές μεγάλης αξίας με προπληρωμένη κάρτα, εκμεταλλευόμενος τη δυνατότητα τροφοδότησης της, χωρίς αυτοπρόσωπη παρουσία στην τράπεζα, πχ. μέσω ATM, internet banking κλπ.
- 11.2. Πελάτης αγοράζει μεγάλο αριθμό προπληρωμένων καρτών από την ίδια τράπεζα.
- 11.3. Διενεργούνται πληρωμές υψηλών υπολοίπων χρεωστικών ή πιστωτικών καρτών με μετρητά, χωρίς να είναι γνωστή η προέλευση των κεφαλαίων.

11.4. Πελάτης πιστώνει το λογαριασμό του με ποσά σημαντικού ύψους σχεδόν αποκλειστικά μέσω ATM, που μπορεί να υποδηλώνει πρόθεσή του να αποφεύγει την αυτοπρόσωπη παρουσία του στην τράπεζα.

12 Ξέπλυμα χρήματος μέσω χρησιμοποίησης νομικών προσώπων

12.1. Ανοίγονται λογαριασμοί σε μία τράπεζα από διάφορες εξωχώριες εταιρείες που έχουν τον ίδιο πραγματικό δικαιούχο και διενεργούνται πολύπλοκες ή ασυνήθεις μεταφορές από τον έναν λογαριασμό στον άλλο.

12.2. Γίνεται προσπάθεια απόκρυψης του πραγματικού δικαιούχου μέσω πολύπλοκης δομής νομικών προσώπων.

12.3. Πραγματοποιείται πίστωση λογαριασμού νομικού προσώπου από άλλο νομικό πρόσωπο με τον ίδιο πραγματικό δικαιούχο, με προσκόμιση ιδιωτικού συμφωνητικού σύναψης δανείου ως δικαιολογητικού, στο οποίο αναφέρονται ασυνήθεις όροι, πχ. παρέχεται δάνειο χωρίς εξασφάλιση ή χωρίς αποπληρωμή τόκων.

13 Υποπτες συναλλαγές/δραστηριότητες που ενδεχομένως συνδέονται ή σχετίζονται με φοροδιαφυγή

13.1. Πελάτης είναι απρόθυμος να προσκομίσει το εκκαθαριστικό της φορολογικής δήλωσης φυσικού προσώπου ή την υποβληθείσα δήλωση φορολογίας εισοδήματος νομικού προσώπου, ως προαπαιτούμενου για την διαμόρφωση του οικονομικού/συναλλακτικού του προφίλ, παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις εκ μέρους του εποπτευόμενου ιδρύματος.

13.2. Υπάρχουν πληροφορίες από εξωτερική πηγή (τοπική κοινωνία, μέσα ενημέρωσης κλπ.) ότι πελάτης εμπλέκεται σε δραστηριότητες που πιθανώς συνδέονται με φοροδιαφυγή ή ότι ο τρόπος διαβίωσής του είναι δυσανάλογα πολυτελής σε σχέση με τα προκύπτοντα, από τη φορολογική του δήλωση, στοιχεία.

13.3. Πελάτης διενεργεί συναλλαγές, ιδίως καταθέσεις μετρητών, που δεν είναι συμβατές με τη φορολογική του δήλωση ή με τη δηλωθείσα επαγγελματική του δραστηριότητα (κυρίως ως προς το ύψος ή τις πηγές του δηλωθέντος εισοδήματος του).

- 13.4. Πελάτης εμφανίζει, κατά την αίτηση λήψης δανείου, εισοδήματα που δεν προκύπτουν από τη φορολογική του δήλωση, προκειμένου να δικαιολογήσει την ικανότητα εξυπηρέτησης υψηλότερου ποσού δανείου.
- 13.5. Πελάτης παρουσιάζει ικανότητα πληρωμής ή αποπληρωμής δανείων, που δεν δικαιολογείται με βάση τη φορολογική του δήλωση.
- 13.6. Πελάτης πραγματοποιεί μεγάλους δωρεές, χωρίς να δικαιολογείται από το δηλωθέν εισόδημά του και το οικονομικό/συναλλακτικό του προφίλ.
- 13.7. Πελάτης αρνείται να προσκομίσει τα απαιτούμενα παραστατικά ή προκύπτουν ανακολουθίες σε τιμολόγια ή παραστατικά που προσκομίζει για να δικαιολογήσει τις συναλλαγές του, όπως απουσία βασικών στοιχείων του τιμολογίου (επωνυμία και διεύθυνση, ΑΦΜ, αριθμός παραστατικού, ημερομηνία έκδοσης κλπ.), απεικόνιση προϊόντων ή υπηρεσιών μη συνδεδεμένων με την δραστηριότητα του πελάτη, γενικόλογες περιγραφές προϊόντων ή υπηρεσιών που εμφανίζονται να έχουν υψηλό κόστος.
- 13.8. Διενεργούνται συχνές ή σημαντικού ύψους συναλλαγές που αφορούν πωλήσεις προϊόντων ευάλωτων σε απάτη ΦΠΑ (όπως, υπολογιστές, είδη τηλεφωνίας, προϊόντα ήχου ή εικόνας, ηλεκτρονικό εξοπλισμό, λευκές συσκευές κα.) και δεν είναι συμβατές με το συνήθη τρόπο συναλλακτικής δραστηριότητας επαγγελματιών του κλάδου.
- 13.9. Χρησιμοποιείται προσωπικός λογαριασμός του ιδιοκτήτη ή του υπαλλήλου εταιρείας, αντί του εταιρικού λογαριασμού, για τη διενέργεια συναλλαγών της εταιρείας, με σκοπό την απόκρυψη πωλήσεων ή άλλων εταιρικών γεγονότων.
- 13.10. Γίνεται μεταφορά κεφαλαίων για την εξόφληση της αγοράς αγαθών ή της παροχής υπηρεσιών σε λογαριασμό άλλον από αυτόν του πωλητή, ιδίως σε λογαριασμούς εξωχώριων εταιρειών.
- 13.11. Πραγματοποιούνται συναλλαγές (όπως κατάθεση τραπεζικών επιταγών, κατάθεση μετρητών, εκταμίευση δανείου κα.) που υποδηλώνουν υψηλότερη αξία αγοραπωλησίας ακίνητης περιουσίας από αυτήν που αναγράφεται στο συμβόλαιο, προς αποφυγή πληρωμής υψηλότερου φόρου μεταβίβασης ακινήτων.
- 13.12. Πραγματοποιούνται αγορές ακινήτων ή αγαθών μεγάλης, αξίας, όπως σκαφών αναψυχής, πολυτελών αυτοκινήτων ή έργων τέχνης, από πρόσωπα εγκατεστημένα σε περιοχή εξωχώριων δραστηριοτήτων ή χώρα χαμηλής

φορολογίας, των οποίων ο πραγματικός δικαιούχος είναι φυσικό πρόσωπο με δηλούμενο εισόδημα που δεν δικαιολογεί τις αγορές αυτές.

- 13.13. Διενεργούνται συχνές ή σημαντικού ύψους συναλλαγές προς/από: α) μη συνεργάσιμα κράτη ως προς τη διαφάνεια και την ανταλλαγή των πληροφοριών σε φορολογικά θέματα, όπως αυτά καθορίζονται από την εκάστοτε ισχύουσα Απόφαση του Υπουργού Οικονομικών, β) χώρες ή περιοχές με σοβαρές αδυναμίες στο καθεστώς καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος ή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, περιλαμβανομένης της μη ένταξης των φορολογικών εγκλημάτων στα βασικά αδικήματα.
- 13.14. Διενεργούνται συναλλαγές σε λογαριασμούς εταιρειών νεοσύστατων ή νεοαποκτηθεισών με έδρα σε διεθνές χρηματοπιστωτικό κέντρο ή χώρα με ιδιαίτερα ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς ή σε ταχυδρομική διεύθυνση κατοικίας φυσικού προσώπου, που είναι ασυνήθεις σε σχέση με τον εταιρικό σκοπό των εν λόγω εταιρειών ή που σχετίζονται με ιδιαίτερα ασαφείς εταιρικούς σκοπούς.
- 13.15. Διενεργούνται σημαντικού ύψους συναλλαγές σε λογαριασμό πελάτη για τον οποίο το πιστωτικό ίδρυμα έχει λάβει αιτήματα από φορολογικές, τελωνειακές, δικαστικές ή διωκτικές αρχές, για την παροχή στοιχείων ή την επιβολή προσωρινών μέτρων διασφάλισης του Δημοσίου ή σε λογαριασμούς μελών της οικογένειάς του ή στενών συνεργατών του.
- 13.16. Η συναλλακτική δραστηριότητα πελάτη για τον οποίο έχουν έρθει σε γνώση του πιστωτικού ιδρύματος αιτήματα από φορολογικές, τελωνειακές, δικαστικές ή διωκτικές αρχές, για την παροχή στοιχείων ή την επιβολή μέτρων διασφάλισης του Δημοσίου, μεταφέρεται σε νέο λογαριασμό που ανήκει στο ίδιο ή σε εταιρεία που ανήκει, διοικείται ή εκπροσωπείται από αυτόν.
- 13.17. Διενεργούνται συναλλαγές που αφορούν πωλήσεις περιουσιακών στοιχείων εταιρείας με όρους εκτός αγοράς (τιμή σημαντικά χαμηλότερη από την εμπορική, πώληση σε πρόσωπα που συνδέονται με την εταιρεία, εξαιρετικά γρήγορη ολοκλήρωση πώλησης) και ενδεχομένως υποκρύπτουν προσπάθεια δόλιας χρεοκοπίας της.

Υποπτες Δραστηριότητες που Ενδεχομένως Υποδηλώνουν Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας

1. Διενεργούνται συναλλαγές από φυσικά ή νομικά πρόσωπα οι οποίες εμφανίζουν χαρακτηριστικά που θα μπορούσαν να συνδεθούν με τη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής (ΟΜΚ), περιλαμβανομένης της διασποράς της τεχνολογίας παραγωγής ΟΜΚ και της παραγωγής ή διάθεσης συστημάτων μεταφοράς ή εκτόξευσής τους:
  - Στη συναλλαγή εμπλέκονται φυσικά ή νομικά πρόσωπα από χώρα υψηλού κινδύνου, όσον αφορά στη διάδοση όπλων μαζικής καταστροφής.
  - Αγοραπωλησία αγαθών διττής χρήσεως, κατά την έννοια του Κανονισμού (ΕΚ) 1334/2000 περί του κοινοτικού συστήματος ελέγχου των εξαγωγών ειδών και τεχνολογίας διπλής χρήσης.
  - Ο αγοραστής δεν έχει ιστορικό αγορών του ίδιου ή αντίστοιχων αγαθών.
  - Χρησιμοποιούνται παρακαμπτήριες οδοί για τη μεταφορά του φορτίου ή τη διεκπεραίωση χρηματοοικονομικών συναλλαγών.
  - Ο εξαγωγέας έχει ιστορικό διοικητικών παραβάσεων όσον αφορά στις εξαγωγικές του δραστηριότητες.
2. Πραγματοποιούνται συναλλαγές σε λογαριασμούς μη κερδοσκοπικών ή φιλανθρωπικών οργανώσεων, που δεν δικαιολογούνται από το σκοπό της οργάνωσης με βάση τους σκοπούς ή το καταστατικό της.
3. Πραγματοποιείται μεγάλος αριθμός εμβασμάτων από ή προς χώρες υψηλού κινδύνου, χωρίς να υπάρχει εύλογος επιχειρηματικός ή άλλος οικονομικός σκοπός.
4. Παρουσιάζονται ελλιπή στοιχεία αναφορικά με τον πληρωτή σε εισερχόμενα εμβάσματα που πιστώνονται σε λογαριασμούς μη κερδοσκοπικών ή φιλανθρωπικών οργανώσεων.
5. Γίνονται μεταφορές κεφαλαίων σε μικρά ποσά, ώστε να πιθανολογείται προσπάθεια να αποφευχθεί η πιστοποίηση της ταυτότητας του πελάτη ή η καταγραφή των στοιχείων της συναλλαγής.
6. Δίνεται εντολή στην τράπεζα να αποστείλει έμβασμα στο εξωτερικό, ιδίως σε χώρες υψηλού κινδύνου, με ελλιπείς ή παραπλανητικές πληροφορίες σχετικά με τον δικαιούχο.

7. Πελάτης εμπλέκεται σε εμπορικές συναλλαγές με περιοχές υψηλού κινδύνου, όταν δεν φαίνεται να υπάρχουν εύλογοι επιχειρηματικοί λόγοι για τη διενέργεια συναλλαγών με αυτές τις περιοχές.
8. Παρουσιάζονται ενδείξεις λειτουργίας παράνομου μηχανισμού μεταφοράς κεφαλαίων («*hawala*»), για παράδειγμα αποστολή από ιδιοκτήτες καταστημάτων εμβασμάτων σημαντικού ύψους, που δεν δικαιολογούνται από την εμπορική τους δραστηριότητα, ιδίως σε περιοχές με έντονη παρουσία μεταναστών.¹¹³

---

¹¹³ Ρεπούσης Σ., ό. π., σελ. 75 – 87.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται αποκλειστικά σε τραπεζικούς υπαλλήλους και η συμπλήρωσή του δεν απαιτεί πάνω από 5 – 10 λεπτά. Ο σκοπός της έρευνας είναι ακαδημαϊκός, και συγκεκριμένα, η εμπειρική μελέτη της τραπεζικής πρακτικής πάνω στο ζήτημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (“*money laundering*”). Η έρευνα διεξάγεται στα πλαίσια μεταπτυχιακής διατριβής (Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου) του φοιτητή Γεωργιάδη Μιχαήλ με θέμα: «*Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Money Laundering) – Τραπεζική πρακτική και προσέγγιση του ζητήματος τα τελευταία χρόνια*». Παρακαλώ απαντήστε με ειλικρίνεια. Θα τηρηθεί η ανωνυμία των ερωτούμενων, απόλυτη εχεμύθεια και σε καμία περίπτωση δεν πρόκειται να δημοσιευθούν προσωπικά δεδομένα. (Email απαντήσεων: mi.georgiadis@gmail.com).

(Α) Δημογραφικά Στοιχεία

1. Εργάζεστε σε τραπεζικό οργανισμό με κεφάλαια κυρίως:

- Ιδιωτικού χαρακτήρα
- Δημόσιου φορέα

2. Έτη προϋπηρεσίας:

- 0 – 5
- 6 – 10
- 11 – 15
- 16 – 20
- 21 και άνω

3. Εργάζεστε σε:

- Κατάστημα εξυπηρέτησης πελατών
- Υπηρεσία της τράπεζας

4. Η θέση σας στον οργανισμό είναι:

- Απλού υπαλλήλου
- Αξιωματούχου (προϊστάμενος, διευθυντής, ανώτερο στέλεχος κλπ.)

(B) Στοιχεία Έρευνας για το «Ξέπλυμα Χρήματος»

1. Έχει υποπέσει ποτέ στην αντίληψή σας (έστω και η παραμικρή υπόνοια) περιστατικό που σχετίζεται με «ξέπλυμα χρήματος» ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;

- Ποτέ
- 1 φορά
- 2 – 5 φορές
- 6 – 10 φορές
- Πάνω από 10 φορές

2. Εάν ναι, με τι σχετίζονταν; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες της μίας επιλογής)

- Άρνηση παροχής στοιχείων ή παροχή ανεπαρκών ή ύποπτων πληροφοριών για την πιστοποίηση της ταυτότητας του πελάτη
- Μεταφορά κεφαλαίων – εμβασμάτων
- Συναλλαγή με μετρητά
- Ασυμβατότητα της επιχειρηματικής – επαγγελματικής δραστηριότητας του πελάτη με το εν γένει συναλλακτικό – οικονομικό του προφίλ
- Ξέπλυμα χρήματος με νέες μεθόδους πληρωμών (ATM, internet banking κλπ.)
- Φοροδιαφυγή
- Χρηματοδότηση της τρομοκρατίας
- Όλα τα παραπάνω

3. Πώς χειριστήκατε το τελευταίο περιστατικό ύποπτης συναλλαγής που θυμάστε;

- Διενεργήσατε τη συναλλαγή με επιφύλαξη
- Αρνηθήκατε τη διενέργεια της συναλλαγής
- Διενεργήσατε τη συναλλαγή, ωστόσο προεβήκατε σε «αναφορά ύποπτης συναλλαγής»
- Αρνηθήκατε τη διενέργεια της συναλλαγής και, παράλληλα, συντάξατε «αναφορά ύποπτης συναλλαγής»

4. Θεωρείτε ότι τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας»,¹¹⁴ που λαμβάνουν οι τράπεζες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, έχουν αυξηθεί – εντατικοποιηθεί την τελευταία 5-ετία;

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

5. Πως κρίνετε το βαθμό προσαρμογής των πελατών στα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» (πχ. αυστηρή επίδειξη αστυνομικής ταυτότητας στις συναλλαγές, απαίτηση για προσκόμιση πρόσφατων και επικυρωμένων δικαιολογητικών κλπ.);

- Η πλειοψηφία των πελατών έχει προσαρμοσθεί πλήρως και με σχετική ευκολία
- Ορισμένοι πελάτες δυσανασχετούν, τελικώς όμως προσαρμόζονται
- Υπάρχει μεγάλη δυσκολία προσαρμογής των πελατών στα «μέτρα δέουσας επιμέλειας»

6. Η πιστή εφαρμογή των «μέτρων δέουσας επιμέλειας» αναλώνει σημαντικό χρόνο της εργασιακής σας καθημερινότητας;

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

---

¹¹⁴ «Μέτρα δέουσας επιμέλειας» είναι το σύνολο των διαδικαστικών και ουσιαστικών μέτρων – υποχρεώσεων που οφείλουν να εφαρμόζουν οι τράπεζες, βάσει νομοθετικού πλαισίου, αναφορικά με την πιστοποίηση της ταυτότητας των πελατών τους, τη διαμόρφωση του οικονομικού – συναλλακτικού τους προφίλ και την αξιολόγηση της συναλλακτικής τους συμπεριφοράς, σε σχέση με ζητήματα πρόληψης ή χειρισμού ενδεχομένου περιστατικού «ξεπλύματος βρώμικου χρήματος» ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

7. Κατά την προσωπική σας γνώμη, κρίνετε υπερβολικά τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας», όπως αυτά επιβάλλονται από το εκάστοτε νομοθετικό πλαίσιο;

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

8. Εφαρμόζετε αυστηρώς και σε κάθε περίπτωση τα «μέτρα δέουσας επιμέλειας» που απαιτούνται;

- Ναι, σε κάθε περίπτωση
- Όχι πάντα, υπάρχουν περιπτώσεις που προσεγγίζονται διαφορετικά

9. Θα δεχόσασταν να παρεκκλίνετε από την εφαρμογή ορισμένων «μέτρων δέουσας επιμέλειας», για να μη δυσαρεστήσετε κάποιο πελάτη ή για να επιτύχετε κάποιο επιχειρησιακό – πωλησιακό σας στόχο (πχ. αποδοχή μίας μεγάλης κατάθεσης ενός ελεύθερου επαγγελματία, έστω γιατρού ή δικηγόρου, για τον οποίο έχετε υποψίες ότι φοροδιαφεύγει);

- Όχι, σε καμία περίπτωση
- Στο παρελθόν ίσως, ωστόσο τα δεδομένα έχουν διαφοροποιηθεί, οπότε με μεγάλη δυσκολία θα αποδεχόμουν μια τέτοια παρέκκλιση
- Ναι, με στενή, ωστόσο, παρακολούθηση και συνεχή επανέλεγχο της μετέπειτα συναλλακτικής πορείας – σχέσης με τον πελάτη

10. Θεωρείτε ότι επηρεάζεται η ανταγωνιστική θέση μιας τράπεζας, η οποία τηρεί απαρεγκλίτως το κανονιστικό πλαίσιο (πχ. ο απρόθυμος σε συνεργασία πελάτης στρέφεται σε άλλο τραπεζικό ίδρυμα που εφαρμόζει χαλαρότερη πολιτική πάνω στο “money laundering”);

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

11. Σε ποιο βαθμό θα κρίνατε τη γνώση σας πάνω στις απαιτούμενες διαδικασίες (εγκύκλιοι – οδηγοί εργασιών της τράπεζάς σας) που σχετίζονται με το «ξέπλυμα χρήματος» και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;

- Σε άριστο επίπεδο
- Σε ικανοποιητικό επίπεδο
- Σε μη ικανοποιητικό επίπεδο

12. Έχετε παρακολουθήσει ποτέ σεμινάριο σχετικό με το «ξέπλυμα χρήματος» και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;

- Ναι, πρόσφατα
- Ναι, αλλά έχει περάσει σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα
- Όχι, ποτέ

13. Θεωρείτε ότι το τραπεζικό ίδρυμα, στο οποίο εργάζεστε, διαθέτει επαρκή πληροφοριακά συστήματα και αποτελεσματικές διαδικασίες για τη διαρκή παρακολούθηση λογαριασμών και συναλλαγών, τα οποία διευκολύνουν την ανίχνευση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση συναλλαγών και πελατών υψηλού κινδύνου;

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

